

Date of Publishing : 23/02/2016
Page No. from 1 to 68
Date of posting 29/02/2016
Last Date of Every Month
Posted by MBU

30/-

ਮਾਰਚ 2016

ਬਹੁਮੁ ਦੀਸੈ ਬਹੁਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ - ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ - ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਇੱਕੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਮਾਰਚ, 2016

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

**ਕਿਸੇ ਮਹੀਨੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ
'ਤੇ ਦਫਤਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰ:
84378-12900, 0160-2255002,**

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

**Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India**

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website - www.ratwarasahib.in, atammarg.in
for other information :
Email : sratwarasahib.in@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ,
ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ
(ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ
ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ
ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 0160-2255002

94172-14391, 94172-14379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

- ਅਮਰੀਕਾ** - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844
- ਕਨੇਡਾ** - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ : 001-604-433-0408
- ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੋਂਸ** - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525
ਫੋਨ : 001-604-599-5000
- ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੂ** ਫੋਨ : 001-604-589-9189
- ਇੰਗਲੈਂਡ** - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
ਫੋਨ : 0044-121-200-2818
ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879
- ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)** ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058
- ਆਸਟਰੇਲੀਆ** - ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 9417214379, 9814612900
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE)
ਫੋਨ : 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ
ਮੋਬਾਇਲ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੇਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB)
ਫੋਨ : 95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
ਫੋਨ : 0160-2254900
6. ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਫ) ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਥ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ)
ਮੋਬਾਇਲ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

- ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 5
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 7
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
3. ਡਿਠਾ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ਸੁਖੁ ਨ ਨਾਮ ਬਿਨੁ 14
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ 23
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. ਨਿਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ 28
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
6. ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵ 31
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
7. ਸਿੱਖ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ 44
ਡਾ. ਰੂਪ ਸਿੰਘ
8. ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ 47
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
9. ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ 52
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
10. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ 56
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
11. ਅੱਠਵੇਂ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ 58
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ
12. ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ 61
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
13. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, 63
ਹਸਪਤਾਲ, ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (Adopt)
ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਨੂੰ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਇਸ ਨੂੰ ਜਪਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪਰਮ ਨੂਰ ਹੈ, ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ, ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩
ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਦੀ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਹਾਰਿਕ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਜਜ਼ਬਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਬੀ ਕੁਚਲੀ ਸਾਹਸਗੀਣ ਜਨਤਾ ਤਾਕਤਵਰ, ਬਹਾਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਵੈਮਾਨ ਦੀ ਅਣਖ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰਨਾ ਉਸਦਾ ਪਰਮ ਧੇਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਸੁਰਾ ਸੈ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਈਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥ ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਆਣ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। 'ਸੱਤ੍ਰਨ ਸਿਉ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਭੀਤਰ, ਜੂਝ ਮਰੇ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ' ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਅਵਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭ ਧਰਮ ਜੁਧ ਕੇ ਚਾਇ ॥
(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਨਾ-੫੭੦)

ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਹਨ। ਗੁਰੂ, ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ।

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੪੪੨

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੨

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਮਾਮ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਲੱਖ ਚੌਰਾਸੀ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ ਮਾਨਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਵਡਿਆਈ।

ਇਸ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ।

ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਮਾਇਆਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ। ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਭਾਸਦਾ ਪਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਲਪਨਾ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਮਾਮ ਸੁੱਖਾਂ (ਰਾਜਸੀ, ਮਾਇਕੀ, ਸਮਾਜਿਕ, ਪਰਿਵਾਰਕ) ਵਿਚ ਵੀ ਵਕਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ, ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਸੁੱਖ ਦੇ ਪਿਛੇ ਦੁੱਖ ਛੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੇ ਗੰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸਾਂ 'ਚੋਂ ਸੁੱਖ ਲੱਭਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮੰਨਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਣ ਵਡਿਆਈ, ਸੋਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਬਹੁਤੈ ਧਨਿ ਖਾਟੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਪੇਖੇ ਨਿਰਤਿ ਨਾਟੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਬਹੁ ਦੇਸ ਕਮਾਏ ॥

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ ॥ ੧ ॥

ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਲਹਹੁ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਪਾਈਐ ਵਡਭਾਗੀ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਹਹੁ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੪੭

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥
 ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥
 ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥
 ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥
 ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ॥
 ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੁ ਵਾਇ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਹ ਭਏ ਮਜੁਰ ॥
 ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ ॥
 ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ ॥
 ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ ॥
 ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ ॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ ॥
 ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ ॥
 ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਜਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁੱਖ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖੇੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰੀ ਸੁੱਖ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੁਖ ਭਾਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੁੱਖਾਂ 'ਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹਨ। ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹਨ। ਪੋਜ਼ੀਟਿਵ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ '॥ ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ॥'

ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਜਾਬਰ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਥੋਂ ਹੀ ਰੱਖੀ ਗਈ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥

ਕੁੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਇਹ ਕਸਾਈ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਵੰਗਾਰ ਸੀ, ਚਣੌਤੀ ਸੀ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕੌਤਕ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹਨ। ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ, ਸੰਗਤ-ਪੰਗਤ, ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ, ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਸਾਡੇ ਤਿਉਹਾਰ, ਗੁਰਪੁਰਬ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ, ਘੱਲੂਘਾਰੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮ ਯੁੱਧ, ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਭਾਈ

ਤਾਰਾ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਾਲ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਸਮੇਂ, 17ਵੀਂ, 18ਵੀਂ, 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਹਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਣਖ, ਗੌਰਵਮਈ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਸੇਧ ਹਨ।

ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਪੜਾਅ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ - 'ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ' ਦਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਮੰਜੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪੰਗਤ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਵਰਦਾਨਮਈ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਸਬਕ ਨੂੰ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ, ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬਕ ਹੈ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸੰਕਲਪ ਪੇਸ਼ ਹੈ। ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ ਰੱਖ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਜੋਤਿ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਹੁਤੀ ਦੇਣੀ ਇਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਜੋਤਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਦਿੜ੍ਹ ਕਰਾਇਆ। ਸਵੈਮਾਨ, ਅਣਖ ਨਾਲ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣੀ, ਦਬੇ ਕੁਚਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕਣਾ, ਇਹੀ 'ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਕੈ ਚਾਇ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੀ। 'ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ ॥ ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੇ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ ॥' ਦਾ ਅਨਮੁੱਲਾ ਕਾਰਜ ਸੀ। ਬਾਰਕ ਹੋ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲਈ ਤੋਰਨਾ, ਆਪ ਪਿਤਾ ਹੋ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਇਹ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਮਾਣ ਮੱਤਾ ਕਾਰਜ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਘਾੜਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਨੀ, ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਵਰਗੇ ਤਿਉਹਾਰ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਦੇਣੇ ਇਹ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਤਰਬੀਅਤ ਸੀ।

ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ। ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੰਗ, 40 ਮੁਕਤੇ, ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਕੌਰ, ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜੂਝਣਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਾਹੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟ ਕੇ, ਜੁਲਮੀ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ, ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸਭ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੋਚ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁਗੇ ਜੁਗ ਅਟੱਲ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 46 'ਤੇ)

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥

(ਚੇਤਿ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 14 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥
ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ॥
ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਆਏ ਤਿਸਹਿ ਗਣਾ॥
ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਜੀਵਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਜਣਾ॥
ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ ਰਵਿਆ ਵਿਚਿ ਵਣਾ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਕਿਤੜਾ ਦੁਖੁ ਗਣਾ॥
ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਨਾ ਭਾਗੁ ਮਣਾ॥
ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਮਣਾ॥
ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਇ ਲਗਾ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਦੇਸੀ ਸਾਲ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਪਉਣ-ਪਾਣੀ, ਬੈਸੰਤਰ, ਧਰਤੀ, ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਜੀਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜੀਵ ਦੇ ਨਿਤ ਲੰਘ ਰਹੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਨਛੱਤਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਪੈਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਤਜਰਬੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ, ਖਗੋਲ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਿਣ ਕੇ ਰੁਤਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਦਿਨ ਬਣਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਭਾਂਪ ਕੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਆਦਮੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਕਿੰਨਾ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਪਰ ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਨਮ ਪਤਰੀ ਬਣਾਈ। ਇਹ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ 14 ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਧਾਤਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ, ਪਦਮ, ਲਸਣ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ bad conductor ਕਰਕੇ ਥਾਪਿਆ। ਇਹ ਧਾਤਾਂ ਤੇ ਪੱਥਰ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਾਲ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕਿਹੜੇ ਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਨੂੰ

ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਕਦੇ ਇਸਦਾ nervous system ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਚਦਾ ਹੈ, ਟਪਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ nervous system weak ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਫਰਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਚਿੜਚਿੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅੰਦਰੋਂ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਉਭੇ ਸਾਹ, ਲੰਬੇ ਹਉਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਚਿੰਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੀਰਥਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਜਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ-ਜੁਲਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੁਝੇਵੇਂ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈ ਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਜੋ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਕੇ ਵਰਤਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹੀਨਾ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਨਾਲ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਦਿਨਾਂ, ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸਿਆ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨਤਾ ਨਾਲ ਸਦਾ ਹੀ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ, ਉਹ ਇਕ ਕਵੱਚ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਕਿਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਜੋਅ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ॥

ਅੰਗ - 262

ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਧੁਨ ਅਜੇ ਸੁਣਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਅਚੇਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪਰੀਪੂਰਨਤਾ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ, ਵਾਰ, ਮਹੀਨੇ, ਗ੍ਰਹਿ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਉਭਾਰ ਉਸਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

**ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ ਜਿਉ ਸੁੰਵੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥**
ਅੰਗ - 524

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁੱਲਣ ਨਾਲ ਵਿਘਨ ਬਿਆਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

**ਰਾਮੁ ਜਪਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ ਜਲਿ ਬਲਿ ਪੂਰਨੁ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਧਿਆਇਐ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ਕੋਇ ॥**
ਅੰਗ - 524

ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਖ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਮਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਦਾਤਾਰੁ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਿਆ ॥
ਇਛ ਪੁੰਨੀ ਮਨਿ ਆਸ ਗਏ ਵਿਸੁਰਿਆ ॥
ਪਾਇਆ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਜਿਸ ਨੋ ਭਾਲਦਾ ॥
ਜੋਤਿ ਮਿਲੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਰਹਿਆ ਘਾਲਦਾ ॥
ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਵਠੇ ਤਿਤੁ ਘਰਿ ॥
ਆਵਣ ਜਾਣ ਰਹੇ ਜਨਮੁ ਨ ਤਹਾ ਮਰਿ ॥
ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵਕੁ ਇਕੁ ਇਕੁ ਦ੍ਰਿਸਟਾਇਆ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਸਮਾਇਆ ॥**
ਅੰਗ - 524

ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗ੍ਰਹਿ, ਵਾਰ, ਥਿਤਾਂ ਉਸ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਬਰਕਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਥਾਂ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ। ਉਹ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਹਿਸਾਬ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੋਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਤ ਰਖਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸੂਝ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ computerise

ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛਪੇ ਛਪਾਏ ਪਰਚੇ ਜੋਤਿਸ਼ੀ ਲੋਕ computer ਦਾ ਬਟਨ ਦੱਬ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਅਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਸਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ support (ਸਮਰੱਥਨ) ਕਰੀਏ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ੁਧ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ -

**ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੁਧਿ ॥**
ਅੰਗ - 262

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਸਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ -

**ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥** ਅੰਗ - 649

ਅਤੇ
**ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ
ਸੇਵਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ ॥** ਅੰਗ - 714

ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਜਿਥੇ ਤਕ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਾਲ ਸੁਖਾਲੀ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਅਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਤਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸਾਡੇ ਉਪਰ ਅਸਰ ਕਰੇਗਾ। ਅਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ-ਦਾਨਾਂ, ਬ੍ਰਤਾਂ, ਵਾਰਣਿਆਂ, ਟੂਣਿਆਂ-ਜਾਦੂਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ। ਅਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਸੁਣਨਾ ਜਾਂ ਨਾ ਸੁਣਨਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਅਸਰਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿ ਚਿਤ ਐਨਰਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਰਾਮ ਕਾਰ ਖਿਚ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਤੱਤੀ ਹਵਾ ਦਾ ਝੋਲਾ, ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ -

**ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥
ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੋਟਿਆ ਜਿਨਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਦੀਆ ਏਕਾ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਤਿਨਿ ਰਖਨਹਾਰਿ
ਸਭ ਬਿਆਧਿ ਮਿਟਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਸਹਾਈ ॥**
ਅੰਗ - 819

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਜਗਿਆਸੂ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ
ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ,
ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੈ ਕਰ,
ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋ
ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਇਕ ਗੂੜ੍ਹ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ, ਇਕ ਜੀਵ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਪਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਗਾਡੀ ਰਾਹ (ਮਾਰਗ) ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਨੇ-ਸਨੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ-

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ
ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥ ਅੰਗ - 136

ਦੇ ਮਹਾਨ ਬਰਕਤਾਂ ਭਰੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੋ ਤੋਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਵਾਰੀ ਸੁਣਨੀ, ਫੇਰ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਅੰਤਰੰਗ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਮੋੜ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਬੈਰਾਗ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਪੁਜ ਕੇ ਦੂ ਤੋਂ ਇਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ - ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦਾ।

ਸੋ ਆਪ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਮੰਤਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ
ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ ॥ ਅੰਗ -136

ਇਹ ਫਲ ਦਸਦੇ ਹਨ - ਇਸ ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਜਾਣਗੇ, ਖਰੇ ਕਹੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਪਾ ਲਈ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਸੜਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੂੜ ਦੀ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾਰ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸੱਚ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮਾਅ ਗਏ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫਿਰ -

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਹਰੇ ॥

ਅੰਗ - 136

ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਲੰਮੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੇ ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਫੁੜੇ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - 133

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੇਕ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਹਨ। ਏਕੰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਚੱਲੀ, ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ, ਤੰਤਾਂ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਸੂਖਮ ਅਸਬੂਲ, ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਜੀਵਤ ਖਾਣੀਆਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਤ ਚਿਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਅਨੁਭਵ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਿਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਚੇਤਨ ਬੁੰਦ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ -

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - 1

ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਾਗ੍ਰਤ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੜ੍ਹ ਚਿਤ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਿਕਲੋਤਰੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਸਰ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਹਉਮੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਉਮੈ ਤੰਤ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਰਮਲ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਯੋਗ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ ॥

ਅੰਗ - 1374

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀ। ਅਨੰਤ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਉਤਮ ਜੋਤ ਜੀਵ ਕਹਾਈ। ਪੰਜ ਪੜਦੇ ਇਸਦੇ ਉਤੇ ਲਿਪਟ ਗਏ। ਪਹਿਲਾ ਪੜਦਾ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਖਰੀ ਸੋਝੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਇਸਨੂੰ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਇਹੋ ਚੇਤਨ ਸੜ੍ਹਾ ਹੋਠਾਂ ਤਿਲੁਕੀ ਅਤੇ ਉਸ

ਵਿਚ ਨਿਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਫੇਰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਸਰਕਣਾ ਪਿਆ। ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੁਰਨੇ, ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਘੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਦੀ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਲਗਣ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਖਾਧਾ, ਇਹੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਤੱਤ, ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਤੱਤ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਸਰਕਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਰਲ-ਗਡ (ਸੰਮਿਲਤ) ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਲ, ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ। ਇਹ ਰੂਪ ਉਡਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਰੂਪ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਸੀ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਸੁਰਤ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਟ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਣ ਲਗ ਗਈ। ਜੀਵ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ 'ਮੈਂ' ਆਖਣ ਲਗਿਆ। ਲੱਖ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਸਰੂਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੰਮ, ਅਚਾਹ, ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮੇਤ, ਸੂਝ ਸਮੇਤ ਹੇਠਾਂ ਤਿਲੁਕਿਆ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਪੂਰਿਆ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੇ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕਹਾਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਜੋ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਭੁਲ ਗਈ। ਸਰੂਪ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਆਤਮਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਗੁਆ ਬੈਠਿਆ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਜੀਵ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਹ ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸਨੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਕਰਮ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹਥਕੜੀਆਂ ਹਨ; ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਹੈ। ਸੋਨੇ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਇਸਨੂੰ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਇਸਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਨਖਿਧ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

**ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੇਵਰ ਥ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ॥**

**ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 176**

ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਆਤਮ ਤੱਤ ਦੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਵਿਜੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਟਿਕਾਓ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸਦਾ ਮਿਲਾਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਟਕਣਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮੈਂ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਓਨੇ ਹੀ ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

**ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ
ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 66**

ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਸ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਇਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ-

**ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ ਭੀਤਰਿ ਚੌਗ ਬਣਾਇ॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ॥
ਅੰਗ - 50**

ਜੋ ਇਹ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ, ਇਹ ਹੈ ਸਫਰ ਉਸ ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਦਾ; ਜੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਈ। ਇਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੀ ਦਰਦਸ਼ਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭਟਕਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਣੀ। ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਦੇਹ, ਮੇਰੀ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾ ਦੇ, ਇਸ 'ਮੈਂ' ਨੇ ਧੋਖੇ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਇਸ 'ਮੈਂ' ਨੇ ਹੀ ਨਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਦਿਵਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮੇਲ ਲੈ। ਐਸਾ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ ਮਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਮੇਰਾ ਜੋ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬੇਵਸ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ॥
ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਉ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥**

ਅੰਗ - 278

ਸੋ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੇਰੀ ਭਟਕਣ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਬਕ ਗਿਆ ਹਾਂ, 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਚੱਕਰ ਮੈਂ ਕੱਟ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ, ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਗਊ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਬੇਕਾਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹਲ ਖਿਚ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਗੱਡਾ ਖਿਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਬ੍ਰਿਛ ਵਰਗਾ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਉਸਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਮੁਰਝਾ ਗਈਆਂ, ਉਸਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਮਿਟ ਗਈ। ਉਹ ਫਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਨਿਹਫਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਮੇਰੀ ਮਿਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਗਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜ ਕੇ ਰੱਖਿਆ।

ਤੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਭਟਕਣ, ਮੇਰੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ, ਮੇਰੀਆਂ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ, ਤਾਂ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਉਹ ਸਰੀਰ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਲ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਭੱਠ ਵਰਗਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੱਠ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਚੈਨ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਕਿਥੋਂ ਸੁਖ ਉਪਜਣਾ ਹੈ? ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੇ ਤੂੰ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਅਤੇ ਚਿਤ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਕੀੜੇ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਢੇਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਝੁਲਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਤੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਭੇਖ ਵਿਖਾਵੇ, ਤੇਰੇ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਕੱਚੇ ਹਨ, ਖਾਮ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਭਟਕਣ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾ ਸਕਦੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਭੇਖ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖਾਂ ਤੇ ਗੀਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪਾਹ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ-

**ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ
ਲੀਤੜਾ ਲਥਿ ਰੰਗਾਏ॥
ਮੇਰੇ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ
ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ॥**

ਅੰਗ - 721

ਸੋ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀੜੇ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਅਮੀਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 'ਸ਼ਾਂਤੀ' ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੌਤੀ ਹੀਰੇ॥
ਮਨ ਇਛੋ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ॥**

ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ॥

ਅੰਗ - 707

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪੁਤਰ, ਧੀਆਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਸੱਜਣ, ਮਿੱਤਰ ਇਹ ਕੋਈ ਰਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਦਮੀ ਗਿਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਧੋਖੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਜੋੜਦਾ ਹੈ; ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਧੀ, ਮੇਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਜਮਦੂਤ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਨਿਮਾਣਾ, ਨਿਤਾਣਾ ਜੀਵ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਦਇਆਲੂ ਹੈਂ, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਹੀ ਗਨਕਾ ਵਰਗੀਆਂ ਪਾਪਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲਗਨ ਲਾ ਕੇ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਕੋਢੇ ਵਰਗੇ ਆਦਮਖੋਰ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਦਿਤਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੱਜਣ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਰਜੋਈ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਤੂੰ-

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ॥

ਅੰਗ - 275

ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ ਦੇ। ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੂੰ ਵੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤਕ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਨਿਹਚਲ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਕਰਾ ਦੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਤਰਲਾ ਜੋ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਾਰ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ -

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰਮੇ

ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ॥

ਧੇਨੁ ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੇ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ॥

ਜਲੁ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ॥

ਹਰਿ ਨਾਹ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ

ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ॥

ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ

ਭਠਿ ਨਗਰ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ॥

ਸੁਖ ਸੀਗਾਰ ਤੰਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ॥

**ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਕੰਤ ਵਿਹੁਣੀਆ
ਮੀਤ ਸਜਣ ਸਭਿ ਜਾਮ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ॥
ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ
ਜਿਸ ਕਾ ਨਿਹਚਲ ਧਾਮ॥ ਅੰਗ - 133**

ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਭਟਕਦੇ ਨਿਮਾਣੇ ਨਿਤਾਣੇ ਜੀਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਧਾਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਤੇਰੇ ਤਰਲੇ, ਤੇਰੇ ਰੋਣੇ-ਧੋਣੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਗਣੀ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਜੋ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਖਾ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਣ, ਤੈਨੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆ, ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਢਾਰਸ ਆਈ, ਲੰਮਾ ਹਉਕਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਸ ਬੱਝੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਵਾ-ਵਰੋਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਢੇ ਲਗ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ॥
ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ
ਸੋ ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ॥ ਅੰਗ - 747**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਨੇ ਅਤਿ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਰਾਧਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਵਾਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਹੇ ਜੀਵ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਯਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ, ਭਟਕਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਹਿਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਿ ਲਓ, ਪੀਰ ਕਹਿ ਲਓ, ਗੁਰੂ ਕਹਿ ਲਓ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਟੁਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ
ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ॥ ਅੰਗ - 749**

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -
**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ
ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥**

**ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥
ਅੰਗ - 1373**

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ, ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸਦੇ ਸ਼ੁਭ ਇੰਦ੍ਰੇ ਨਾਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ॥
ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰੁਪੀਐ॥
ਅੰਗ - 286**

ਸੋ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਸਨਾ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ-

**ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ॥ ਅੰਗ - 295**

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੈਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਸਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਦਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦੇਣਗੇ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ, ਮਾਇਆ, ਉਚੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੁਤਰ ਧੀਆਂ ਨਾਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਉਸਦਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਸਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

**ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੁ ਕੋਉ ਗਨੀਐ॥
ਜਾਸੁ ਰਸਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਭਨੀਐ॥
ਆਇ ਬਸਹਿ ਸਾਧੂ ਕੈ ਸੰਗੇ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹਿ ਰੰਗੇ॥
ਆਵਤ ਸੋ ਜਨੁ ਨਾਮਹਿ ਰਾਤਾ॥
ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਮਇਆ ਬਿਧਾਤਾ॥
ਏਕਹਿ ਆਵਨ ਫਿਰਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਇਆ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੈ ਦਰਸਿ ਸਮਾਇਆ॥**

ਅੰਗ - 252

ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਆਤਮ ਰਸੁ ਜਿਹ ਜਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰੰਗ ਸਹਜੇ
ਮਾਣੁ॥
ਨਾਨਕ ਧਨਿ ਧਨਿ ਧੰਨਿ ਜਨ ਆਏ ਤੇ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਅੰਗ - 252**

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਫਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਕ ਖਿਨ ਜਿਉਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਰਥਾ

ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - 708

ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਐ ਜੀਵ! ਨਿਸ਼ਚੇ ਪੂਰਵਕ ਤੂੰ ਇਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲੈ ਕਿ ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਉਹ ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ, ਧਰਤੀ, ਪਹਾੜਾਂ, ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਕਰੇਂਗਾ, ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਇਆ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਉਸਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

**ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥**

ਅੰਗ - 294

ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਜੜੁ ਤੜੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥
ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ**

ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ, ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਖੁਟਰ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਵਾਸਤੇ ਸੁਧ ਹਵਾ, ਜੀਅ ਲਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੱਚੇ, ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧੀ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸੂਝ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਦਸ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭੁਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ? ਪਿਆਰਿਆ! ਯਾਦ ਰੱਖ, ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੋ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਹਰ ਸਵਾਸ ਤੈਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਵਲ ਧੱਕਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਭੁਖ ਵਿਆਪੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਯਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 98

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੁਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹੋ ਨਾਮ ਜਪੇ -

**ਸਿਮਰਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ॥
ਜਿਸੁ ਦੇਵੈ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - 98

ਸੋ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਨਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚਰਨ ਪੂੜ ਦੇਹ, ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਰਜਦਾ ਹੈ।

**ਖਾਕ ਸੰਤਨ ਕੀ ਦੇਹੁ ਪਿਆਰੇ ॥
ਆਇ ਪਇਆ ਹਰਿ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰੇ ॥
ਦਰਸਨੁ ਪੇਖਤ ਮਨੁ ਆਘਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਮਿਲਣੁ ਸੁਭਾਈ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - 98

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗਵਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਭੋਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਤਰਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਲਗ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਮੈਂ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ ਝਲ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ॥
ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ - 1368

ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਹੈ; ਜੋ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਵੀ, ਧਨ ਵੀ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਵੀ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਂ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਰਹਾਂ -

**ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ॥
ਕੋਉ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਬਡਭਾਗੀ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ ॥
ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ ॥**

ਅੰਗ - 204

ਸੋ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜ ਜਾਵਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ; ਆਪਣੇ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 60 'ਤੇ)

ਡਿਠਾ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ਸੁਖੁ ਨ ਨਾਮੁ ਬਿਨੁ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥਾ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ- ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਓ ਜੀ,
ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ।

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੇਰ ਮੇਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੇ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੪

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ।

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੪

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੭੬

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓਂ। ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਣ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਡਾ ਜੋ ਚੱਕਰ ਹੈ ਜਨਮ ਤੇ ਮਰਨ ਦਾ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਛ ਸੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੁੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਇਕ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕੁੰਤੀ ਸੀ ਐਸੀ, ਜੋ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਦੁੱਖ ਦਾ

ਕੰਡਾ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਦਮੀ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਧਰੋਂ ਫੇਰ ਸੁੱਖ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਖਾਣ ਵਿਚੋਂ, ਪੀਣ ਵਿਚੋਂ, ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਸਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਐਸਾ ਇਕ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਹਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਬੜਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੰਸਾਰ ਨੇ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁੱਖ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲਗਦੇ ਸੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ। ਬੇਅੰਤ ਚਿਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਕਿਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਘਰ। ਤੇਜ਼ ਸਵਾਰੀਆਂ ਸਭ ਦੇ ਕੋਲ ਨੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ, ਪਰ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਆਇਆ ਨਾ, frustration (ਬੇਚੈਨੀ) ਕਿਉਂ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਝੁੰਜਲਾਹਟ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਮੱਥੇ ਘੁੱਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਵਲ ਇਹ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੁੱਖ। ਜਿਵੇਂ ਰੇਤੇ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਤੇਲ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਤੇਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਸੁੱਖ ਭਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁੱਖ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਧੋਖਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਧੋਖਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਇਹਨੂੰ ਤੋੜਦੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿੰਨੀਆਂ-ਜਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ-ਜਿੰਨੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ-ਜਿੰਨੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਧਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਹੋਵੇ, ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕੌਣ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਆ ਗਈ, ਉਥੋਂ ਮਨ ਰੱਜਿਆ ਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਹ ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਇਹ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਕਈ ਚੈਨਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਹਰੇਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ। ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ

ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਚੈਨਲਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਐਸੀ ਡਿਸ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਥੱਕ ਜਾਣਗੀਆਂ ਲੇਕਿਨ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ਅੱਖੀਆਂ ਰੱਜਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਭਾਲਦੀਆਂ ਹਨ -

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆਂ, ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕੰਨਿ ਸੁਣਿ,

ਹੋਵਣਿ ਤੈ ਹਾਸੇ।

ਸਾਦੀਂ ਜੀਭ ਨ ਰਜੀਆ, ਕਰਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੇ।

ਨਕ ਨ ਰਜਾ ਵਾਸੁ ਲੈ, ਦੁਰਗੰਧ ਸੁਵਾਸੇ।

ਰਜਿ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ, ਕੂੜੇ ਭਰਵਾਸੇ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ, ਸਚੀ ਰਹਰਾਸੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੯

ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਰੱਜਦੇ ਗਾਣੇ ਵਗੈਰਾ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ। ਸੋ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਹੱਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕੋਈ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਦੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜੇ ਮੇਰੇ ਓਲਾਦ ਹੋ ਜਾਏ। ਬੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ, ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ, ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਦੁੱਖ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੋਹ ਦੇ ਵਸ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਖ ਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁੱਖ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸੁੱਖ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਹੈ ਉਥੋਂ ਹੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਝੁੰਜਲਾਹਟ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਤਮ ਘਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ, ਘਰ ਭਰਿਆ-ਭਰਾਇਆ ਹੈ, ਗੋਲੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਨੇ ਓਨੀਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੋ ਸੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ, ਆਦਮੀ ਸੁੱਖ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦੁਖ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਚਿੰਬੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ,

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ-ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ।

ਮਾਇਆ ਦੇ ਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਵੀ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਆ ਕੇ ਚਿੰਬੜਦੇ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ? ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ॥

ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭ ਜੇਤੈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੦੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਇਕ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੁਖ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਹਰਲੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਪਤਲੀ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਮਾੜੀ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦੀ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕੋਠੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਬੜਾ ਸੁਖੀ ਹੈ, ਕੋਠੀਆਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹਉਕੇ ਤੇ ਹਾਵੇ ਹੰਝੂ ਡੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸੁਖੀ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਨੇ, ਰੋਜ਼ ਦਾ ਸਾਡਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ -

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭

ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਇਥੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁੰਦਰ ਤਾਂ ਸੇਜਾਂ ਨੇ, ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸੁੱਖ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਆਹ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ। ਫੇਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਸ ਵੀ ਭੋਗ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਗਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮਿੱਠਾ ਪੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਘਿਉ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ, ਮੱਖਣ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ। ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਵੇ ਬਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਵੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬੰਦਾ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ -

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਘਰ ਐਨਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਧਾਂ ਸਜਾਈਆਂ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀਰੇ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਘਰ ਵਿਚ ਐਨੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੋਵੇ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ, ਅਗਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮਸਤੀ ਤਕ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ -

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਸੁੱਖ ਦਾ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਤੋਟਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਨੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਸੀਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰ ਵਕਤ ਵਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ -

ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਵਿਸਟਾ ਦਾ ਕੀੜਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹ ਬੰਦਾ -

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਧੀਰਜ ਧਰੇ ਹਿਰਦਾ। ਪਦਾਰਥ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਓ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਲੋਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣਿਆਂ ਦੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਐ ਜਾਂ ਚੌਗੁਣਿਆਂ ਦੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਇਕ ਅੱਗ ਜਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੩

ਕਰੋੜ ਜੋੜ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਖਰਬਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਠਹਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ੍ਹੇ-ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿੱਥੇ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜਨ ਅਰੁ ਭੂਮਨ ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨ ਬੁਝੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੨

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾ ਬੁਝੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਓਧਰ ਮਾਸਕੋ ਤੱਕ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਿਆ ਯੂਰਪ ਉਹਨੇ, ਜਰਮਨ ਵਗੈਰਾ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਈਆਂ ਉਹਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ ਉਹ। ਚੀਨ ਵਲ ਦੀ ਮੰਗੋਲਾਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਅੰਬੀ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਫੇਰ ਪੋਰਸ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਪੋਰਸ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਇਹਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਪਾ ਲਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਬੇਅੰਤ ਕਲਪਨਾ ਹੈ,

ਤੜਫਦਾ ਹੈ ਮਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪੋਰਸ! ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਾਲੇ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ। ਜੇ ਫੁਰਸਤ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਚੱਲੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਸਿਕੰਦਰ ਤੇ ਪੋਰਸ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਗਰਖਸ਼ਕ ਲੈ ਕੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਰਸਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਨੇ ਘੁੰਮ-ਘੁਮਾ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪੋਰਸ ਨੂੰ ਕਿ ਖਬਰ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤੇ ਰਾਹ ਬਣਵਾ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸੰਤ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਲਗਦੇ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਕੁਛ ਉੱਚੀ ਆਤਮਾ (super man) ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜਲ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਉਹ ਹਸਦੇ ਵੀ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ,

ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੱਖਦੇ ਸਾਧੂ।

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੪੭

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹਸਦੇ ਵੀ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਵੀ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਰਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਣ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੇ, ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਸਿੱਧੀ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ ਵੱਡੇ ਨਾਲ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਰੁਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ

ਵਸ ਗਿਆ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਿੱਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ,
ਰਾਜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ।

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥
ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥
ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੁਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥
ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਧੁੜਿ ਮਨੁ ਉਧੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਐਸਾ ਵੀ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ, ਝੁੰਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਾਕ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਇਹਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਚੱਲਣਾ ਹੈ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੬

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਰਗਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਮੰਨਦਾ। ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਰਾਜ ਕੀਹਦੇ 'ਤੇ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਰਾਜ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਪਉਣ ਨੂੰ ਜੇ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਜ਼ਰਾ ਠਹਿਰ ਜਾ, ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਠਹਿਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ। ਦਰਿਆ ਉੱਛਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆ ਕੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਜਮਰੌਦ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਪੈਰ ਜੰਮ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੁਲਖਈਆ ਸਾਰਾ ਹੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਉਠਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋ ਲੱਖ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਦੋ ਚਾਰ ਲੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਤੁਰ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਭੇਡਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਵੇਚਣਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਐਸ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਲੰਘਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਾਰ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ

ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਤੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰੋਕ ਵੀ ਦਿਤਾ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਉਛਾਲਾ ਮਾਰਨਾ ਸੀ। ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੋਂ ਪਾਣੀ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ-ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਰਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿਤਾ। ਰਸਤਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਤੇ ਫੌਜ ਸਾਰੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਥੀ ਆਪ ਨੇ ਜਦ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਲਿਆ, ਦਰਿਆ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! 80 ਬੰਦੇ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਤਰਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ -

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਢੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁਦਰਤ ਹੈ, ਕਾਇਨਾਤ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੀਵੇ ਨੇ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰੋਕ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਸਤੇ ਖਿੱਚੜੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਖਿੱਚੜੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਇੰਤਜਾਮ ਵਿਚ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਬੇਅੰਤ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੀਟਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਏਥੋਂ ਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਜਿੰਨਾਂ ਸੀ ਸਭ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਥੇ ਇਹਨੇ ਰੇਤ ਸੁੱਟਣੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਸੱਪ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਸ ਰੇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਤੂੰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਇੰਤਜਾਮ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ ਪਿਆਰਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਕੁਦਰਤ 'ਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਨਾ ਉਸਨੇ।

ਭਾਈ ਪਾਰੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘੋੜਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਭਜਨ ਦਾ ਐਨਾ ਬਲ ਸੀ ਕਿ ਘੋੜਾ ਜਿਵੇਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਚਲਦਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦਾ। ਨਵਾਬ

ਫੌਜ ਲਈ ਬਿਆਸਾ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ - ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਦਰਿਆ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੋਂ ਦਰਿਆ ਉਤਰੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਮੈਂ ਫੌਜਾਂ ਪਾਰ ਕਰਾਂ। ਇਧਰੋਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਹ ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਘੋੜਾ ਲੰਘਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੰਘ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਘੋੜੇ ਦੇ ਤਾਂ ਪੌੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਉਪਰ ਦੀ ਤੁਰ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, ਘੋੜਾ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਔਲੀਆ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਪੈਗੰਬਰ ਹੈਂ, ਦਰਿਆ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇਰਾ ਘੋੜਾ ਤੁਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹਦਾ ਪੌੜ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਾ ਲੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੁਰੀਦ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ਼ੱਕ ਜਾਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਗੈਰਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ। ਜੇ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਦੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਦੀ। ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਜੇ ਰੱਬ ਵਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਰਹੇ, ਨਾ ਮੇਰੀ ਰਹੇ। ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਨਵਾਬ ਦੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਫੌਜਾਂ ਸੰਭਾਲ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਘਰ। ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ, ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਪੁੱਗੇ ਹੋਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ 'ਚ ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਦੇ (ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਜੀਵਨ ਸਾਖੀ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਬਾਰੇ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਇਹ ਚਰੀ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਨੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਕਿ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹੀਂ। ਅੱਧਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਲੱਗਣਾ ਕਿ ਇਕ ਹੱਥ ਉੱਚੀ ਹੈ ਚਰੀ ਜਿਹੜੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀਸ ਦੇ ਲੱਗ ਰਹੀ। ਉਤੇ ਹੀ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗਣਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਦਿਸੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਬਾਬਰ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਝੇ ਚੁਕਾ ਦਿਤੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਫੜਾ ਦਿਤੇ ਕਿ ਆਹ ਘੋੜੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣੇ ਨੇ ਤੂੰ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਵੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੀ ਇਕ ਪੰਡ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਰ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬ ਵਜਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ!

ਘੋੜੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿਣਗੇ ਜੇ ਕੋਈ ਨੱਠ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਘੋੜੇ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ ਅੱਗੇ, ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਮਸਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਕੈਦੀ ਨੇ ਘੋੜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਵਗਾਰ ਦੀਆਂ ਚੁੱਕਾਈਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ-ਹੱਥ ਉੱਚੀਆਂ ਆਪੇ ਹੀ ਤੁਰੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਇਹ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਵਸ ਜਾਵੇ -

ਜਿਸੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸੋਈ ਵਡ ਰਾਜਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੫

ਉਹ ਵੱਡਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮੀ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! -

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੨

ਜਿਹਦਾ ਚਿੱਤ ਨਾਮ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਗਿਆ, ਉਹ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸਭ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਚਾਹੇ ਉਹਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਹਾਲਤ ਕੈਸੀ ਹੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੁਡਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਐਨਾ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਵੇ, ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਆਦਰ ਕਰ ਲਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੋਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੀਗੇ ਜੱਟ। ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਗਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਓ, ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁਗਲ ਪਏ ਹੋਏ, ਇਹ ਖਹਿੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਭਗਤ ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ! ਪਲੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁੱਤੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੁੱਤੇ ਨੱਠੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸਿੱਧੀ ਜੱਟਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ। ਜਿੱਥੇ ਮਾਇਆ ਹੋਏਗੀ ਉਥੇ ਕਲੇਸ਼ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ ਉਥੇ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਚਲਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨਣੇ ਨੇ।

ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮਾਨਤਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਸਾਧੂ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਮਾਨਤਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਘਟ ਜਾਣ। ਜਿਹੜੇ ਵਾਧੂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸਭ ਝੜ ਜਾਣ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਐਸਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਸੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਕੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਹੈ। ਜਾਣ ਕੇ 'ਜੀ' ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਣ, ਬੈਠਣ, ਉੱਠਣ, ਬਚਨ ਕਰਨ, ਤਾਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਇਆ ਕਰੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਸੀ, ਫੇਰ ਕਹਿਣ 'ਜੱਲੂਣ ਜੀ।' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਹਾਜ਼ਰ ਜੀ। ਸੱਤ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਲਾ ਪਈ ਜਾਣਾ, ਬਾਬੂ ਨੇ ਅੱਧੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ, ਵਿਚ ਕੱਟ ਲੈਣੀਆਂ ਦਿਹਾੜੀਆਂ। ਰੋਲਾ ਪਾ ਰੱਖਣਾ। ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਖਾ ਜਾਣੀ। ਐਵੇਂ ਪੈਸਾ, ਦੋ ਪੈਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਖਾ ਜਾਣਾ। ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਨੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਜਦੋਂ ਸਭ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਰ ਲੈਣੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ!, ਆਓ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਓ ਮਹਾਰਾਜ, ਆ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕਦੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਦੇਣੇ ਓਨੇ ਕੁ ਫੜ ਲੈਣੇ। ਉਹਨੂੰ ਮੌਜ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੋਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੱਟ ਲਓ ਇਹਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤੀ ਲੰਘਣ ਲੱਗੀ ਧਰਮਖੰਡ 'ਚੋਂ, ਉਥੇ ਝੀਣੀ ਬਾਣ ਸੁਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ -

ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਧੁੰਮਸ ਕੁਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ੋਰ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੋਂ ਜਦੋਂ ਲੰਘਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕੂਕਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਐਨਾ ਦੁਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਨਰਮ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਮੰਡਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈ ਕੌਣ?

ਦਿਖਾਓ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ।

ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਇਹ ਓਹੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਕੱਟਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਨਿਬੇੜਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਕੱਟਦੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਸੋ ਇਹ ਚੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸੀਏ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਅਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ਉਸ ਬਾਣੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜੇ ਕੇ ਜੀਉ ਕਹੈ ਓਨਾ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੮

ਜਿਹੜਾ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਲਿਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ 'ਜੱਲੂਣ ਜੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਓ ਜੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੱਲੂਣ ਜੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਈ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ। ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ, ਵਰੰਟ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਆਉਣਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧੂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਹਾ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੀ ਆਪ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੁੜਿਆ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਸੇਠ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਆਪ ਤੋ ਮੇਰੇ ਭਗਵਨ ਕੇ ਪਾਸ ਸੇ ਆਏ ਹੋ। ਸੇਠ ਅਮਰਨਾਥ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ? ਉਹਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੀ ਮੈਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੈ ਚੱਲੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾ ਦਿਤੀ

ਸਾਰੀ ਹੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਛੋਟੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। 25 ਵਿੱਖੇ ਬਾਗ ਸੀਗਾ। ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲਾ! ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਵਾਹੁਣੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੂੰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਮੁੱਲ ਦੇ-ਦੇ, ਅਸੀਂ ਮੁੱਲ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੁੱਲ ਕੀ ਪਾਇਆ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ, 100 ਰੁਪਿਆ ਵਿੱਖਾ। ਸੌ-ਸੌ, ਹਜ਼ਾਰ-ਹਜ਼ਾਰ, ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੰਬ ਹੈ ਉਥੇ। ਸਾਰੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਅੰਬ ਨੇ।

ਸੋ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਚਲਦੀ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਕੀਹਨੂੰ ਨਿਗ੍ਹਾ ਥੱਲੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਸਿਕੰਦਰ ਪੋਰਸ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਫ ਕਰਾਇਆ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਕੂ ਨੇ ਸੰਤ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਝੌਂਪੜੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਝੌਂਪੜੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਥੇ, ਇੱਕੋ ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ, ਵਸਤਰ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਔਹ ਬੈਠਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਮੂੰਹ ਦੁਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੈ ਸੰਤ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਣ ਹਾਨੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਇਹਨੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਗੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਲਈ ਇਹਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਹੁਣੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹਦੇ। ਪੋਰਸ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰੀ, ਇਹਨੇ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਤੇ ਨੂੰ ਉਲਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਘੋੜਾ ਨਠਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਘੋੜੇ ਦਾ ਪੈਰ ਜਿੱਥੇ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਇਹਦੀ ਬਾਂਹ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਬਾਂਹ ਖੜ੍ਹ ਗਈ, ਬੁੱਤ ਬਣ ਗਿਆ ਉਥੇ, ਹਿੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਹੁਣ। ਪਰ ਕਿੱਥੋਂ ਤਾਕਤ ਲਿਆਵੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜੀਵ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੋਰਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾ ਘੋੜਾ ਪੈਰ ਪੁੱਟਦਾ ਹੈ ਇਹਦਾ, ਨਾ ਬਾਂਹ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੁੱਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੜ ਬਣਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਇੰਟਰਪ੍ਰੈਟਰ (ਸਹਾਇਕ) ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਆਈਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਤੇਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਚੱਲ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ

ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਖਿਆ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਹੱਥ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ 'ਚ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ। ਜਿਵੇਂ ਪੋਰਸ ਨੇ ਕਰੀ ਉਵੇਂ ਇਹਨੇ ਕਰੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਬਈ! ਤੂੰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢਦਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਉਤੇ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਗੁਲਾਮ ਆਵੇ ਤੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਉਹਦਾ ਤੀਸਰੇ ਥਾਉਂ ਗੁਲਾਮ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹੀ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਲਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹਿਰਸ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਾਜ ਲਵਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ਤੇਰਾ ਮਨ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਤੀਸਰੇ ਥਾਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾ ਤੂੰ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ ਮਨ ਤੇਰਾ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦੱਬ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਖੜ੍ਹਾਵਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਮਨ ਜੀਵ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਦੇਖ ਲੈ ਤੇਰਾ ਨੰਬਰ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ। ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ, ਗੁਲਾਮ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਤੇਰੇ ਆਏ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ?

ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਈ ਗੱਲ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਇਸਨੇ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪ ਅਸਲੀ ਰਾਜੇ ਹੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ।

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ

ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦਾ ਪੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਲ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ, ਉਹਦੀ ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੫੧੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ।"

ਕਹਿੰਦਾ, "ਇਥੇ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਫੁਹਾਰੇ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ, ਪਾਰਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ।"

ਕਹਿੰਦਾ, "ਨਾ, ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਇਥੇ ਭਰਮਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਬੰਦੇ ਗਰਜ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਆਹ ਹੋ ਜਾਏ, ਮੇਰਾ ਔਹ ਹੋ ਜਾਏ। ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਨਾਉਂ ਵੀ ਸੰਤ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕੌਣ ਆਇਆ ਸੀ, ਕੌਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹਰੇਕ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਇੱਥੇ ਗਰਜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ, ਮੱਖੀਆਂ ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਸ਼ੇਤਰ ਲਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਲੰਗਰ ਚਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੜਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਛ ਤਾਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ।

ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਸੂਰਜ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਇਹਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਸੰਤਾਂ ਉਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਨਾ ਤਾਂ ਆਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟ ਜਾ। ਧੁੱਪ ਸਾਡੇ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇ, ਪਰਛਾਵਾਂ ਤੇਰਾ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਾਧੂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ -

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
ਅੰਗ- ੨੦੭

ਉਹ ਪਰਮ ਸੁੱਖੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਚਾਹੇ ਹਾਲਤ ਕੈਸੀ ਹੀ ਹੈ -

ਤਿਸ ਕੀ ਧੁੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੭

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਹੈ, ਉਹ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ-
ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਾਜਨ ਅਰੁ ਭੂਮਨ ਤਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨ ਨ ਬੁਝੀ ॥
ਲਪਟਿ ਰਹੇ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਮਾਤੇ ਲੋਚਨ ਕਛੁ ਨ ਸੁਝੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੨

ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜਿੰਦਗੀ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਡਿਠਾ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ਸੁਖੁ ਨ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ॥

ਤਨੁ ਧਨੁ ਹੋਸੀ ਫਾਰੁ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ਜਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੨

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਗੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਸੋ ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਪਿੱਠ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸੂਰਜ ਵੱਲ, ਫੇਰ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੱਥ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਰਦੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਕੇ ਪਰਛਾਵੇਂ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਈਏ, ਪਾਲਾ ਲੱਗੇਗਾ ਉਥੇ, ਨਿੱਘ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਸੁੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਵੀ -

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩

ਬੜੇ ਗਿਣਾਏ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਖੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੪

ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ 'ਚੋਂ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਕਰਮ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦਾ ਮਨ ਵੀ ਰੋਗੀ, ਤਨ ਵੀ ਰੋਗੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਗ ਹੀ ਰੋਗ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਰੋਗ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਦੇ ਰੋਗੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਕਾਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਈਏ, ਭੁੱਲ ਜਾਏ ਜੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਆਰਥਕ ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਜੁੜੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿ, ਚਿਤ ਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਿਅ ਜੋ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ (super en-

ergy) ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ। ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ। ਉਹਦੇ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ-

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਇਕ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੋਗ ਜਾਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅੱਜ ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਣ ਵੇਲੇ। ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਗਿਆ, ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ। ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਕੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੌਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਿਸਤਰਾ ਲਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਜਾ ਲਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਹ ਪਛਾਣ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਥਾਉਂ ਸਾਫ ਕਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਥਾਉਂ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਆਸਣ ਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਿਹਦਾ ਨੇੜੇ ਘਰ ਸੀ, ਉਹ ਆ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਥੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਚੁੱਕ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਣਾ। ਅਸੀਂ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਦੋ ਘੜੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਪਾਣੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈਗਾ, ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕੁਛ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਠਣਾ ਹੈ ਉਠ ਖੜੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਉਠਾਲ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੀ ਮੌਜ। ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ -

ਕਬੀਰ ਧਰਤੀ ਸਾਧ ਕੀ ਤਸਕਰ ਬੈਸਹਿ ਗਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੫

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਸੰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੰਡ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਕੋਈ ਈਰਾਨ, ਕੋਈ ਕੁਛ, ਕੋਈ ਕੁਛ। ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ ਨਾ। ਆਪੇ ਹੀ ਵੰਡ ਲਈ ਇਹ। ਵੰਡ ਕੇ ਬੰਦਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਇਧਰਲਾ ਓਧਰ, ਨਾ ਓਧਰਲਾ

ਏਧਰ -

ਸੰਤ ਹੇਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਉਂ ਬਣਾਈ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਫਲ-ਫਰੂਟ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕਰੀਆਂ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਤਸਕਰਾਂ ਨੇ, ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਇਸ 'ਤੇ ਆ ਕੇ, ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚੋਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਅਗਲੇ ਥਾਉਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਫ ਕਰੀ। ਉਹ ਵੀ ਨਿਕਲ ਆਏ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੌਣ ਓਂ ਤੁਸੀਂ? ਚੋਰ ਚਕਾਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਚਲੇ ਜਾਓ ਇਥੋਂ, ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਦੇਣੀ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ ਨਗਰ ਦੇ। ਉਥੋਂ ਵੀ ਉਠਾਲ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਚੌਥੀ ਵਾਰੀ ਉਠਾਲੇ, ਰਾਤ ਵੱਡੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਬੈਠਣ ਨੂੰ, ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਨੂੰ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਥੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈਗਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਸੀਸ ਮਹਿਲ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਖੌਲ ਕਰਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਰਸਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਕ ਖੂਹ ਆਏਗਾ, ਉਥੇ ਬੜੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਉਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਥਾਉਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ।

ਇਕ ਕੋਹੜੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਲ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹਨੂੰ ਭੁੱਲਿਐਂ ਤੂੰ ਮੁਰਖ ਗਵਾਰਾ,
ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਰੂਪ ਰੱਬ ਦਾ।

ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ, ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ-

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੭

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੇ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ

ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੬

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ, ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-20)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਪਾਰਸਨਾਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭੂਪਮੇਧ ਜੱਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਰਾਜਾ ਰਹਿ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਫਤਹਿ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਮਨ ਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ। ਇਸ ਨੇ ਚਿਤਾ ਬਣਵਾਈ ਤੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਜੋਗ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰਦੰਡ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕਰ ਕੋਪ ਪਾਰਸ ਰਾਇ।

ਕਰਿ ਆਪਿ ਅਗਨਿ ਜਰਾਇ।

ਸੋ ਭਈ ਸੀਤਲ ਜਾਲ।

ਅਤਿ ਕਾਲ ਰੂਪ ਕਰਾਲ।

ਤਤ ਜੋਗ ਅਗਨਿ ਨਿਕਾਰਿ।

ਅਤਿ ਜਲਤ ਰੂਪ ਅਪਾਰਿ।

ਤਬ ਕੀਅਸ ਆਪਨ ਦਾਹ।

ਪੁਰਿ ਲਖਤ ਸਾਹਨ ਸਾਹਿ।

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਮਨ ਪਾਰੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਪਲ-ਛਿੰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਲ ਘੁੰਮ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਇਸ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਦਾ ਸੱਪ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਡੰਗ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਸਾ ਚੰਚਲ ਹੈ ਕਿ ਰਤੀ (ਖਿਨ) ਭਰ ਵੀ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਵਿਕਲਪ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਪੀਸਰਾਂ ਦੇ ਜਤ-ਤਪ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿਤੇ।

ਮਨੁਆ ਦਹ ਇਸ ਧਾਵਦਾ ਓਹੁ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਅਧਿਕਾਈ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਤ ਸੰਤਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੫

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਕਥਾ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਬੀਬੀ ਵੀ ਆਪਣੇ

ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ ਦੱਸੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਪਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦੀ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਜਵਾਬ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੋ, ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੀਬਾ! ਤੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇਰੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ ਨਾਲੋਂ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੀਬਾ! ਮਨ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਗਿਰ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਵਾਸ ਹੀ ਬਾਕੀ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਵਾਂਗ ਬੇਦਾਗ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੇਰੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਮਾਫ ਕਰਿਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੇਟੀ! ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੇ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ ਤੂ ਮਹਾ ਉਦਮਾਦਾ ॥

ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰੁ ਤਉ ਛੁਟੈ ਜਉ ਉਪਰਿ ਲਾਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੮੧੫

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਬੜਾ ਖੋਟਾ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਸਤਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗਧੇ ਦਾ ਪੈਖਰ ਤਦ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਉਤੇ ਭਾਰ ਲੱਦ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਵਿਹਲਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਰੂੜੀਆਂ ਵਲ ਭੱਜਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਹਲਾ ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਨ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਮਨ ਨੇ ਹੀ ਰਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਸਾਧ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਇਸ ਵਰਗਾ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੨

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਮਨ ਦਾ ਕਿਲਾ ਬੜਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫਤਿਹ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਇਸ ਦੇ ਚੁਗਿਰਦੇ ਰਾਗ-ਦਵੈਸ਼ ਦੀ ਦੂਹਰੀ ਕੰਧ ਹੈ ਅਤੇ ਰਜੋ-ਸਤੋ-ਤਮੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਚੋਰ (ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ) ਪੰਜ ਠੱਗ (ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ) ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ (ਸ਼ਬਦ, ਸਰਪਸ਼, ਰਸ, ਰੂਪ, ਗੰਧ) ਪੱਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਸਾ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਰਗੀਆ ਡੈਣਾਂ, ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਲੋਭ, ਕੋਪ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਹੰਗਤਾ, ਮਮਤਾ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਆਦਿ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੇਗ ਨਾਲ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਇਕੱਲਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕਿਉ ਲੀਜੈ ਗਛੁ ਬੰਕਾ ਭਾਈ ॥

ਦੋਵਰ ਕੋਟ ਅਰੁ ਤੇਵਰ ਖਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਾਂਚ ਪਚੀਸ ਮੋਹ ਮਦ ਮਤਸਰ ਆਡੀ ਪਰਬਲ ਮਾਇਆ ॥

ਜਨ ਗਰੀਬ ਕੇ ਜੋਰੁ ਨ ਪਹੁਚੈ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੧

ਇਸ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਹੈ, ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹਨ, ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਮਹਾਂ ਖਰੂਦੀ ਕ੍ਰੋਧ ਇਸ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਆਕੀ ਮਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਸੁਆਦਾਂ ਦੀ ਸੰਜੋਹ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਮਮਤਾ ਦਾ ਟੋਪ ਸਿਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ, ਕਬੁੱਧ ਦੀ ਕਮਾਨ ਫੜ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਤੀਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤੇਗਾ?

ਕਾਮੁ ਕਿਵਾਰੀ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਦਰਵਾਨੀ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਦਰਵਾਜਾ ॥

ਕ੍ਰੋਧੁ ਪ੍ਰਧਾਨੁ ਮਹਾ ਬਡੁ ਦੁੰਦਰੁ ਮਹ ਮਨੁ ਮਾਵਾਸੀ ਰਾਜਾ ॥ ੨ ॥

ਸ੍ਰਾਦ ਸਨਾਹ ਟੋਪੁ ਮਮਤਾ ਕੇ ਕੁਬੁਧਿ ਕਮਾਨ ਚਵਾਈ ॥

ਤਿਸਨਾ ਤੀਰ ਰਹੇ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਇਉ ਗਛੁ ਲੀਓ ਨ ਜਾਈ

॥ ੩ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੧

ਪ੍ਰੇਮ ਪਲੀਤਾ ਸੁਰਤਿ ਹਵਾਈ ਗੋਲਾ ਗਿਆਨੁ ਚਲਾਇਆ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਸਹਜੇ ਪਰਜਾਲੀ

ਏਕਹਿ ਚੋਟ ਸਿਝਾਇਆ ॥ ੪ ॥

ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਲੈ ਲਰਨੇ ਲਾਗਾ ਤੋਰੇ ਦੁਇ ਦਰਵਾਜਾ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ

ਪਕਰਿਓ ਗਛੁ ਕੇ ਰਾਜਾ ॥ ੫ ॥

ਭਗਵਤ ਭੀਰਿ ਸਕਤਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਕਟੀ ਕਾਲ ਭੈ ਫਾਸੀ ॥

ਦਾਸੁ ਕਮੀਰੁ ਚੜ੍ਹਿਓ ਗੜ੍ਹ ਉਪਰਿ ਰਾਜੁ ਲੀਓ ਅਭਿਨਾਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੧

ਹੁਣ ਮਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ

ਕਿਹੜਾ ਉੱਦਮ ਕਰੀਏ? ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਐਸੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਤਿਹ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਤੈਰਦੀ ਹੋਈ ਮੁਰਗਾਬੀ ਦੇ ਖੰਭ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭਿੱਜਦੇ ਤੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸਬਦਿ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੰਮ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰੇ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ ॥

ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਬੈ ਕਰ ਸਮਝਹੁ

ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਤ ਕੀ ਜਟਾ ਜੋਗ ਕੇ ਸੱਜਨੁ ਨੇਮ ਕੇ ਨਖਨ ਬਢਾਓ ॥

ਗਯਾਨ ਗੁਰੂ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸਹੁ ਨਾਮ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਓ ॥

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ ਹੈਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤਿ ॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਠ ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਸੋ ਲਯਾਵੈ ॥

ਤਬ ਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੇ ਦਰਸੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹ ਪਾਵੈ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬੜੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ, ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਜਪਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਗਾਹਕਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਚੰਦਾ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਚੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ।

ਨਾਮਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨੁ ਮੀਤ ॥

ਕਾਹੇ ਫੀਪਹੁ ਛਾਇਲੈ ਰਾਮ ਨ ਲਾਵਹੁ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਅਨੇਕ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਭੇਖੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਚੋਰਾਂ-ਠੱਗਾਂ-ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ

ਦਿਤਾ, ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਆਮ ਜਨ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਰੂਹਾਨੀ ਰਾਹ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਅਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਸਾਡੀ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਚੀਟੀ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਪੰਛੀ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਿਧ-ਜੋਗੀ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਾਧੂ ਸਨ, ਉਹ ਕਠਿਨ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟਯੋਗ ਮਾਰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਟੀ ਮਾਰਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀੜੀ ਨੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦਰਿਆ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਪਹਾੜ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਪੰਛੀ ਮਾਰਗ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਛੀ ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪੀ ਦੋ ਖੰਭ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰਿਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦੇਸ਼ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ, ਵਰਤ-ਨੇਮ ਆਦਿ ਦੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਾ। ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕੇਵਲ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਤਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਕਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਤਾਰਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਕੁਫਰਗੜ੍ਹ ਤੋੜ ਕੇ, ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ

ਤੋਰਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਜਗਿਆਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਗੇ? ਉਸ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ! ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ 'ਮੂਲਮੰਤਰ' ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਜਾਨਣਹਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਮਨਸੁੱਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਤੋਰ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਕੰਢੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਜਹਾਜ਼ ਵੱਲ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਜਹਾਜ਼ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸੌਣਾ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਜਾਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਭਿੱਜੇ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੇਦ ਪਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਕਲੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਚਮਕ ਦਮਕ ਦੇਖ ਕੇ ਸਭ ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਸਣ ਲਾਏ, ਸੁੱਕਾ ਬਾਗ ਵੀ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਖੰਡੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਧੋਖੇ ਤੇ ਵਲਫਲ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਡੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਨਕਲੀ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਜਦੋਂ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਗਾਫ਼ਹੁ ਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਜ ਕੁਆਰਿ ॥

ਨਾਮੁ ਭਣਹੁ ਸਚੁ ਦੋਤੁ ਸਵਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਹੋਰ ਪਤਿਆਵਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਹੀਰੇ ਆਦਿ ਥਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਸ ਕੇ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ

ਸੀ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ ਤੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਗਿਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ, ਭਿੱਜੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਵਹਿ ਕੇ ਭੁੱਲ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਇਥੇ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਵੋ ਤੇ ਉਥੇ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਠੀਕ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਵਾਓ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਸਾਧਨ ਕਰਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਰਾਜੇ ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੱਚਮੁਚ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਚੀਤਿ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕਸ਼ਟਯੋਗ ਅਤੇ ਭਗਤਯੋਗ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕਸ਼ਟਯੋਗ ਅਤੇ ਭਗਤਯੋਗ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ।

ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ - ਇਸ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਯਮ, ਨੇਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤੀਹਾਰ, ਧਿਆਨ, ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਸਮਾਪੀ।

ਯਮ-ਇਸ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਸ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਅਹਿੰਸਾ, ਸਤਿ, ਅਸਤੇਯ (ਚੋਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ) ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ, ਦਇਆ, ਕੋਮਲ ਚਿੱਤ, ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ।

1. ਅਹਿੰਸਾ - ਇਹ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ, ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਪਹਿਲੀ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ

ਚਿਤਵਣਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਛਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਮਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ ਕਿ ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ।

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੁਰੇ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਚਿਤਵਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਕਥਨ ਹੈ-

ਚੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਗਿਆਈ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਕਈ ਸਿਆਣੇ।

ਪਰ ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣੇ।

ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਨਦੀ ਦੀ ਬਰੇਤੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਨਾਸਤਿਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ-ਮੁੱਕੇ ਮਾਰੇ, ਮਾੜੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ਤੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਨਾਸਤਿਕ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਛੱਡ ਆਏ। ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਤੂੰ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਬਲਵੰਡ ਤੇ ਭਾਈ ਸੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਆਵੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਕੇ ਭਾਈ ਲੱਧਾ ਜੀ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਲੱਧਾ ਜੀ! ਜੇਕਰ ਪਰਉਪਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਬਖਸ਼ਾਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਫੇਰ, ਘਰੋਂ ਹੀ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਕੇ, ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਲੱਧਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗਲੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸਿੱਖਾ! ਨਿਹਾਲ-ਨਿਹਾਲ-ਨਿਹਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ।

ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜੇ ਵਾਸਤੇ ਟੋਆ ਪੁੱਟੇ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਖੂਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਐਸੀ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਜਿਉ ਜਨ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸੁ ਦੁਖਿਆ

ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਅਪੁਨਾ ਘਰੁ ਲੁਕੀ ਜਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੨

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਯਤੀਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੇਵਾ-ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਵੀ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਭੋਜਨ ਛਕਦਿਆਂ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਾਮਾਦ ਬਣੇਗਾ ਤਾਂ ਜਲਾਦਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਪੈਰ ਦੀ ਉਂਗਲ ਕੱਟ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਆਇਆ ਇਕ ਗਵਾਂਢੀ ਰਾਜਾ ਜੋ ਬੇਅੱਲਾਦ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਮੁਤਬੰਨਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਦੀ ਨੇਕ-ਨੀਤੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਾਰੇ ਫੈਲ ਗਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਨੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਮਦਨ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ 'ਬਿਖ ਦੇਣਾ ਝਟ ਇਸੇ ਹੋਇ ਮਮ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ।' ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਦੀ ਲੜਕੀ 'ਬਿਖਿਆ' ਨੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਦੀ ਪੱਗ ਵਿਚੋਂ ਚਿੱਠੀ ਕੱਢ ਕੇ 'ਬਿਖ' ਦਾ 'ਬਿਖਿਆ' ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਦਨ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਬਿਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵਾਲੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਿਥੇ ਜਲਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਧਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਦਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਜਲਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਬੁਧੀ ਜਦੋਂ ਮੰਦਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ

ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਹੜੱਪਣ ਲਈ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਿਆ ਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲਿਆ।

ਦੂਸਰੀ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਗਲਤ ਰਾਇ ਦੇ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਰਾਇ ਦੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦੇਣਾ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਭਰਾ ਨੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਭਰਾ ਨੂੰ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਘੋਖਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਭਰਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੜਕਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਮਰਵਾਇਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ ਦੂਜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਸੀਂ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾਕ ਬੰਦੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ, ਭਰਾ-ਭਰਾ, ਨੂੰਹ-ਸੱਸ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਵਾ ਕੇ, ਲੜਾਈ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਛੋਟੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ, ਇਕ ਦੇਸ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਕੈਂਚੀ ਕਲਵਤਰੀ ਦੁਸ਼ਟ ਨਰ, ਕਰੇਂ ਏਕ ਸੇ ਅਨੇਕ।

ਸੂਈ ਸੁਹਾਗਾ ਸੁਘੜ ਨਰ, ਕਰੇਂ ਅਨੇਕ ਸੇ ਏਕ।

ਉਤਲੇ ਤਿੰਨੋਂ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਤਿੰਨੋਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੈਂਚੀ ਤੇ ਸੂਈ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਹੋ ਗਈ। ਕੈਂਚੀ ਸੂਈ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, 'ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਉਕਾਤ ਦੇਖ' ਕਿ ਦਰਜੀ ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਟੰਗ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ? ਸੂਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰਤੂਤ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਗਜ਼ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਝੱਟ ਕੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਉਂ ਕੇ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਟੁੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜੇ ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਫੁੱਟ ਪਵਾ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰੇ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੰਭਰ ਏਕੈ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਰ ॥
ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖਰ ॥
ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੨

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ।
ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ
ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ
ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਤਿ
ਉੱਤਮ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ
ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਚਰਨਾਂ ਦੇ
ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨

ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਜਦੋਂ ਪੁਰਬਲਾ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ -

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਉਹ ਜਾਗਦੀ ਕਦੋਂ
ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਨਾਮ
ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਇਨਸਾਨ
ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਇਹ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ।

ਭਿਖਾ ਭੁਖਾ ਕੇ ਨਹੀ ਸਭ ਕੀ ਗਠੜੀ ਲਾਲ।

ਗਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹੁ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਤਾਂ ਤੇ ਭਏ ਕੰਗਾਲ।

ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਹੁੰਦੀ ਵਸਤ ਬਾਹਰ
ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕਦੇ ਵੀ
ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੁ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੨

ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੭

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਬਾਣੀ -

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੮

ਜਿੱਥੋਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਓ ਸਾਰੀ ਹੀ
ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ,
ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ
ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ
ਅਨੰਦ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੭

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ -

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੦

ਆਪਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ,
ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਉਸੇ ਨੂੰ
ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਬਾਪੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਾਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਜ ਹੁਕਮ ਭਰੀ
ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੋਂ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ
ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਬੇਨਤੀ, ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ
ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ,
ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ।

ਮਿਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਲਾਬਾ ਮਸੰਦ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਬਾਗ ਸੀ। ਉਥੇ
ਰਹੇ ਆਪ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਪੰਜ
ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁੱਕਾ
ਹੈ। ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ ਬਣ ਕੇ ਰਾਏ ਕੱਲੇ ਕੋਲ
ਰਾਏਕੋਟ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨੂਰਾ ਮਾਹੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ

ਘੋੜ ਸਵਾਰ, ਸਰਹੰਦ ਪਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਸਾਕਾ ਵਰਤਿਆ। ਜੋ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਰਸਾ ਨਦੀ 'ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਪਿਆ। ਦੁਖਦਾਇਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸੁਣਨੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਗੰਗੂ ਰਸੋਈਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੋੜੀ ਨਗਰ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਮੇਰਿੰਡੇ, ਫੇਰ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਰਹੰਦ, ਪੇਸ਼ੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੰਧਾਂ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ। ਉਹ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੰਬਲ ਦਾ ਨਿੱਘ ਦੇ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਤਨ ਉਪਰ ਗਰਮ ਕੱਪੜਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਧੰਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਮੋਤੀ ਮਹਿਰਾ ਜੀ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਭਾ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਭਾ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਦੁਸਟ ਚਉਕੜੀ ਸਦਾ ਕੁੜ ਕਮਾਵਹਿ ਨਾ ਬੂਝਹਿ ਵੀਚਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੧

ਨਵਾਬ ਜਦੋਂ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਰਾਣੀ ਸੀ ਜੈਨ ਖੁਸ਼ਬਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿਤ ਸੀ, ਮੋਹ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਮੋਹ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਹਿਰ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ਜੈਨਾਂ, ਇਹ ਰਾਜਪੂਤ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਤਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਸੁਹਾਗੋ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਭਾਗੋ। ਆਪਣੀ ਧੀ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਜੋ ਬਚਪਨ 'ਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਇਹਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਾਲੀ ਵੇਖੀ ਸੀ, ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾਵਾਂ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਰੰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਇਹ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾਸੀ ਬਣੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਇਹ ਭਾਗੋ ਜਵਾਨ ਹੋਈ, ਇਹਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਡੋਲਾ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਰਹੰਦ ਇਹਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਨ ਤਾਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ -

ਰੂਪੈ ਕਾਮੈ ਦੋਸਤੀ ਭੁਧੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮੮

ਇਹਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਸੀਹੇ ਵੀ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਢੰਗ ਵਰਤੇ ਗਏ ਆਖਿਰ ਇਹ ਡੋਲ ਗਈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਨਿਕਾਹ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਸੀ ਉਸ ਦੇ

ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਸੀ। ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਨਵਾਬ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਂਦੀ, ਐਸੀਆਂ ਲਾਹਨਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਰ ਨਾ ਕਰ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਊਗੀ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਫੇਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਭਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਮੁਖ ਬੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਪਰੋਂ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ -

ਕਬੀਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੁੰਡਲ ਬਨੇ ਉਪਰਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥

ਦੀਸਹਿ ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ ਜਿਨ੍ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਬੜਾ ਡਰਾਉਣਾ ਰੂਪ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਜਾਣ ਲਈ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ 'ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟਹਿ।' ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਤ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ; ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਉਸ ਸਮੇਂ 7 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ 8 ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਉਮਰ 5 ਸਾਲ 10 ਮਹੀਨੇ, 10 ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ। ਮੁੱਲਾਂ, ਮੁਲਾਣੇ, ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਲਾ ਸਕੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਉੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਥੀ ਸੀ ਇਕ ਹਰਜਸ ਵਗੈਰਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਛੱਡਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਕਰਨਗੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕੀ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਆਹ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ ਲੈ ਲਓ। ਇਥੇ ਜੋ ਖਾਣਾ ਹੈ ਖਾਣਾ ਖਾਓ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਫਤ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਿੰਨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਨ, ਪਹਿਲੀ ਮਠਿਆਈ ਦੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ। ਮੋਢਾ ਮਾਰ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ

ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਆ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਹੋਣ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਤੀਜੀ ਦੁਕਾਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ, ਤੀਰ ਕਮਾਨ, ਨੇਜ਼ੇ, ਢਾਲਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਸਜਾਉਂਦੇ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ। ਹੁਣ ਇਹ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਉਹੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੱਟਾਂਗੇ।

ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਫਤਵਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਗ਼ਾਵਤ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਹਬਾ (ਕਤਲ) ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੋ ਜਲਾਦ ਆਏ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਐਸਾ ਕੋਈ ਜਲਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵੱਡਾ ਕਤਲ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਹਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ। ਜਲਾਦਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਦਾ ਤਾਂ ਡੇਢ ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਸੱਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਪਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਮਾਰੀ ਜਾ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਜੈਨ, ਮਾਰਵਾੜੀ ਸੇਠ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਟੇਡਰਮੱਲ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਧਨ ਦੌਲਤ, ਮੋਹਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ

ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ

ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।

ਟੇਡਰ ਮੱਲ ਜੀ ਖੜੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਹੱਥ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਐਨੀ ਕੁ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਹ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪਿਆਨ 'ਚ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਰੂਹਾਂ

ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦਾਦੀ ਵੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ। 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਹਮ ਰੁਦਰ ਦੇ ਰਾਗੀਂ, ਸਵਾਸ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਮਹਾਨ ਯੋਗੀ ਸਨ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ।

ਬਹੁਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ।

ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ 26 ਸਾਲ 9 ਮਹੀਨੇ 13 ਦਿਨ ਦੀ, ਭੌਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੀ ਤਪਸਿਆ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ

ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੁਰਦੇਵਾ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਚਖੰਡ ਵਲ ਨੂੰ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ 'ਚ-

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੮੩

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਟੇਡਰ ਮੱਲ ਜੀ ਐਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਧਰਤੀ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਧਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਐਨੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਸੌਂਪਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਟੇਡਰ ਮੱਲ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਦਿਲਗੀਰ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਭੁਲਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਬੀਬੀ ਜੈਨਾਂ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਰੁਦਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿਰ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਬੀਬਾ ਜੈਨਾਂ ਆਪਣੀ ਕਟਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਐਸਾ ਘਾਉ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ, ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨੂਰਾ ਮਾਰੀ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 43 'ਤੇ)

ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ, ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ- ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ - ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਯੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਯੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥

ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥

ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥

ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੂ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੂੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ੧੧੭ ॥

ਅੰਗ- ੮੨੭

ਧਾਰਨਾ - ਖੇਲੇ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ਨਿਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ, ਸਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰੋ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਬਹਿਰਾਮ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਈ ਹੈ, ਧਮੋਟ ਤੋਂ ਆਏ ਨੇ, ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਏ ਨੇ, ਹੋਰ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਉਤੇ ਪੁਆਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਹੈ, ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਦੇ ਪੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਉਹਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਪਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅੰਦਰਲਾ ਪਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨਾ ਸੁਖੜ ਬੰਦੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੈ। ਸੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਰੰਗ ਜੋ ਹੈ ਹੁਣ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬੱਚੇ ਦੇਖੇ ਨੇ ਕਿ ਦੌੜੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਮੋਟਰ-ਸਾਇਕਲਾਂ 'ਤੇ, ਸੈਲੀਸਰ ਲਾਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਐਨੀ ਖੱਪ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਐਸਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੁਝ extra ordinary ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਕੁਝ ਚੰਗੇਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ - ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਬਚਨਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ
ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ।

ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਜ਼ਬੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਜ਼ਬੇ ਮਾਰੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਕੇਵਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਫ ਜੰਮੀ ਹੋਵੇ, ਧੁੱਪ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਬਰਫ ਪਿਘਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਦਾਨਾਂ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਫੇਰ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਇਕ ਨਰੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਹਤ ਦੀ, ਸਮਾਜ ਦੀ। ਜੇ ਰੌਂਦੂ ਹੋਵੇ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਸਿਹਤ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੈ ਤੇ ਖਿਝਿਆ-ਖਿਝਿਆ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਰੋ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕਿਆ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਛਿਨ-ਭੰਗਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਦੇ ਹਟੇ ਹੀ ਨਾ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਿਵਾਣ ਵਲ ਨਾ ਆਵੇ ਵਧਦੀ ਤਾਂ ਜਾਵੇ, ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਆਵੇ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਲਾਲ ਰੰਗ ਜੋ ਬਾਹਰਲਾ ਹੈ ਇਹ ਲਹਿ ਜਾਏਗਾ ਜਦੋਂ ਮੂੰਹ ਧੋਵੋਗੇ, ਨਾਵੂੰਗੇ, ਕੱਚਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਰੰਗ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਲਾਲ। ਇਹ ਰੰਗ ਜੋ ਹੈ ਕੱਪੜਾ ਰੰਗ ਲਓ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ ॥

ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੦੮

ਐਸਾ ਰੰਗ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਲਗ ਜਾਵੇ ਮੁੜ ਕੇ

ਨਾ ਮੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਦਾਗ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਕੋਈ ਐਸਾ ਰੰਗ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ? ਜੋ ਮਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਚਾਹੇ ਦੁਖ ਆ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਸੁਖ ਆ ਜਾਣ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਆ ਜਾਣ, ਰੰਗ ਨਾ ਕਦੇ ਮੈਲਾ ਹੋਏਗਾ। ਚਾਹੇ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ ਰਖ ਦਿਓ। ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ -

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੫

ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਰੰਗ ਹੈ ਜੋ ਕਿਤੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰੰਗਣ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਦੇਵੇ। ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੰਗਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਰੰਗ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਮੁੜ ਇਹ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਲਹਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਜੋ ਹੋਰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰੰਗ ਬੜੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਰੰਗ ਹੋਏ, ਬੜੇ ਭੇੜੇ ਰੰਗ ਨੇ, ਬੁਰੇ ਰੰਗ ਨੇ। ਇਕ ਰੰਗ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਹੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਸਮਝੋ ਜੋ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਗਰੁੱਪ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਨਫਰਤ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਈਰਖਾ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਲੋਭ ਦਾ, ਮੋਹ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਕਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਗੁਮਾਨ ਦਾ, ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਰੰਗ ਨੇ ਇਸ ਕੈਟਾਗਿਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਰੰਗ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਆਹ ਚੋਲਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਐਨੇ ਗਲਤ ਰੰਗ ਨੇ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਕਿੰਨੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਰੰਗ ਉਹਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ
ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥
ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥

ਕੋਟਾ ਬੁੰਦੀ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ

ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੈਲ ਨੇ ਉਹ ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਐਸਾ ਭੇੜਾ ਰੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਿੱਤ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੀਰ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਦੂਸਰਾ ਰੰਗ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੈਟਾਗਿਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ - ਇਕ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਖੇੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਮੁਰਝਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਬੜੀ ਭਾਰੀ, ਮੁਰਝਾਹਟ ਆ ਗਈ, ਸੋਮੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬੇ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਜੜੁ ਤੜੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ। ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ
ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸੋਮੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਭਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਜੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਮਾਲਕ-ਏ-ਕੁਲ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਰੰਗ ਬਦਬੂਦਾਰ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਉਤੇ ਐਸੇ ਰੰਗ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਕੈਟਾਗਿਰੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਦੂਸਰੇ ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਰੰਗ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਫਰਤ

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਜੇ। ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ - 'ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ ॥'

ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਫਰਦ ਜੁਰਮ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸੋ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੇ ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦੇਈਏ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਨੂੰ ਲੱਕੜੀਆਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਸ਼ਤੀਰਾਂ 'ਚ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਰਾ ਰੱਖ ਕੇ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇਹਨੂੰ, ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਚੀਰ ਦਿਓ। ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਈ। ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਲਹਿਆ। ਲਾਲੀ ਚੜ੍ਹੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੱਟਿਆਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਜਲਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ! ਇਕ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੇ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੁਲਨਾ 'ਚ ਨੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਦੀਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਂ ਤੇਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਹੋ ਹੀ। ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਚੁਣ ਲੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਲਾਦ! ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਕੀ ਚੁਣਨਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮੌਤ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਾਲ ਤੋਂ ਉੱਤੇ, ਉਥੋਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ ਹਾਂ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਿਉਂਦੇ। ਮੌਤ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥ ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ।

ਜਲਾਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਅੰਤਮ ਇੱਛਿਆ ਹੋਵੇ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਇੱਛਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜੇ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਤਾਂ ਤੇਨੂੰ ਫੱਟਿਆਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ।

ਕਾਜ਼ੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਫਤਵਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇੱਛਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਇੱਛਿਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਓਧਰ

ਮੈਗਲ ਗੰਜ (ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਕਰ ਦਿਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ! ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਪਿਲੱਤਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛਾਈ? ਤੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਐਨਾ ਲਾਲ ਤਾਂ ਜੇ ਰੰਗ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ?

ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ

**ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰੁਝੇ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਸਟਾਫ**

ਆਹ ਸਰੀਰ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਖਾ ਕੇ, ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ, ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਰਹੇ।
ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਸਾਡੀ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ
ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, "ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਓ?"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਰੰਗ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਤੋਂ
ਖਾਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਹੋਵੇ। ਚਾਹੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਮੀਰ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ
ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਤੁਰ
ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਪਰ
ਪਿਆਰਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ
ਜੀਵਨ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹਨੂੰ ਲਾਲ
ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ
ਕਹਿੰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਅਸੀਂ
ਮੁਰਦਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਏ ਨਾਨਕਾ,
ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਭਗਵੰਤ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਪੰਜ ਸਿਫਤਾਂ ਅਤੀ ਉੱਤਮ ਦੀਆਂ, ਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ
ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਕੋ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਹੋਣ। ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ
ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਇਹ ਪੰਜ ਸਿਫਤਾਂ ਹੋਣ। ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ
ਉੱਚੀ ਕੁਲ, ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ
ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਰੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਵੇ। ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ, ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ
ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ
ਦੂਸਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ
ਵਿਦਵਾਨ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਧਨ ਉਸ ਕੋਲ ਐਨਾ ਹੋਵੇ
ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦਾ
ਅਲੌਕਿਕ ਹੈ, ਉਹ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਗਿਣਿਆ ਜਾਏਗਾ,
ਉੱਚੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰ ਜਦੋਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਦੇ
ਨਾਲ ਨਾਪੀਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ
ਇਕ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਹੈ। 'ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥' ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋ
ਨਹੀਂ ਰੁਮਕਦੀ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਗਿਣੇ,
ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਰਸਾਇਣਕ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ, ਦਾਲਾਂ ਖਾ
ਲਈਆਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਨਹਾ ਲਿਆ,
ਫਿਰਿਆ-ਤੁਰਿਆ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਸੌ
ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰੰਗ
ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਅਜੇ। ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ
ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - 'ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ
ਵਡਭਾਗਾ ॥' ਜਿਸਨੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਪਿਆਰ ਅੰਦਰ
ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤੇਰੀ ਸਮਝ 'ਚ
ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਧ ਮੋਟੀ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਜੋ ਬਰਾਬਰੀ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ
ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਹੈ -

ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਬੀ.ਪੀ ਚੈਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਐਕਸਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੈਂਪਲ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ
ਜਨਮ ਭ੍ਰੁਸਟਣਹ ॥
ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ
ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਜਿਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ 25% ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 50% ਤੱਕ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਸੁਰਤ, ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤ 50% ਤੋਂ ਉਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤ 75% ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 100% ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ, ਪੂਰੀ ਸੁਰਤ ਵਾਲਾ, ਪੂਰੀ ਹੋਸ਼ ਵਾਲਾ। ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ, ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ। ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਦੋਂ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ, ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਤ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੂਰੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਵੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਰਗੇ। ਕੁੱਤੇ, ਬਿੱਲੇ, ਸੂਰ, ਸੱਪ, ਗਧੇ, ਕਾਵਾਂ ਵਰਗੀ ਸੁਰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ
ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੇਰ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ
ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥ ਅੰਗ -
੨੫੧

ਆ ਤਾਂ ਗਏ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਹੈ ਪਸ਼ੂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰ ਜਾਗ ਪਵੇ, ਰੰਗ ਲਗ ਜਾਵੇ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਫੇਰ ਇਹ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਓ, ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਹੋਏਗੀ, ਰਸ ਹੋਏਗਾ। ਉਹਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੇੜਾ ਹੋਏਗਾ। ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਮੁਰਝਾ ਜਾਏਗਾ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵਿਟਾਮਿਨ ਖਾਈ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਕਰੀ ਜਾਵੇ,

ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹਰ) ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਦਵਾਈਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਸਟਾਫ਼।

ਕਾਰਡ ਬਣਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਰੀਜ਼।

ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪਿਸਟ ਡਾ. ਸ਼ਵੇਤਾ ਅਤੇ ਸਟਾਫ਼, ਫੀਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪੀ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ।

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵਕਤੀ ਅਸਰ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਮੁਰਝਾ ਕੇ ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਜਾਏਗਾ। ਸਿਰਫ ਜਿਹੜੇ ਜਾਗੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਸ ਹਰ ਵਕਤ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ,
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ-ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ।

ਪੋਸਤ ਮਦ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ।
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ। ਜਨਮਸਾਖੀ

ਖੁਮਾਰੀ ਦਾ ਜੋ ਰੰਗ ਹੈ ਲਾਲ ਰੰਗ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੰਗ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਤੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਰੰਗ ਉਤਰਿਆ, ਦੇਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਨਹੀਂ ਰੰਗ ਉਤਰਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟ ਦਿਤਾ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ, ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਲਾਹ ਦਿਤੀ, ਨਹੀਂ ਰੰਗ ਉਤਰਿਆ। ਇਹ ਜੋ ਰੰਗ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ, ਨਾਲ ਨਿਰਮਲ ਹੈ, ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਖੁਮਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਿਆ ਖੁਜਲੀ ਹੋਏਗੀ। ਨਾਹੁਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਫਟਾਫਟ ਕੱਪੜੇ ਧੋਵਾਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਪਵਿੱਤਰ ਰੰਗ ਜੋ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ -

ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮●

ਮਹੀਨਾ ਵਾਰ ਮੱਸਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਭੱਟੋਂ (ਇਲਾਕਾ ਨੰਗਲ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਹੋਲੀ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਤਿਉਹਾਰ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਬਲਾਕ ਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਕਾਰਜਵਾਹੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਲੇ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਆਪ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਸਾਰੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ'। ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੰਗ ਲੰਗੇ ਕਿਵੇਂ? ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰੰਗ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਹ ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਸਾਡੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਦੁੱਖ ਇਕ ਦਮ ਟੁੱਟ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਟ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ, ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ? ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਭਾਵ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਜੀਵਨ ਮਹਾਨ ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਰਸ ਭਰਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਸ ਗਏ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ,
ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ-ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ।

ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀਆਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਸਵਰਗ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇੰਦਰ ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਕਰਕੇ ਪਰਸਰਾਮ ਵਰਗੇ ਰਿਸ਼ੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ, ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ, ਰਾਵਣ ਦਾ, ਜਨਮੇਜੇ ਦਾ, ਭਰਬਰੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ, ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ, ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ ਕਿ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਿਉਂ ਕੇ? ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੁੱਖ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੋਝੀ ਉਹ ਆਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣਗੇ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਦਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਬੁੱਧ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ
ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੯

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੮

ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਸ਼ੈਲਟ ਮਤ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਬੁੱਧੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਜਿੰਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਜੇ ਨਿਰਜਿੰਦ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਗਰ ਭਲਾਣ (ਨੰਗਲ) ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਗਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਵੀ ਨਿਰਜਿੰਦ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਉਹਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਚ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪੱਖ ਦਰਸਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਆਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ - 'ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੂ ਰੋਆਇਆ ॥' ਇੰਦਰ ਕੋਲ ਕੀ ਘਾਟਾ ਸੀ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ। ਐਸਾ ਮਤ ਦਾ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲੋਂ 10 ਅਰਬ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖ ਇੰਦਰ ਲੋਕ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਜਾਤ ਵਰਗਾ ਬਿਰਖ ਉਹਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਨੰਦਨ ਬਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਾਮਧੇਨ ਵਰਗੀ ਗਊ ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ਖੜੂ ਕੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੰਗ ਲਓ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਰਜਾਤੁ ਰੁਖ ਦੇ sphere (ਘੇਰੇ) 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਐਸਾ ਬ੍ਰਿਛ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਉਹ ਤਾਂ ਜੋ ਮੰਗੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਾਮਧੇਨ

ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ, ਚਿੰਤਾਮਨ ਵੱਟੀ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਦੁਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਉਂ ਦੁਖੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਮਨ ਵਸੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਸੋ ਇਥੋਂ ਫੇਰ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਨ ਵਸੀਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਆਦਾਮੀ ਸੁਖ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ।

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥
 ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥
 ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥
 ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥
 ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥
 ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ ॥
 ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੁ ਵਾਇ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਹ ਭਏ ਮਜੂਰ ॥
 ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ ॥
 ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ ॥
 ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ ॥
 ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀਤ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪਤਾਇ ॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ ॥
 ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ ॥
 ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਲਾਈਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਲਾਈਨ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੀ ਲਾਈਨ ਕੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦ 'ਚ ਨਾ ਆਓ। ਦੇਖਿਓ ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਰੱਖੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜੇ ਸੁਖ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਲੋਕਿਨ ਰਾਈ ਜਿੰਨਾ ਸੁਖ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਮਣ ਜਿੰਨਾ ਦੁਖ ਵੀ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ ਉਹਦੇ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਕੋਈ ਉਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੁਖ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨੇ, ਸੁਖਾਂ 'ਚ ਬਦਲ ਜਾਣ। ਦੁੱਖ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਰਸਤਾ ਪਿਆਰਿਓ! ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥
 ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੋਖੈ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਾਮੀ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਹਾਲਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਨ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੀਆਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਓ ਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਸੁਖੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨੀਵੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਿਸ਼ਟਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜੀ,
 ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤ ਨ ਆਵਈ।
 ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ ॥
 ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ॥
 ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੂਰੇ ॥
 ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ ॥
 ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੫

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ) ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥
 ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭੁਮਿੰਨਾ ॥
 ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥
 ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
 ਤਿਸ ਕੀ ਧੁੜਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੭

ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ। ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਨੇ, ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੁੰਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੱਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਆਦਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਫਿਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਰੋਹੀਆਂ 'ਚ। ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੂਪਹੀਣ ਵੀ ਹੈ, ਆਸਰਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਸਾਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਚੱਜ ਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰੌ ਰੁਮਕਦੀ ਹੈ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥' ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਭਿੰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਹ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ, ਉਹਦਾ ਵਜੂਦ ਐਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਧੂੜ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਉਧਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹਦੀ ਧੂੜ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉਡ ਕੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਮੈਲ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ
 ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
 ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
 ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਸੋ ਇਹ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੇ, ਜੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਰੰਗ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਰੰਗ, ਖੇੜੇ ਹੀ ਖੇੜੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ। ਇਹ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੀ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਨੇ, ਝੁੰਜਲਾਹਟ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨੇ, ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਕਿਉਂ ਨੇ? ਕਿਉਂ ਲੜਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂ ਝਗੜਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ? ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ-ਬਾਹਰੋਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈਗਾ, ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਪਏ ਨੇ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਣੀ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਇਕ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ

ਭਾਈ ਭਾਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕਿ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
 ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
 ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥
 ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥
 ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥
 ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਮਹਾਰਾਜ! ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੁਛ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪਾਵੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਪਿਆਰਿਆ! ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮਨ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਜੇ ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇ ਮਿੱਤਰ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਨਾ ਮੰਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਦੌੜਦਾ ਫਿਰੇ, ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚ ਪਰਚਿਆ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਵਰਗਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟਿਆਂ-ਛੋਟਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ।

ਭਰਥਰੀ ਰਾਜਾ ਗੋਰਖਨਾਥ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਭਿੱਖਿਆ ਮੰਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਇਆ। ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲਗਨ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਗਾਂਹਾਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੁਛ। ਐਡਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਆਂ। ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ, ਯੋਗ ਕਮਾਇਆ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਕਲਪਾਤੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ, ਨਾ ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਜੋ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਫਲ ਵਗੈਰਾ ਗਿਰੇ ਹੋਏ, ਕੰਦ ਮੂਲ ਹੈ, ਉਹ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਨਿਗ੍ਰਾ ਪਈ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡਾ ਲਾਲ ਘਾਹ 'ਤੇ ਗਿਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦਮ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਐਸਾ ਲਾਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੀ ਆਇਆ, ਪਾਨ ਦੀ ਬੁੱਕੀ ਹੋਈ ਪੀਕ ਆ ਗਈ। ਪਛਤਾਇਆ, ਰੋਇਆ ਉਥੇ ਬਹੁਤ। ਬੜਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ, ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਛੱਡ ਆਇਆ, ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਦਿਤੇ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਛੱਡ ਦਿਤਾ,

ਰੋਟੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਖਾਣ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਜੋ ਜੰਗਲ 'ਚ ਲੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਆਹ ਵੈਰੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੈਠਾ ਸੀ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਲਿਆ, ਪਰ ਜਿੱਤਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਤੋਂ। ਬੜਾ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਸਲੋਕ ਲਿਖਿਆ -

ਮਨ ਰਿਪ ਜਿਤੇ ਸਭ ਰਿਪ ਜਿਤੇ।

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਏਸ ਮਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜਿੱਤ ਲਏ। 'ਮਨ ਰਿਪ ਜਿਤੇ ਸਭ ਰਿਪ ਜਿਤੇ।' ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਮਨ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਰੁਖ ਹੋ ਜਾਏ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲੈ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਨੇ। ਜੇ ਉਹਦਾ ਰੁਖ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਹੀ ਸੁਖ ਹਨ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਐਨੀ ਹੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਰੁਖ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਰੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂਈ ਵਲ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਂਈ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲ ਰੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਖੱਟਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਜੇ ਤਾਂ ਮਨ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਵੇ, ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਡਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਜੇ ਨਹੀਂ ਆਖਾ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਡਾ ਵੈਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਧ ਪਿਆਰਿਆ! ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਆਪਣੇ ਨੂੰ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਚੇਤਨ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਗੱਠ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਮਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਮਨ ਦਾ ਜੇ ਤਾਂ ਰੁਖ ਮਾਇਆ ਵਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਸਾਰੇ ਉਪਦਰ, ਘਾਟੇ, ਝੁੰਜਲਾਹਟ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਇਹਦੇ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹਦਾ ਰੁਖ ਮਾਇਆ ਵਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੂਪ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤੋ ਗੁਣ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਸ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿਓ ਓਹੀ ਰੰਗ ਉਹਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਹ ਦਿੱਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਨ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਏਗਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

*ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ ਉਡਿ ਉਡਿ ਦਹ ਦਿਸ ਜਾਇ ॥
ਜੋ ਜੈਸੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਫਲੁ ਖਾਇ ॥*

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਉਹ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੋਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਚੋਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਡਾਕੂਆਂ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਡਾਕੂ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਲੋਭੀਆਂ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਲੋਭੀ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੀ, ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਨਾਸਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੀ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਮਾਇਆ ਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਸਵਾਂਤੀ ਬੁੰਦ ਕਿੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਪਪੀਹੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਸਾਲ ਭਰ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੇਲੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕਪੂਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਿੱਪ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੋਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੋ ਮਨ ਹੈ ਇਹਨੂੰ 'ਜੈਸੀ ਸੰਗਤ ਤੈਸੀ ਰੰਗਤ।'

ਇਹੁ ਮਨੁ ਸਕਤੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਸੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨

ਜੇ ਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਨ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਜੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਰੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਇਹੁ ਮਨੁ ਪੰਚ ਤਤ ਕੋ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨

ਜੇ ਇਸੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਰੁਖ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭੂਤ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਭਵਿੱਖਤ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸਾ ਮਨ ਨੂੰ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਹੈ ਭਾਈ ਭਾਨਾ! ਇਹ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਹੈ -

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੩੭

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੋ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆਵੇ, ਦੇਖੀ ਜਾਵੇ, ਸੁੰਘੀ ਜਾਵੇ, ਛੋਹੀ ਜਾਵੇ, ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਚਖੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਅਰਜਨ! ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੂਰਖ

ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਓਹਲੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਜੜ੍ਹੂ ਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ।

ਅਰਜਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਰਜਨ! ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ! ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਜ਼ਬਾ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ। ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ। ਮਾਇਆ ਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿਮਾਗ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋਚ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ ਮਨ।

ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ, ਮੈਂ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਤੈਨੂੰ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਐਸੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਖਿੜਕੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਆ ਕੇ। ਵਤਨ ਸਿੰਘ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ, ਦਿਮਾਗ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਦੇਖ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈਂ? ਆਹ ਦੇਖ ਕਿੰਨੇ ਸੌਫੇ ਪਏ ਨੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਪਈਆ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ?

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਸੌਫਾ ਕਿਹੜਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੰਗਲ ਲਾ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਥੋਹ ਸੀ, ਉਥੇ ਗੱਡਾ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਮਿੱਟੀ ਭਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹ ਗਾਲ੍ਹਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕੱਢਣ ਉਸ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਅੰਦਰ, ਪਕੜੇ ਇਹਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀਓ, ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਓ ਅੰਦਰ। ਇਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ।

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਇਹਦੇ ਇਕ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਰਾਜੇ ਦਾ। ਉਹ ਰਾਜਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਹਨੂੰ ਇਕ ਥੋਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਇਥੇ ਸੌਫੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਅਰਜਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਕੀ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਜਨ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲਏਗਾ ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਪਏਂਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਦਿਖਾ ਤਾਂ ਦਿਓ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੱਠ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਤਾਂ ਦਿਓ ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੋਏਂਗਾ।

ਜਦ ਨਾ ਹਟਿਆ, ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਥ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਮੈਂ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ। ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਵੀ। ਤੂੰ ਰੋਵੇਂਗਾ, ਪਛਤਾਵੇਂਗਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਏਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਮਹਾਰਾਜ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਅਰਜਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਵੜਿਆ, ਮਾਇਆ ਪੈ ਗਈ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਨਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਹੈ, ਸ਼ੇਰ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਰਾਲਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਨੱਠ ਲਿਆ ਮੂਹਰੇ। ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿੱਥੇ ਗਏ? ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਦਰਖਤਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪਿਆ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਜੰਗਲ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ, ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਏ। ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਆਹ ਹਾਲਤ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਕੇਸ ਤੇਰੇ ਖਿਲਰੇ ਪਏ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਕਿ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਾਂ 300 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਹੁਣ ਦਾ

ਰਾਜਾ, ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਛਤ ਹੈ। ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੜੋਤਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਿਆ ਪਰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਾ ਕਹੀਂ। ਇੰਟਾਂ ਵੱਟੇ ਮਾਰਨਗੇ ਬੱਚੇ, ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਦੇਵਾਂ। ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚ ਲੈ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁਛ ਦੇਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਤਪ ਕਰਨ ਗਏ ਉਥੇ ਬਰਫਾਂ 'ਚ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਆਏ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆ, ਪੋਤਾ ਬੈਠਾ, ਉਹ ਸੱਪ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੇ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਅਵਾਹਨ ਕਰਿਆ। ਉਹ ਕੋਹੜ ਨਾਲ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਲੜਕਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ ਬੈਠ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹਾਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖੀਂ, ਅਰਜਨ ਨਾ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਥੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਪਰਦੇਸੀ। ਅਰਜਨ ਤੋਂ ਪਰਦੇਸੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੜਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਟੈਸਟ ਲਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਇਹਨੂੰ। ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਬੜਾ ਚਿਰ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਸੁਖ ਦੇ ਨਾਲ। ਅਖੀਰ ਇਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ ਇਕ ਦਿਨ। ਜਦੋਂ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਗੁਲਤਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਧਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਗਾਇਤ੍ਰੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਤਨੇਮ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ-ਕਬਾਬਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੱਠ ਕੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲਿਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਿਪਰੀਤ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਜਰਨੈਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਮੱਤ ਟਿਕਾਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ 'ਚ।

ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਕੱਢਣਾ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਭਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੱਢੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ।

ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਨਾ ਹਟਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਜਲਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਫੇਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆ ਸਰੋਵਰ

'ਚ। ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਿਆ, ਇਕ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਸਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਝਾਕਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੱਸ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਜਨ! ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਆ ਜਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਹੜਾ ਅਰਜਨ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਅਰਜਨ ਨਹੀਂ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹਾਂ।

ਊਧੋ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਸਮਝਾ, ਊਧੋ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਏ ਨੂੰ 300 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਆਹ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਕੋਈ ਪਖੰਡੀ ਬੰਦਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਨਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਨਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਘਰਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਪਾਈ ਹੈ।

ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਖੀਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਉਠੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਤਿੰਨ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਬੱਪੜ ਜਿਹਾ ਮਾਰਿਆ। ਮਾਇਆ ਲਾਹ ਦਿਤੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਅਰਜਨ! ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇਰੇ ਉਪਰ। ਨਾ ਉਹ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੈ, ਨਾ ਜੰਗਲ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ਤੂੰ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਇਕ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰ ਕੇ ਆ ਜਾ। ਐਨਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ।

ਸੋ ਅਸਚਰਜ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਜਿਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਨਰਬਚਨੀ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੀ ਕਹੇ।

'ਚਲਦਾ.....।'

ਅੰਗ - ੩੨੭

ਅਣੀਆਲਾ ਤੀਰ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਹਿਣਾ -

ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ
ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੯

ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਵਿਛੋੜਾ। ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ -

ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਡੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਦਿ ॥

ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੦

ਇਸ ਦੁਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ -

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਵੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ ॥

ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੯

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਨੂਰਾ ਮਾਹੀ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਾਕਾ ਸਰਹੰਦ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੰਭੀਰ ਹਨ। ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਾਹੀਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਜਿਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਫਰੋਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਧਰੋਂ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਹੀਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਐਸੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਹੰਦ ਗੁਰੂ ਮਾਰੀ ਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜ੍ਹਕੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਬਚਨ ਮਲੇਰਕੋਟਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਹੈ। ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਇੱਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਟ ਖੜ੍ਹਕਾਈ। ਸੋ ਐਸਾ ਇਹ ਸਾਕਾ ਹੈ ਸਰਹੰਦ ਦਾ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿੱਡੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਂਨਾ ਸਾਂਝੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੫

ਜੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਿੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗੋਆ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ, ਇਸ ਜਗ ਉਤੇ ਆਇਆ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਜੀ ਜਾਹਰਾ ਮੂਰਤ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਅਖਵਾਇਆ।

ਜੋਗੀ ਯਾਰ ਅੱਲਾ ਖਾਂ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਬੁਲੇਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ -

ਨਾ ਕਹੁ ਅਬ ਕੀ ਨਾ ਕਹੁ ਤਬ ਕੀ, ਬਾਤ ਕਹੁ ਜਬ ਕੀ।

ਅਗਰ ਨਾ ਹੋਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਤੋ ਸੁੰਨਤ ਹੋਤੀ ਸਬ ਕੀ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਈਸਾਈ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਓਧਰ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਹੈ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਰੋਲਾ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਕਿ ਵੇਖੋ ਤਿਲਕ ਤੇ ਜੰਝੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ, ਸਰਬੰਸ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਦੇਸ਼, ਕੌਮ, ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ -

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥

ਨਾ ਏਹੁ ਤਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੧

ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀਏ।

ਜਦੋਂ ਖੂਨ ਡੁਲ੍ਹਦਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ

ਤਾਂ ਤਕਦੀਰ ਬਦਲਦੀ ਕੌਮਾਂ ਦੀ।

ਰੰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਖੋਪਰ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਤਦਬੀਰ ਬਦਲਦੀ ਕੌਮਾਂ ਦੀ।

ਪ੍ਰਣਾਮ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ।

ਆਓ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰੀਏ। ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ 'ਨਿੱਕੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਵੱਡੇ ਸਾਕੇ' ਐਸੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਆ ਗਿਆ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸਿੱਖ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ

ਡਾ. ਰੂਪ ਸਿੰਘ

ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੋਲੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ, ਹੋਲੀ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਰੰਗ, ਗੰਦ-ਮੰਦ ਸੁੱਟਣ, ਖਰੂਦ ਮਚਾਉਣ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ, ਮੰਦਾ ਬੋਲਣ ਆਦਿ ਘਟੀਆ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਲੀ ਦਾ ਅੰਗ ਸਮਝ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਅਣਖ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੋਲੀ ਨੂੰ 'ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ। ਚੇਤ ਵਦੀ ਏਕਮ, ਸੰਮਤ 1757 (1700 ਈ.) ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 'ਹੋਲਗੜ੍ਹ' ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਮਨਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ 'ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ' ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਸਿੱਖ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਆਰੰਭ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਖੁਦ-ਮੁਖਤਿਆਰ ਖਾਲਸਾ, ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਂਦ-ਹਸਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਿਨ-ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਨਿਰਾਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾ, ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਤੇ ਨਿਆਰੇਪਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਗੁਰਦੇਵ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰ ਸਕਣ। ਨਿਰਬਲ, ਨਿਤਾਣੀ, ਸਾਹਸਗੀਣ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ-ਮਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰਨ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ-ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਦਮ ਸਨ।

ਹੋਲੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੌਸਮੀ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਬਸੰਤ-ਬਹਾਰ ਦੀ ਆਗਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪੇਖ ਤੁਖਾਰ ਦੇ ਮੌਸਮ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੀਰਾਨਗੀ ਤੇ ਪੱਤਝੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਦੇ ਬਦਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਨਿਵੇਕਲੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਪੁੰਗਾਰ, ਸੁਹੱਪਣ ਤੇ ਮੌਸਮੀ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਨਣ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮੌਲਣ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀਦ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ 'ਹੋਲੀ' ਦਾ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੇਡੇ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੋਲੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੁਰਾਤਨ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਸਬਕ

ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਉਂਤ ਉਲੀਕੀ ਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਦੀ ਭੈਣ ਹੋਲਿਕਾ ਨੂੰ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਸਾੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਹੋਲਿਕਾ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਦੇ ਕੇ ਚਿਖਾ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਅੱਗ ਲਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਪਰ ਹੋਲਿਕਾ ਸੜ ਗਈ। ਹੋਲਿਕਾ ਦੇ ਸੜ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦਿਨ ਅੱਗ ਬਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤਾਂ ਬਚ ਗਿਆ, ਪਰ ਦੁਸ਼ਟ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਕਥਨ ਹੈ -

ਹਰਨਾਖਸੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੧

ਹੋਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਸਰੇ 'ਤੇ ਰੰਗ ਸੁੱਟ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੇ ਖਿੜਾਉ, ਜੋ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਰੰਗ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਗੰਦ ਸੁੱਟਣਾ ਹੀ ਹੋਲੀ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਗੁਲਾਮੀ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਦਾ ਖਿੜਾਓ ਤੇ ਚਾਓ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ਦੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ 'ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ' ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਹੋਲੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਈਏ -

ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਸੰਤੁ ॥

ਗੁਨ ਗਾਏ ਪੁਭ ਤੁਮੁ ਬੇਅੰਤੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਬਨੇ ਫਾਗੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਸੰਗੀ ਮਿਲਿ ਖੇਲਨ ਲਾਗੁ ॥

ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵੁ ॥

ਰੰਗੁ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਲਾਲ ਦੇਵੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੦

'ਹੋਲਾ' ਸ਼ਬਦ 'ਹੋਲੀ' ਦਾ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਬਦਲਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਡਿੱਗਿਆਂ-ਢੱਠਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਹੁਲਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਭਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ 'ਬੋਲੇ' ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਖਾਲਸਈ ਬੋਲੇ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਇਕ' ਨੂੰ 'ਸਵਾ ਲੱਖ ਕਹਿਣਾ', 'ਮੌਤ' ਨੂੰ 'ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ' ਕਹਿ ਦੈਣਾ, 'ਤੇਗ' ਨੂੰ 'ਤੇਗਾ', 'ਦੇਗ' ਨੂੰ 'ਦੇਗਾ', 'ਦਸਤਾਰ' ਨੂੰ 'ਦਸਤਾਰਾ', 'ਮੁਛਾਂ' ਨੂੰ 'ਮੁਛਹਿਰਾ', 'ਦਾੜੀ' ਨੂੰ 'ਦਾੜਾ'।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਲੀ ਨੂੰ 'ਹੋਲਾ' ਕਹਿਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ -

ਬਰਛਾ ਢਾਲ ਕਟਾਰਾ ਤੇਗਾ, ਕੜਛਾ ਦੇਗਾ ਗੋਲਾ ਹੈ,
ਛਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਜਾ ਦਸਤਾਰਾ ਅਰੁ ਕਰਦੋਨਾ ਟੋਲਾ ਹੈ,
ਸੁਭਟ ਸੁਚਾਲਾ ਅਰ ਲਖ ਬਾਹਾਂ, ਕਲਗਾ ਸਿੰਘ ਸੁਚੋਲਾ ਹੈ,
ਅਪਰ ਮੁਛਹਿਰਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਜੈਸੇ, ਤੈਸੇ ਬੋਲਾ 'ਹੋਲਾ' ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼, ਪੰਨਾ ੨੮੩

'ਹੋਲੀ' ਤੋਂ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਸਦੀਆਂ ਤੀਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਰਿਹਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕ, ਮੌਜ-ਮੇਲੇ ਤੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਤਨ, ਮਨ, ਧਰਮ, ਸਮਾਜ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸੋਚ ਕਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਸਨ। ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਦਲ-ਦਲ 'ਚੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚ, ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ-ਹਸਤੀ ਤੇ ਨਿਆਰੇਪਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਸਚਮੁੱਚ ਅਦਭੁੱਤ ਕਰਾਮਾਤ ਸੀ। ਇਹ ਚਿੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਤੁੜਾਉਣ, ਇਕ ਨੂੰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਾਲ ਲੜਾਉਣ ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਲ ਸੀ। ਉਚ-ਨੀਚ, ਭਰਮ-ਭੇਖ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਕਰਮ-ਵੰਡ, ਰੰਗ-ਨਸਲ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ, ਸਾਹਿਬੇ-ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ, ਸੁਤੰਤਰ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਤੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੰਗ, ਗੰਦ-ਮੰਦ ਆਪਣਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਨ-ਪਰਚਾਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦੀ ਹੋਲੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਸਵੈਮਾਣ, ਸਵੈਹੋਂਦ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਲਈ ਖਾਲਸਈ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਦਿਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਰੰਪਰਕ ਲੱਠਮਾਰ ਹੋਲੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਲਾਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ।

ਹੋਲੀ ਸ਼ਬਦ ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ 'ਚ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ 'ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ' 'ਚ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ' 'ਚ -

ਮਨੋ ਸੂਰ ਬੈਠੇ ਭਲੀ ਖੇਲ ਹੋਲੀ॥੧੯॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, -ਪੰਨਾ ੬੪

ਅਬ....ਨੇ ਹੋਲੀ ਖੇਲਬੋ॥

(ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ)

ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਜਾਣ, ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਰੁੱਤ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਹੋਲੀ ਖੇਡਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਮਾਘ ਬਿਤੀਤਿ ਭਏ ਰੁਤ ਫਾਗੁਨ ਆਇ ਗਈ
ਸਭ ਖੇਲਤ ਹੋਰੀ (ਹੋਲੀ)॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੨੮੧

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ 'ਮਹੱਲਾ' ਅਰਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਮਹੱਲੋ' ਦਾ ਤਦਭਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ 'ਫਤਹ' ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਿਕਾਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 'ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ' ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦੋ ਦਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਸਨੂਈ (ਨਕਲੀ) ਯੁੱਧ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਲ ਨਿਸਚਿਤ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਦੂਜਾ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖੋਗਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਲੀ ਯੁੱਧ ਦੁਆਰਾ ਯੁੱਧ-ਜੁਗਤੀ ਅਤੇ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ। ਯੁੱਧ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਓ ਹੁੰਦਾ, ਜੈਕਾਰੇ ਗੂੰਜਦੇ ਅਤੇ 'ਫਤਹ' ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਦਲ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ, ਗੁਰੂ-ਦਰਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਫਿਰ ਉਥੇ ਹੀ ਦਰਬਾਰ ਸੱਜਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵ ਵਿਖਾਉਂਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ 'ਮਹੱਲਾ' ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਜਲੂਸ ਲਈ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ 'ਫਤਹ' ਉਪਰੰਤ ਫੌਜੀ ਸੱਜ-ਧੱਜ ਅਤੇ ਨਗਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਚੋਟ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦਾ। 'ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ' ਦੇ ਜਲੂਸ (ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੁਣ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਭਰਨ ਲਈ 'ਹੋਲੀ' ਨੂੰ 'ਹੋਲੇ' ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ।

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵੱਲੋਂ 1687 ਈ. 'ਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ, ਘੋੜ-ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਦਸਤਾਰ ਕੇਵਲ ਉਹੋ ਹੀ ਸਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਦਰਬਾਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਵੇ। ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਨਗਾਰਾ ਅਤੇ ਫੌਜ ਰੱਖਣੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਤੁਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਅਤੇ ਘਰ-ਘਾਟ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨਾ ਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕ ਹਕੂਮਤੀ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਖੋਲ੍ਹਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣਾ ਇਸੇ ਲੜੀ ਦੀ ਕੜੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਘਟੀਆ ਅਤੇ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੇਗਾਂ-ਤਲਵਾਰਾਂ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਨਗਾਰੇ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਬਣ ਗਏ। ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ

ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ 'ਜੰਗੀ-ਮਸ਼ਕਾਂ' ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਖੇਡਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ 'ਬੂ' ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਮ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੂਝਣ ਲਈ ਮੈਦਾਨ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗੀ ਮਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਿੱਤ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਜੇਕਰ ਨਿਰਪੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਗੁਲਾਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਜੰਗ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਲੜੀ ਗਈ। ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਪੰਜਾਬ ਜੀਉਂਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ' ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਗਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਅਨਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੂਝਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ, ਲਿਤਾੜੇ ਅਤੇ ਸਾਹ-ਸਤਹੀਣ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਖ ਨਾਲ ਜੀਣਾ ਸਿਖਾਇਆ। ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ। ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਹੁਣ ਵੀ ਸਿੱਖ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਈ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕ ਇਕੱਠ ਹੋਵੇ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖਾਲਸਈ ਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ 'ਮਹੱਲਾ' ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਅਨੰਦਗੜ ਦੇ ਸਥਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੋਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਰਵਾਇਤੀ ਖਾਲਸਈ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਖਾਲਸਈ ਖੇਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ-ਬਖਸ਼ੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਂਦ-ਹਸਤੀ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਚਰਨ ਗੰਗਾ' ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਆਮ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਜਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੇ ਢਾਡੀ ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਸਿੱਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੌਜੁਆਨੀ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਨਿੱਜੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਖਾਨੋਵਾਲ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਢਾਡੀ ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀਤਲ ਵੱਲੋਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 'ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ' ਦੀ ਮੂਲ-ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌੜੇ, ਸਵਾਰਥੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕ, ਸੱਚ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸਿੱਖ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਹੋ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ-ਨੌਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਵੇ। ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿਹਤ ਹੀ ਕੌਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ 'ਸਿੱਖ ਸਰੋਕਾਰ' ਵਿਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਲਾਉਣਾ, ਸਦਾ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਲਈ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਪੀਊ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥

ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ, ਸਕੂਲ, ਹਸਪਤਾਲ, ਪੁਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ 'ਚ ਸਹਾਇਤਾ, ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ, ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚਲਣ ਦਾ ਬਲ ਮਿਲੇ।

ਸਾਡਾ ਮੰਤਵ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਬਲਵਾਨ, ਕਰਨਾ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਿਵਾਸ ਸਦ ਹੀ ਰੱਖਣਾ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ' ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ

ਸੁਨ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਅਦਭੁੱਤ ਹੈ - ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਚੰਨ, ਸੂਰਜ, ਧਰਤੀ, ਗ੍ਰਹਿ, ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ, ਬਨਸਪਤੀ (ਫੁੱਲ, ਫਲ) ਪੰਛੀ, ਪਸ਼ੂ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ, ਸਾਰੀ ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਵੱਜਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਪਾਸ ਹੀ ਐਸਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ -

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥

ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੭੪

ਮਨੁੱਖ ਪਾਸ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜੇ, ਬੋਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਲਿਪੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁੰਗੜ ਕੇ, ਇਕ ਪਿੰਡ ਨਿਆਈਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਢਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਅਤੇ ਸੁਖੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਸਭ ਸਰੀਰਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ, ਸੁਖ-ਦਾਇਕ ਹਨ, ਆਕਰਸ਼ਕ ਹਨ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ, ਉਦਾਸ ਹੈ, ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ, ਦੁਖੀ ਹੈ, ਚਿੰਤਤ ਹੈ, ਰੋਗੀ ਤੇ ਸੋਗੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਗੁੰਮ ਗਿਆ, ਗਵਾਚ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਲੋੜ ਸਮੇਂ, ਹਰੇਕ ਗਿਆਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਮਾਹਿਰ, ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ, ਚੰਗੇ ਜਾਣਕਾਰ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਗਿਆਨ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ, ਹਿਸਟਰੀ, ਫਿਲਾਸਫੀ, ਗਣਿਤ ਆਦਿ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਭਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਅਨੰਦ-ਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰਕ ਕੰਮ-ਕਾਰਾਂ, ਝਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਵਧੇਰੇ ਰੁਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਾਸ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਪਛਾਨਣ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਹੈ। ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਨੰਦਮਈ, ਸਹਜਮਈ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦੇ ਮਾਹਿਰ (specialist) ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਚਿੰਤਾ, ਦੁਖ, ਰੋਗ ਸੋਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਜੀਵਨ ਸਹਜਮਈ, ਅਨੰਦਮਈ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸਮਈ ਹੋ ਜਾਵੇ।

KNOW THY SELF (ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ)

ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਐਸੀ ਜਗਿਆਸਾ ਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਸਭ ਚਿੰਤਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਐਸੀ ਜਗਿਆਸਾ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮਨੁੱਖ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ। (Know Thy Self) ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ (Know Thy Real Self) ਅਰਥਾਤ ਅਸਲ ਆਪੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ। ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ? ਕਿਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਭੋਗ ਕੇ ਅੰਤ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਮਾਹਿਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਹੰਡਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਹਜ, ਸੁਖ, ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਖੁਦ ਮਾਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਐਸੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਿਸ਼ੀ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਚਿਰੰਕਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਜੋਕੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਰਾਹੀਂ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋਈ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤਨੇ-ਮਨੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਬਚਨ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਤੋਂ ਸਤਿ-ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੨

ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ, ਸੱਚੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਜਾਵੇ -

ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੇ ਗਾਵਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥

ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆ ਸਿਰਿ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੦

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਹਜਮਈ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਹੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ, ਮਾਨੋ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਹੀਰਾ ਜੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇਰੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਰਤਨੁ ਹੈ ਹੀਰੇ ਜਿਤੁ ਜੜਾਉ ॥
 ਸਬਦੁ ਰਤਨੁ ਜਿਤੁ ਮੰਨੁ ਲਾਗਾ ਏਹੁ ਹੋਆ ਸਮਾਉ ॥
 ਸਬਦ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਮਿਲਿਆ ਸਚੈ ਲਾਇਆ ਭਾਉ ॥
 ਆਪੇ ਹੀਰਾ ਰਤਨੁ ਆਪੇ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ ॥
 ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਬਦੁ ਰਤਨੁ ਹੈ ਹੀਰਾ ਜਿਤੁ ਜੜਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਿਸੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰਚੀ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ,
 ਇਹ 'ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਹੈ -

ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੮

ਇਹ ਬਾਣੀ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਬ-
 ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ
 ਲਈ ਹੈ -

ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੭

ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ
 ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਇਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ -

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੧

ਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਪਿਆਰ-
 ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ -

ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ

ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੯੭

ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸ ਅਨੰਦਮਈ
 ਬਾਣੀ ਨੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ, ਕਲੇਸ਼, ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਰੋਗ,
 ਸੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਖ-ਸਹਜ ਵਾਲਾ
 ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸਣੀ ਹੈ ਸਗੋਂ
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਅਨਦੁ ਸੁਣਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਇਆ ਉਤਰੇ ਸਗਲ ਵਿਸੁਰੇ ॥

ਦੁਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ॥

ਸੰਤ ਸਾਜਨ ਭਏ ਸਰਸੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਣੀ ॥

ਸੁਣਤੇ ਪੁਨੀਤ ਕਹਤੇ ਪਵਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥

ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗੇ ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੨

ਅਸੀਂ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਖਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ
 ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਿਆ ਜਾਵੇ? ਇਹ
 ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ
 ਜੀਵਨ ਹੈ ਕੀ? ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ
 'ਰਹਾਉ' ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ
 ਸਵਾਲ ਪੁਛਦੇ ਹਨ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥

ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਭਾਵ - ਹੇ ਮਨੁੱਖ, ਹੇ ਭਾਈ! ਸੁਣ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ

ਦਸ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਤੇਰਾ ਅਸਲਾ ਕੀਹ ਹੈ? ਇਸ
 ਜਗਤ ਵਿਚ ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਤੂੰ ਏਨੀ ਗੱਲ ਵੀ
 ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ (ਜੀਵ ਨੂੰ) ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ
 ਤੁਰਦਿਆਂ, ਭੌਂਦਿਆਂ, ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਤਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ
 ਗਿਆ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। (ਫਿਰ,
 ਦਸ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਪਰ ਐਨਾ ਮਾਣ, ਅਹੰਕਾਰ
 ਕਾਹਦਾ?)

ਮਨੁੱਖ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਡੁੱਬਿਆ
 ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹਉਮੈ, ਅਹੰਕਾਰ ਦੀ
 ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ
 ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਲੱਛਣ ਹਨ? ਜਗਤ ਖੇਡ ਕਿਸ ਨੇ ਬਣਾਈ
 ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
 ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ
 ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪੂਰਾ
 ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਕਵਨ ਥਾਨ ਧੀਰਿਓ ਹੈ ਨਾਮਾ ਕਵਨ ਬਸਤੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਕਵਨ ਚਿਹਨ ਸੁਨਿ ਉਪਰਿ ਛੋਹਿਓ

ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗਾਰਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਹੇ ਭਾਈ! ਤੇਰਾ ਉਹ ਨਾਮ (ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਮ
 ਸਿੰਘ ਆਦਿ) ਤੇਰੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ
 ਹੈ? ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੋਲ-ਬੋਲ ਲੋਕ ਤੈਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ
 ਚੰਗਾ ਮਾੜਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਹੰਕਾਰ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ
 ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੂੰ ਆਫਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ? ਸੁਣ, ਤੈਨੂੰ ਤੇ
 ਤੇਰੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਫੱਟ ਲਗਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ
 ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮਾੜੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ?
 ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਹਉਮੈ ਅਤੇ
 ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ
 ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਸਹਨ ਸੀਲ ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਬਸੁਧਾ ਖਿਮਾ ਨਿਭਰਾਤੇ ॥

ਪੰਚ ਤਤ ਮਿਲਿ ਭਇਓ ਸੰਜੋਗਾ ਇਨ ਮਹਿ ਕਵਨ ਦੁਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਹੇ ਭਾਈ! ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ
 ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੱਤ
 ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ (ਸਹਾਰ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਉ) ਵਾਲੇ ਹਨ।
 ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਖਿਮਾ ਰੂਪ ਹੈ। (ਅਗਨੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼
 ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ਸਿੰਧ
 ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਿਉਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਰੋਗੀ,
 ਸੋਗੀ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਭਰਪੂਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ? ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ
 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਗੁੰਝਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ
 ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯

ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਡ ਦੈਵੀ
 ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਖ ਜਾਂ ਦੁਖ ਜੀਵਾਂ ਦੇ

ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਦਰਅਸਲ ਜਿਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਸਿਰਜਣ ਵੇਲੇ 'ਹਉਮੈ' ਦਾ ਅੰਸ ਭੀ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਖਰੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਮੰਨ ਕੇ, ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਅਹੰਕਾਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ - ਮਾਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆ, ਪਦਵੀਆਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਖੇੜਿਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। 'ਹਉਮੈ' (ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ) ਨੂੰ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੇੜ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਹੀ ਜੰਮਦੀ ਮਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਹਉਮੈ ਕਾਰਨ ਹੀ ਜੀਵ ਲਈ ਜੰਮਣ-ਮਰਣ ਦਾ ਚੱਕਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਯਾਤਰਾ ਹੈ-

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥
 ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
 ਚਿਰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥
 ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਆਖਰੀ ਬੰਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤ ਖੇਡ ਦਾ ਸਾਰ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਰਚਨਾ ਮਿਥਿਆ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ ॥
 ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਜਬ ਖੇਲੁ ਉਝਾਰੈ ਤਬ ਏਕੈ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥
 ਅੰਗ - ੯੯੯

ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਬਰਨ ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਦੀਵ ਕਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੇਡ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਇਕੋ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਖੇੜਿਆਂ, ਰੋਗਾਂ, ਸੋਗਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੂਝ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਜੀਵਨ ਅਨੰਦਮਈ, ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਸਭ ਦੁਖ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਰੋਗ ਸੋਗ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ -

ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ॥
 ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭ ਜੇਤੈ ॥ ੧ ॥
 ਅੰਗ - ੧੩੦੨

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਘਾਲ ਉਸ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ

ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ, ਖਾਣ-ਪੀਣ-ਪਹਿਨਣ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੀਵਨ-ਆਦਰਸ਼ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨਾ, ਸਿੰਗਾਰਨਾ ਇੰਝ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਕਸ਼ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਘਾਲ ਇੰਜ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੋਹਲੀ ਵਿਚ ਫੱਕ ਪਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੁੱਟਦੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵਿਗਾਰ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ -

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥
 ਅਨਿਕ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਾ
 ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਵਾਇਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਧਾਇ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਨ ਸੁਮੁ ਕੀਨੋ ਇਕਤੁ ਕਰੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥
 ਦਾਨੁ ਪੁੰਨੁ ਨਹੀ ਸੰਤਨ ਸੇਵਾ ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਜਿ ਨ ਆਇਆ ॥
 ਕਰਿ ਆਭਰਣ ਸਵਾਰੀ ਸੇਜਾ ਕਾਮਨਿ ਬਾਟੁ ਬਨਾਇਆ ॥
 ਸੰਗੁ ਨ ਪਾਇਓ ਅਪੁਨੇ ਭਰਤੇ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਸਾਰੇ ਦਿਨਸੁ ਮਜੂਰੀ ਕਰਤਾ ਤੁਹੁ ਮੁਸਲਹਿ ਛੁਰਾਇਆ ॥
 ਖੇਦੁ ਭਇਓ ਬੇਗਾਰੀ ਨਿਆਈ ਘਰ ਕੈ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ ॥
 ਭਇਓ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਜਾ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਕੋ
 ਤਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਵਸਾਇਆ ॥
 ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਪਾਛੈ ਪਰਿਅਉ
 ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੨

ਸੋ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਬੜੀ ਕੀਮਤੀ ਦੁਰਲੱਭ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਸਰੂਪ, ਆਤਮ ਸਰੂਪ, (ਪਰਮਾਤਮਾ-ਅੰਸ) ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਸੱਚ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਸੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਵਿਕਾਰਾਂ, ਸੰਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸ-ਮਈ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥
 ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਚੁਲੰਭੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇਆ ॥ ੧ ॥
 ਚਲੈ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਲੈ ॥
 ਪਤਿ ਪਾਏ ਦਰਬਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਭੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਚੁ ਸਲਾਹਿ ਸਾਰੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
 ਲਾਲਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥
 ਹਉ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਸਾਰਿ ਅੰਤਰਿ ਤੁ ਵਸੈ ॥
 ਤੂੰ ਵਸਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਹਜੇ ਰਸਿ ਰਸੈ ॥ ੩ ॥
 ਮੂਰਖ ਮਨ ਸਮਝਾਇ ਆਖਉ ਕੇਤੜਾ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਰੰਗਿ ਰੰਗੇਤੜਾ ॥ ੪ ॥
 ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਿਦੈ ਸਮਾਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਆਪਣਾ ॥
 ਜੇ ਚਲਹਿ ਗੁਣ ਨਾਲਿ ਨਾਹੀ ਦੁਖੁ ਸੰਤਾਪਣਾ ॥ ੫ ॥

ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣਾ ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੰਗੁ ਹੈ ॥
 ਮਰਸੀ ਹੋਇ ਵਿਛਾਣਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਭੰਗੁ ਹੈ ॥ ੬ ॥
 ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ਲਾਹਾ ਘਰਿ ਆਣਿਆ ॥
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਰਬਾਣੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣਿਆ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇਹੀ ਲਈ ਤਰਸਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
 ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
 ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
 ਸੇ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥
 ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
 ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਠ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ - 'ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥ ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥ ਜਨਮੁ ਬਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਧਰਮੁ ਨ ਕਮਾਇਆ ॥ ਸੇਵਾ ਸਾਧ ਨ ਜਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਮ ਨੀਚ ਕਰੰਮਾ ॥ ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਕੀ ਰਾਖਹੁ ਸਰਮਾ ॥ ੨ ॥ ੪ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਕੀ ਹੈ? -

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ
 ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
 ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥
 ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ
 ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥
 ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੦

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਸਭ ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਹੀ 'ਹਉਮੈ ਅਹੰਕਾਰ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜ-ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਰੋਗਾਂ ਸੋਗਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥
 ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੋਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਅਸਲ ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਜੀਵਨ, ਨਿਰਾਰਥ ਤੋਂ ਦੁਖਾਂ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਖੁਦ ਹੰਢਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਬਲਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਮਿਲੁ ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਅਪਨਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਅਸਨੇਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋ ਪਹਿਰੈ ਖਾਇ ॥ ਜਿਉ ਕੂਕਰ ਜੂਠਨ ਮਹਿ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੇਤਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ॥ ਜਿਉ ਮਿਰਤਕ ਮਿਥਿਆ ਸੀਗਾਰੁ ॥ ੨ ॥ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਕਰੇ ਰਸ ਭੋਗ ॥ ਸੁਖੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਤਨ ਮਹਿ ਰੋਗੁ ॥ ੩ ॥ ਨਾਮੁ ਤਿਆਗਿ ਕਰੇ ਅਨ ਕਾਜ ॥ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਝੂਠੇ ਸਭਿ ਪਾਜ ॥ ੪ ॥ ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਲਾਵੈ ॥ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ਕਰਤੋ ਨਰਕਿ ਜਾਵੈ ॥ ੫ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿਨਿ ਮਨਿ ਨ ਆਰਾਧਾ ॥ ਚੇਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਾਧਾ ॥ ੬ ॥ ਲਾਖ ਅਡੰਬਰ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰਾ ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਝੂਠੇ ਪਾਸਾਰਾ ॥ ੭ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੋਈ ਜਨੁ ਲੇਇ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ॥ ੮ ॥ ੧੦ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੦

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੁਕਾਰਨਿ ਪੋਥੀਆ ॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੂੜੁ ਗਾਲੀ ਹੋਛੀਆ ॥ ੧ ॥
 ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਅਪਾਰੁ ਭਗਤਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ॥
 ਜਨਮ ਮਰਣ ਮੋਹੁ ਦੁਖੁ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਨਸੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮੋਹਿ ਬਾਦਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ਸਰਪਰ ਰੁੰਨਿਆ ॥
 ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੂਲਿ ਨਾਮੁ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ॥ ੨ ॥
 ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਧਾਰਿ ਬੰਧਨਿ ਬੰਧਿਆ ॥
 ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰ ਮਾਇਆ ਧੰਧਿਆ ॥ ੩ ॥
 ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਿ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸੁਖੁ ਨਾਹਿ ਸਰਪਰ ਹਾਰਿਆ ॥ ੪ ॥
 ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਅਨੇਕ ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਨਮਤੇ ॥
 ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਸਭੁ ਵਾਦਿ ਜੋਨੀ ਭਰਮਤੇ ॥ ੫ ॥
 ਜਿਨੁ ਕਉ ਭਏ ਦਇਆਲ ਤਿਨੁ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਭਇਆ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਿਨੀ ਜਨੀ ਜਪਿ ਲਇਆ ॥ ੬ ॥
 ਖੋਜਹਿ ਕੋਟਿ ਅਸੰਖ ਬਹੁਤੁ ਅਨੰਤ ਕੇ ॥
 ਜਿਸੁ ਬੁਝਾਏ ਆਪਿ ਨੇੜਾ ਤਿਸੁ ਹੇ ॥ ੭ ॥
 ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਦਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥
 ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਨਾਨਕ ਚਾਉ ਏਹੁ ॥ ੮ ॥ ੨ ॥ ੫ ॥
 ੧੬ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੧

ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ, ਦੋ ਪੰਗਤੀਆਂ (ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਦਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤ ਨਾਨਕ ਚਾਉ ਏਹੋ) ਹਰ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਮ-ਵਿਹੂਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ

ਹੋਇਆ, ਨਰਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਪਰੀਤ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਸੁੱਖਾਂ-ਭਰਿਆ, ਸਹਜ-ਮਈ, ਅਨੰਦਮਈ ਅਤੇ ਵਿਗਾਸਮਈ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਰੀਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਇਹ ਹੈ? ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ-ਰਤਿਆ ਜੀਵਨ ਹੀ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੨

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਜਨ ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭

ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ, ਸੁਹਣਾ, ਸੁਚੱਜਾ, ਅਨੰਦਮਈ, ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਿਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਸੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਰੋਗਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ-ਮਈ ਸੁਖਾਂ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖੁ ਪਾਪੁ ਦੋਖੁ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹੁ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਉਦਮ ਕਰਕੇ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਟੁੱਠੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਤੋਂ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਥ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਨੂੰ

ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਬਹਿੰਦਿਆਂ-ਉਠਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਹਰ ਦਮ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਭੇਦਤਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਅਰਥਾਤ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਲਕੇ ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਉਸ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿੰਨਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖ, ਸਹਜ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਐਸੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਿਮਨ ਦਿੱਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥
ਕੋਟਿ ਬਿਘਨੁ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥ ੧ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁਭਾਖਿਆ ॥
ਗਾਵਹੁ ਸੁਣਹੁ ਪੜਹੁ ਨਿਤ ਭਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਤੂ ਰਾਖਿਆ ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਮਿਤਿ ਵਡਾਈ ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਦਇਆਲਾ ॥
ਸੰਤਾ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਆਦਿ ਬਿਰਦੁ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥੨॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਨਿਤ ਭੁੰਚਹੁ
ਸਰਬ ਵੇਲਾ ਮੁਖਿ ਪਾਵਹੁ ॥
ਜਰਾ ਮਰਾ ਤਾਪੁ ਸਭੁ ਨਾਠਾ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦੁ ਨਿਤ ਗਾਵਹੁ ॥ ੩ ॥
ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੈ ਸਰਬ ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥
ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਸਗਲੇ ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੧

ਅਰਥਾਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨਰੋਏ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌੜਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਅਵਸਰ ਉਘੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸੋਹਣੇ, ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਗਾਂਦੇ ਰਹੋ, ਸੁਣਦੇ ਰਹੋ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਦਇਆ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਐਸਾ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਸੁਭਾਉ ਹੈ, ਬਿਰਧ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਨਿਤ ਖਾਂਦੇ ਰਹੋ, ਨਾ ਬੁਢੇਪਾ ਸਤਾਏਗਾ, ਨਾ ਮੌਤ, ਹਰੇਕ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌੜਾਂ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਆ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਐਸਾ ਪਰਤਾਪ ਸਾਰੇ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-26)

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ॥

ਛਿਅ ਘਰ=ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹਨ, ਛਿਅ ਗੁਰ=ਛੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹਨ ਅਤੇ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ=ਛੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ -

1. ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਕਰਤਾ ਕਪਲ ਮੁਨੀ ਜੀ) - ਇਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਹ ਅਨੀਸ਼ਰਵਾਦੀ ਹੈ। 24 ਤੱਤ ਵਾਦੀ ਭਾਵ (ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਇਕ ਮਨ, ਪੰਜ ਸੂਖਮ ਤੱਤ, ਪੰਜ ਸਥੂਲ ਤੱਤ, ਮਹੀਤੱਤ ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਤ੍ਰਿਧਾ ਹੰਕਾਰ) ਇਨ੍ਹਾਂ 24 ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ 24 ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਪੰਝੀਵਾਂ 'ਪੁਰਖ' ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਾਮਿਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਤੀਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਾਮਿਆ ਜੋਈ॥

ਨਾਮ ਪਰਧਾਨ ਕਹਾਵੈ ਸੋਈ॥ (ਮੋਖਸ਼ ਪੰਥ)

ਇਹ ਆਧੀ, ਬਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਮੋਖ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਭੋਗ ਰੂਪੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਬੰਧਨ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਮੋਖ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। 'ਅਸੰਗੋਹੀ ਅਯੰ ਪੁਰਖਾ' ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਹੈ।

2. ਨਿਆਇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਕਰਤਾ ਗੌਤਮ ਮੁਨੀ ਜੀ) - ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਗਤੀ ਚਿੰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਇਹ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਤਾ ਕਰਤਰੀ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਵੇਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮਕਾਨ ਵੀ ਕਰਤਾ (ਕਾਰੀਗਰ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਉਵੇਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕਰਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਉਹ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਂ ਦਰਬਾਂ - 1. ਪ੍ਰਿਥਵੀ 2. ਜਲ 3. ਵਾਯੂ 4. ਅਗਨੀ 5. ਆਕਾਸ਼, 6. ਕਾਲ 7. ਦਿਸ਼ਾ 8. ਆਤਮਾ 9. ਮਨ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। 1. ਦਰਬ 2. ਗੁਣ 3. ਕਰਮ 4. ਸਮਾਨ 5. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 6. ਸਮਵਾਯ 7. ਅਭਾਵ। ਇਹ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇਸੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜਾ ਇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰਾ

ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਈਸ਼ਵਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਜੁੜ ਕੇ ਦੁਣਕਾ, ਤਿੰਨ ਜੁੜ ਕੇ ਤਿਣਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

3. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਕਰਤਾ ਕਨਭੁਕ ਮੁਨੀ ਜੀ) - ਇਹ ਕਾਲਵਾਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਇਸ ਦਾ ਨਿਆਇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੇ ਪਦਾਰਥ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਤਵੇਂ ਅਭਾਵ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਇਹ ਅਨੀਸ਼ਰਵਾਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਕਰਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਦੇਹਰਾ : ਅੰਨਿ ਅੰਨਿ ਤੇਹੋਤੁ ਜਯੋ ਘਾਸਿ ਘਾਸਿ ਤੇ ਹੋਇ।

ਤੈਸੇ ਮਨੁਛ ਮਨੁਛ ਤੇ ਅਵਰੁ ਨ ਕਰਤਾ ਕੋਇ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੮੩

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਵੇਂ ਪਿਆਜ, ਬਾਥੂ, ਭੱਖੜਾ, ਇਟਸਿਟ, ਸਵਾਂਕ, ਡੀਲਾ ਆਦਿ ਦੇ ਬੀਜ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਉੱਗ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਪੱਕ ਕੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

4. ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਂਸਾ (ਕਰਤਾ ਜੈਮਿਨੀ ਮੁਨੀ ਜੀ) - ਇਹ ਕਰਮਵਾਦੀ ਹੈ। ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ - 1. ਨਿਤ 2. ਨਮਿਤ 3. ਕਾਮਕ 4. ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ 5. ਨਖਿਧ ਕਰਮ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੱਤਿਆ ਆਦਿ। ਬਿਧੀ ਕਰਮ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਮੋਖਸ਼ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਪਦਵੀਆਂ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵਰਗ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਭਾਵ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਰਲੋ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। 'ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

ਅਵੱਸਮੇਟ ਭਗਿਤੱਬਿਅੰ ਕ੍ਰਿਤੰ ਸੁਭਾਸੁਭੰ॥

ਅਭਗਤਿਅੰ ਨ ਖੀਅ ਤੇ ਕੋਟ ਜਨਮ ਯਦੀਰਧੇ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

5. ਪਤੰਜਲ (ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) (ਕਰਤਾ ਪਤੰਜਲ ਮੁਨੀ ਜੀ) -

ਇਹ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਯੋਗਾਸ ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਿਰੋਧਾ' ਹੈ। ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ - 1. ਪ੍ਰਮਾਣ 2. ਵਿਪਰਜੇ 3. ਨਿੰਦਾ 4. ਰਾਗ 5. ਦ੍ਰੋਸ਼ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੇ ਭੇਦ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂਜ-ਮਾਂਜ ਕੇ ਚਮਕਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਯੋਗ ਨਾਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮਾਂਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

6. ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਕਰਤਾ ਬਿਆਸ ਰਿਖੀ ਜੀ)- ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੋਊ ਪਦਾਰਥਾ' ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਸੁਖੋਪਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚੇਤਨ, ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਅਵਿਦਿਆ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਗ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜੇ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਖੋਪਤੀ ਵਾਲਾ ਅਨੁਭਵ ਕੌਣ ਦੱਸੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧ ਜੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਤੇ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੁਖੋਪਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖੋਪਤ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਭਚਾਰੀ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇਕ-ਰਸ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਸਾਖਿਆਤ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਛੇ ਹੀ ਕਰਤਾ ਤੇ ਛੇ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ।

ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ॥੧॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਏਕੋ=ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਤੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ। ਵੇਸੁ=ਉਪਦੇਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਏਕੋ=ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵੇਸੁ=ਲਿਬਾਸ ਵਾ: ਰੂਪ ਵਾ: ਆਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ ਅਥਵਾ ਛੇਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਬਿਆਸ ਮੁਨੀ ਹੈ। ਵੇਸੁ=ਉਪਦੇਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜੈ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ॥

ਬਾਬਾ=ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਘਰਿ=ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਉਸ ਕਰਤੇ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਹੋਇ=ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ 'ਚ ਹੀ ਕਰਤੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੇ ਅਭੇਦ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਵਾ: ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਕਰਤੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ।

ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸੋ=ਉਸ ਘਰੁ=ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਖ=ਰੱਖ, ਇਸ ਵਿਚ ਤੋਇ=ਤੇਰੀ ਵਡਾਈ=ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਰਹਾਉ=ਵਿਸਰਾਮ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆਂ ਪਹਰਾ

ਬਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਹੁ ਹੋਆ॥

ਇਕ ਵਾਰੀ ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਮੀਟਣ ਨੂੰ ਨਿਮਖ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਦਰਾਂ ਵਾਰ ਅੱਖ ਦਾ ਮੀਟਣਾ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਇਕ ਵਿਸਾ ਹੈ। ਪੰਦਰਾਂ ਵਿਸਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਚਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੀਹ ਚਸਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਠਾਂ ਪਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਘੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਫਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਅੰਧੇਰ ਤੇ ਚਾਨਣ ਦੋ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਪੰਦਰਾਂ ਹੀ ਥਿੱਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕੁੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵਿਸੁਏ=ਵਿਸਿਆਂ, ਚਸਿਆਂ, ਘੜੀਆਂ, ਪਹਿਰਾਂ, ਥਿੱਤਾਂ, ਵਾਰੀ=ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮਾਹੁ=ਮਹੀਨਾ ਹੋਆ=ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੂਰਜੁ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ॥

ਫਿਰ ਦੋ-ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਰੁਤਿ=ਰੁੱਤਾਂ (ਛੇ ਰੁੱਤਾਂ) ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ- 1. ਚੇਤ-ਵਿਸਾਖ=ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ। 2. ਜੇਠ-ਹਾੜ=ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤ। 3. ਸਾਵਣ-ਭਾਦਰੋਂ=ਪਾਵਸ (ਵਰਖਾ) ਰੁੱਤ। 4. ਅੱਸੂ-ਕੱਤਕ=ਸਰਦ ਰੁੱਤ। 5. ਮੱਘਰ-ਪੋਹ=ਸਿਸੀਅਰ ਰੁੱਤ। 6. ਮਾਘ, ਫੱਗਣ=ਹਿਮਕਰ ਰੁੱਤ। ਪਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਏਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਪਲ ਘੜੀਆ ਮੂਰਤਿ ਪਹਰ ਬਿਤ ਵਾਰ ਗਣਾਏ।

ਦੁਇ ਪਖ ਬਾਰਹ ਮਾਹ ਕਰਿ ਸੰਜੋਗ ਬਣਾਏ।

ਛਿਅ ਰੁਤੀ ਵਰਤਾਈਆ ਬਹੁ ਚਲਿਤ ਬਣਾਏ।

ਸੂਰਜੁ ਇਕੁ ਵਰਤਦਾ ਲੋਕੁ ਵੇਦ ਅਲਾਏ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨ ਪਉੜੀ ੧੪

ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ॥੨॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਇਕੋ ਹੀ ਕਰਤੇ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਕੇਤੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵੇਸ=ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਹ ਕਰਤਾ

ਪੁਰਖ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵੇਸ=ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇਤੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹਨ ਵਾ: ਉਸ ਦੇ ਵੇਸ=ਸਰੂਪ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹਨ।

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧

ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ;

ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ=ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜਨੋਂ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਗਗਨ ਮੈ=ਆਕਾਸ਼ਮਈ ਥਾਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਥਾਲ ਗੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਗੋਲਾਕਾਰ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ=ਰਵਿ=ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦੁ=ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਦੀਪਕ=ਦੀਵੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ, ਬੱਤੀ, ਘਿਉ ਆਦਿਕ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਗਮਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ=ਤਾਰਿਕਾ=ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੋ ਮੰਡਲ=ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਨਕ=ਮਾਨੋ ਇਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਭੇਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਤਾਰਿਆਂ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਆਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ ਥਾਲ ਵਿਚ ਜਨਕ=ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਧੂਪੁ ਮਲਆਨ ਲੇ, ਪਵਣੁ ਚਵਰੇ ਕਰੇ

ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਫੁਲੰਤ ਜੋਤੀ॥

ਧੂਪੁ ਮਲਆਨ ਲੇ=ਮਲਆਨ=ਮਲਿਆਗਰ ਪਰਬਤ ਜੋ ਚੰਦਨ ਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਲੇ=ਖੁਸ਼ਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਧੂਪੁ ਹੈ (ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮਲਿਆਗਰ ਨਾਮੇ ਪਹਾੜ ਹੈ)। ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬਾਂਸਾਂ ਦੇ ਘਸਣ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਡਉ ਅਗਨੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦਨ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਧੂਪੁ ਪੁੱਖ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਚਵਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਝੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਚਵਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਪਵਣੁ ਚਵਰੇ ਕਰੇ=ਜਦੋਂ ਪਵਣੁ=ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਜੋ ਬਨਸਪਤੀ ਝੁਲਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਪੌਦੇ ਹਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮਾਨੋ ਪਉਣ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਚੌਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਚਉਰੁ ਫੁਲੈ ਪਵਣੈ ਲੈ ਫੇਰੀ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਫੁਲੰਤ ਜੋਤੀ=ਸਾਰੀ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰ ਬਨਰਾਇ=ਬਨਸਪਤੀ ਜੋ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਜੋਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਅਰਪਣ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ! ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਥਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਕੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਰਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਆਰਤੀ=ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਆਰਾਤ੍ਰਿਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੂਜਯ ਅੰਗੇ ਦੀਵੇ ਘੁਮਾ ਕੇ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਆਰਾਤ੍ਰਿਕ ਸੰਗਿਆ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਘੁਮਾਉਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਐਸਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਵਾਰ ਚਰਨਾਂ ਅੰਗੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲ ਕੇ ਘੁਮਾਉਣਾ, ਦੋ ਵਾਰੀ ਨਾਭੀ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ। ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੌ ਤੱਕ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਤਮ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰ ਕੇ ਕਰਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤਕ ਆਰਤੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀ ਹੈ।

ਭਵ ਖੰਡਨਾ; ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ॥

ਭਵ=ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਣ ਖੰਡਨਾ=ਖੰਡਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਆਰਤੀ ਹੈ। ਅ+ਰਤੀ=ਆ=ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਰਤੀ=ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ, ਵਾ: ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਵਾ: ਮੁੜ ਕੇ ਬਿਰਤੀ ਜਿਹੜੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਰਤੀ=ਰੰਗੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਆਰਤੀ ਹੈ।

ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ; ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ॥ਰਹਾਉ॥

ਹੇ ਪੰਡਤ ਜਨੋ! ਉਸ ਅਨਹਤਾ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਹੀ ਭੇਰੀ ਵਾਜੰਤ=ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਨਹਤਾ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜੋ ਸਬਦਿ=ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਤਿਸ ਦਾ ਜੋ ਵਾਜੰਤ=ਉਚਾਰਣਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਭੇਰੀ ਹੈ।

ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ

ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤਵ=ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਹਸ=ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੈਨ=ਨੇੜ੍ਹ ਹਨ ਪਰ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤੋਹਿ ਕਉ=ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਵੀ ਨੈਨ=ਨੇੜ੍ਹ, ਨਨ=ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੀਆਂ ਸਹਸ=ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਮੂਰਤਿ=ਮੂਰਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਪਰ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤੋਹੀ=ਤੇਰੀ ਇਕ ਵੀ ਮੂਰਤਿ=ਮੂਰਤੀ ਨਨਾ=ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗੁ ਕਿਛੁ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਭਿੰਨ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਚੱਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ॥

(ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ)

**ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ, ਨਨ ਏਕ ਪਦ,
ਗੰਧ ਬਿਨ; ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ,
ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ॥ ੨॥**

ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੇ ਸਹਸ=ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਬਿਮਲ=ਨਿਰਮਲ ਭਾਵ ਉੱਜਲ ਪਦ=ਪੈਰ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਪਰ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਪਦ=ਪੈਰ (ਚਰਨ) ਨਨ=ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਗੰਧ=ਘ੍ਰਾਣ ਇੰਦ੍ਰੇ (ਨੱਕ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਪਰ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤਵ=ਤੇਰੇ ਸਹਸ=ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਗੰਧ=ਘ੍ਰਾਣ ਇੰਦ੍ਰੇ (ਨੱਕ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਪਰ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤਵ=ਤੇਰੇ ਸਹਸ=ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਗੰਧ=ਘ੍ਰਾਣ ਇੰਦ੍ਰੇ (ਨਾਸਕਾਂ) ਹਨ। ਤੇਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਤ=ਕੌਤਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਮੋਹੀ=ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ, ਵਾ: ਐਸੇ ਚਲਤ=ਕੌਤਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੋਹੀ=ਮੋਹ ਲਈ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਲਾਲ ਬਹੁ ਗੁਣਿ ਕਾਮਣਿ ਮੋਹੀ॥

ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਹੋਹਿ ਨ ਅਵਰੀ॥

ਅੰਗ - ੩੫੯

ਕੌਤਕਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੋ ਮੋਹ ਲਈ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ; ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥

ਹੇ ਪੰਡਤ ਜਨੋਂ! ਜੋ ਸਭ=ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੋਇ=ਉਹੋ ਹੀ ਅਖੰਡ ਜੋਤਿ=ਜੋਤ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਬੁਝਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਰੂਪ ਜੋਤ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਹੈ ਜੋ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਬੁਝਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਿਸ ਦੇ ਚਾਨਣਿ;

ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ॥

ਤਿਸ=ਉਸ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਚਾਨਣਿ=ਚੇਤਨ ਸਤਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਭ=ਸਾਰਿਆਂ ਮਹਿ=ਅੰਦਰ ਚਾਨਣੁ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇ=ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਜੋਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਰਤੀ 'ਚ ਤਾਂ ਪੰਡਾ ਜੋਤ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਕੌਣ ਜੋਤ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ -

ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਪੰਡਤ ਜਨੋਂ! ਗੁਰ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਾਖੀ=ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸਚੁ ਬੁਝਣੁ ਆਣਿ ਜਲਾਈਐ॥

ਅੰਗ - ੨੫

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਰਤੀ ਸਮੇਂ ਥਾਲ ਫੇਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਆਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ ਥਾਲ ਕਿਵੇਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ - ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ; ਸੁ ਆਰਤੀ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਪੰਡਤ ਜਨੋਂ! ਜੋ ਤਿਸੁ=ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ=ਇਹੋ ਹੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ=ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਾ: ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹੀ ਥਾਲ ਫੇਰ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਥਾਲ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਾ: ਜੋ ਤਾਰੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਥਾਲ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੁ;

ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ॥

ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਣ ਕੰਮਲਾਂ ਦੇ ਮਕਰੰਦ=ਧੂੜੇ, ਸੁਗੰਧੀ, ਰਸ ਵਾ: ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਮਨ ਰੂਪੀ ਭੌਰਾ ਲੋਭਿਤ=ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਦਿਨੋ=ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਭਾਵ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੋਹਿ=ਮੈਨੂੰ ਆਹੀ=ਇਹੋ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇੱਛਾ ਲੱਗੀ ਹੈ ਵਾ: ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਬੀਹੇ ਨੂੰ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਨਦਿਨੋ=ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ=ਚਾਹ, ਪਿਆਸ, ਆਸਾ ਜਾਂ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਦਰਸਨ ਪਿਆਸੀ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਚਿਤਵਉ ਅਨਦਿਨੁ ਨੀਤ॥

ਅੰਗ - ੨੦੩

ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਪਿਰ ਕੈ ਤਾਈ ਜਿਉ ਚਾਤ੍ਰਕੁ ਬੁੰਦੇਰੇ॥

ਅੰਗ - ੧੧੧੭

ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿੰਗ ਕਉ

ਹੋਇ ਜਾ ਤੇ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਵਾਸਾ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਭਾਵ ਮਨ ਰੂਪੀ ਸਾਰਿੰਗ=ਪਪੀਹੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪੀ ਜਲ ਬਖਸ਼ ਦੇਹਿ=ਦਿਉ ਜਾ ਤੇ=ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਨਾਇ=ਨਾਮ ਵਿਚ ਵਾਸਾ=ਨਿਵਾਸ ਹੋਇ=ਹੋ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਇ ਵਾਸਾ=ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਈਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ -52)

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੇਂ ਤਿਆਰੀਆਂ

3. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ

ਜਿਕੂਰ ਭਗੀਰਥ ਜੀ ਦਾ ਹਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਕੂਰ ਦੇ ਕਈ ਉਪਕਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇ ਕੰਮ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੇ ਹੋਏ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਤਿ ਕਿਰਿਆ ਸਵੇਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ -

ਦੁਪਹਿਰੇ ਅੰਨ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਕੁਛ ਆਰਾਮ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਮੁਕਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਲੋਢੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਕਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਸੁਹਣੇ ਥਾਂ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਲੱਗ ਪੈਣੇ। ਕਦੇ ਆਪ ਨੇ ਜੰਗਲੀਂ ਏਕਾਂਤ ਜਾ ਬੈਠਣਾ, ਕਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ, ਪਰ ਰਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਗਈ ਤਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਾ। ਆਪ ਬੀ ਰੱਬੀ ਦਾਤ ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਵਾਲਾ ਗਲਾ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਉਠਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਟੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਿ ਏਕਾਂਤ, ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਕਿ ਐਵੇਂ ਬੈਠਿਆਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਐਸਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਚਲਦੇ ਦਰਿਆ ਤੇ ਉਡਦੇ ਪੰਛੀ ਸੁਣਨ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਆਪ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰਨ, ਘਰਬਾਰੀ ਸਦਾਉਣ, ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ-ਉਦਾਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਸਤਾ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਖਾਇਆ। ਵਰਤਣ ਜਗਤ ਨਾਲ ਸਾਫ ਸੋਹਣੀ, ਪਰ ਹਿਰਦੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਸਹਿਜ ਭਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸੀ। ਚਾਉ, ਉਮਾਹ, ਰੰਗ ਰਸ, ਖਿੱਚ, ਸਿੱਕ, ਸੱਧਰ, ਸ਼ੌਂਕ, ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰੀਤ ਸਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ। ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਪਿਛਲਾ ਪਹਿਰ ਤਾਂ ਹਰੀ ਜਸ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਮਗਨਤਾ ਦੇ ਲੰਘਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਧੁਰ ਛੱਤੇ ਮਗਨ ਬੈਠਿਆਂ, ਕਈ ਵੇਰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਤਾਂ ਫਿਰਦਿਆਂ, ਕਈ ਵੇਰ ਇਕ ਥਾਂਵੇਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਮਗਨ ਬੈਠਿਆਂ ਲੰਘ ਜਾਣ। ਗਲ ਕੀਹ ਇਕ ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਇਕ ਅੰਦਰਲਾ ਪਿਆਰ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨਾਂ ਵਿਚ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਜੇ ਕਦੇ ਆਪ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰੰਗ ਰੂਪ ਵਰਤੋਂ ਵਰਤਾਉ ਤੇ ਦੈਵੀ ਪਿਆਰ ਸਹਿਜ ਰੰਗ ਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਜਗਤ ਜਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੁੱਖ ਦੀ ਝੀਣੀ ਬਾਣ ਉਠ ਅਸਮਾਨਾਂ ਤਕ ਅਪੜਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵੇਰ ਆਪ ਤੁਬਕ ਉਠਦੇ ਸੇ ਤੇ ਜਗਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਉਹ ਜਗਤ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦੀ ਰੱਬੀ ਰਮਜ਼, ਜੋ ਉਹਨਾਂ

ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਣੀ ਵਿਚ ਕਣੀ ਬਣ ਕੇ ਰਲੀ ਪਈ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਸ਼ਾਂਤਿਮਯ ਦਿਲਗਿਰੀ ਛਾ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿੰਨਾਂ-ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੇ।

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ' ਅਸਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਾਕ ਹੈ, ਇਕ ਫਿਕਰਾ ਹੈ, ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸਾਡੇ ਕੰਨੀ ਸੋ ਪਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਰਮਪਦ ਪਾਈਏ, ਇਹ ਗੱਲ ਬੀ ਅਸਾਂ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਪਾਠ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪ ਨੂੰ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਬੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਐਉਂ ਸਾਮਰਤੱਖ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬਾਲ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੀ ਲਿਵ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲੋਭੀ ਨੂੰ ਧਨ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚੁੰਬਕ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਧੂਹ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵੇਤਾ ਤੇ ਫਲਸਫੇ ਵਾਲੇ ਯੁਕਤੀਆਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ 'ਰੱਬ ਹੈ' ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਾਦਰ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋਗੀ ਜਨ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾ ਕੇ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਗਤ ਜਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜਸ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਰਸ ਉਪਜੇ ਤੇ ਦਾਤਾ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾਮਰਤੱਖ ਵੇਖਦੇ ਸੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਇਕ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਪਰ ਜਾਣਨੇ ਜੋਗ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰੱਬ ਹੈ, ਨਿਰਾ ਮਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ -

"ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ"

ਇਕ ਅਹਿੱਲ, ਅਡਿੱਗ, ਇਕ ਸੱਚ, ਸਾਮਰਤੱਖ ਸੱਚ, ਇਕ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਮਿਤ ਪਿਆਰ (ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੰਗ, ਅੰਦਰਲੇ ਦਾ ਅਸਲੀ ਲਗਾਉ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਹੋਰ ਜੋ ਕੁਛ ਉਹ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਉਹ ਓਪਰਾ ਸੀ, ਓਪਰਾ ਕੰਮ ਓਪਰੇ ਦਿਲੋਂ ਉਪਰਾਂਦ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਭ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰਲੀ ਦਿੱਬਯ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਉਪਰਾਂਦ ਨਾਲ ਬੀ ਕੀਤੀ ਕਰਨੀ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਚੰਗੀ ਨਿਭਦੀ

ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਓਪਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਨਾ ਦਿਸਦੇ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ ਬੀ ਹੋਈਏ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਲਗਨ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ ਜੋ ਦਿਸਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਦੀ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦਿਸਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਸਾਡਾ ਦਿਸਦਾ ਜਗਤ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੋਹਨਹਾਰੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਓਪਰੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸਨ। ਰਹਿੰਦੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਨ, ਤੁਰਦੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਨ, ਵਰਤਦੇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸਨ, ਇਸੇ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਖਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਅਦੁੱਤੀ ਮਾਜਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਜਗਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਐਸਾ ਅਨੇਕਾ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੰਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੱਬੀ ਲਗਾਉ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਇਕ ਰਸੀਏ ਰਸ ਵਿਚ ਉਹ ਵਰਤਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਸਾਮਰਤੱਖ ਨਜ਼ਾਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰੋਤਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। 'ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਰਵਿਆ ਰੂਪ ਰੰਗ' ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਾਈਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮੇਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸਾਈਂ ਵਿਚ ਲਗਨ ਸਾਈਂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਈਂ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਈਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ। ਚਾਹੇ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਦੇ ਉਹ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੈਂਦੇ। ਰੱਬੀ ਲਗਨ ਉਵੇਂ ਦੀ ਉਵੇਂ ਸੀ। ਜਗਤ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਐਉਂ ਤਾਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਮੋਹਨਹਾਰ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਦਾਇਆ ਤੇ ਦਾਇਆ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਉਠਦੇ ਸੇ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਂਗੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਖੀ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਤੂੰਗ ਉਠਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਏਸੇ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਚੁੱਕੇ ਸੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਗਤਾਧਾਰ ਵਲੋਂ ਜਗਤ-ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਤਰੰਗ ਆਉਂਦੇ ਸੇ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ।

4. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਵਰ ਦਾਨ ਪਾਇਆ

ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠ ਕੇ ਆਪ ਵੇਈਂ ਨੂੰ ਗਏ। ਕਿਨਾਰੇ ਅੱਪੜ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰੇ ਤੇ ਖਿਦਮਤਗਾਰ ਨੂੰ ਦਿਤੇ। ਆਪ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਵੜੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਨ੍ਰਾਉਂਦੇ ਤੇ ਤਰਦੇ ਦਿਸੇ ਪਰ ਫੇਰ ਨਜ਼ਰੋਂ ਦਿਸਣੋਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਅੰਤ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਆਇਆ

ਤੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕੀਤੀ। ਉਧਰੋਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਵੇਈਂ ਤੇ ਆਏ, ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਬੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ, ਮਲਾਹ ਬੁਲਾਏ ਗਏ, ਨਦੀ ਵਿਚ ਬੜੀ ਟੋਲ ਕੀਤੀ, ਦੋ ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੇਠਾਂ ਤਕ ਗਏ ਪਰ ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਆਖਰ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਤੇ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋ ਕੇ ਘਰੀਂ ਆ ਗਏ।

ਜੈਰਾਮ ਜੀ ਲੱਗੇ ਤਲਵੰਡੀ ਖਬਰਾਂ ਘੱਲਣ, ਪਰ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਹੋੜਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਦਰਿਆ ਡੋਬਣ ਵਾਲਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਸਭ ਨੂੰ ਚਾਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਕੋਈ ਕੱਤਕ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੱਤਕ ਹੈ, ਉਡੀਕ ਕਰੋ ਤੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕੀ ਖੇੜਾ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡੁੱਬ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਕ ਬੇਬੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਅਹਿੱਲ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤਾਰਨਹਾਰ ਜੀ ਡੁੱਬ ਗਏ ਹਨ।

ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ-ਕਿਨਾਰੇ ਘੁੰਮਦਾ ਕੀ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਤੇ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਸੰਗੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਣਾਂ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਫਿਰਦੇ ਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸੇ। ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਤ ਗਏ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਜਗਤ ਰਖਿਅਕ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਹ ਨਾ ਪਈ।

ਉਧਰ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਸੋ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਥੇ ਲੰਘੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਨਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਨਾ ਕਾਲ। ਸਾਡੇ ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਤੇ ਅਦੇਸ਼ ਟਿਕਾਣੇ ਲੰਘੇ, ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਬੋਲੀ ਹੈ ਨਾ ਸੁਣਨਾ, ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਮੈਂ ਹੈ ਨਾ ਤੂੰ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਅਦੇਸ਼ ਅਕਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਪੂਰਨ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸਭੇ ਕੁਛ ਹੈ, ਪਰ ਦਿਬਯ ਨੂਰ ਨਾਲ ਤੇ ਦਿੱਬਯ ਚਾਨਣੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਏਥੇ ਅਨੇਕਤਾ ਹੈ, ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਓਥੇ ਏਕਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛ ਸੋ ਮੂਲ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਹੈ ਬੱਸ। ਪਰ ਸਰਬ ਚੇਤਨਾ ਓਥੇ ਹੈ, ਸਰਬ ਪ੍ਰੇਮ ਓਥੇ ਹੈ, ਸਰਬ ਆਨੰਦ ਓਥੇ ਹੈ। ਪਰ ਹੈ 'ਹੈ' ਦੇ ਰੂਪ। ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਮਨ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਥੋਂ ਦਾ ਜੋ ਕੁਛ ਹੈ ਉਹ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਅਗੋਚਰ ਹੈ। ਪਰ 'ਹੈ' ਜ਼ਰੂਰ ਤੇ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਅਦੇਸ਼ ਅਕਾਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੀ ਅਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਆਪ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ। ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਅੱਠਵੇਂ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਦੇਖੋ ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-58)

ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਬਾਹਰ ਗੋਖੇ ਦੀ ਛਪੜੀ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਤਦ ਹਰੀ ਚਰਣ ਕੰਵਲ ਦੇ ਭੰਵਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੌਂਕੜੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਦੂਰ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਫਿਰ ਇਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਹੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ, ਤੇ ਰਵਾਂ ਰਵੀਂ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਬਗੀਚੀ, ਗੁਫਾ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਇਕ ਵਜੇ ਤਕ ਕੇਵਲ ਦੋ ਘੰਟੇ ਹੀ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਵਧਿਆ ਤਦ ਕਈ ਨਾਸਤਕ ਆਸਤਕ ਬਣੇ, ਕਈ ਜ਼ੋਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੁਟੇ। ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਡਿਉੜੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਭੂਆ ਦੇ ਪੁਤਰ ਭਰਾ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੰਬਰਦਾਰ ਨਗਰ ਆਲੋਵਾਲ (ਜੋ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮੀਲ ਸੀ) ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੀਰੋ ਸੀ। ਉਹ ਰੁਹਬਦਾਰ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਅਗਲੀ ਸਫ ਵਿਚ ਸੀ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਫੁਟਬਾਲ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਖਿਲਾੜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਹੁਸਨ ਦਾ ਇਸ ਕਦਰ ਮਾਲਕ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸਦੀ ਬਨਾਵਟ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਤਬੀਅਤ ਇੰਤਹਾ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੀਣ ਖਾਣ ਪਹਿਨਣ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਉਹ ਅਵਲ ਨੰਬਰ ਪਰ ਸੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪਈ ਤਦ ਵੀ ਇਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇਕ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤ ਸਨ ਪਰ ਇਕਾਂਤ ਪਸੰਦ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਬੇਫਿਕਰ ਤਿਆਗੀ ਤਪੀ ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਸਹਿਤ ਸਨ। ਉਹ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਤੇਰੀ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅੱਜ ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਕਸਵੱਟੀ ਪਰ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਸੱਚੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਸਕੇਂਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰਾ ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਦੁਖੀ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇਗਾ। ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਇਤਰ ਦੀ ਬੜੀ ਬਹੁਮੁਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਇਹ ਅਤਰ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਉਥੋਂ ਕਪੜਾ ਫਟਣ ਪਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੂੰ ਜਿਸ ਪਰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੇਂਗਾ, ਉਸ ਪਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਤਕ ਤੇਰਾ ਅਸਰ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ। ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੈਸਾ ਅਲੂੜ ਤੇ ਅਲਮਸਤ ਨੌਜਵਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣੋਂ ਤੇ ਸੋਚਣੋਂ ਵੀ ਅਸਮਰਥ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਸਨ ਜੋ ਕਦੇ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਨ, ਉਹ ਆਮ ਕਰਕੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਿਚਾਰ ਸੀ। ਸੇ ਰਾਤ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਟਿੱਬਿਆਂ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਬਸਤਰ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਨਾਦਾਨ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਇੰਨੀ-ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅੱਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਥਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਵਜਾਹ ਵੀ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਪੁਛਣਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੇਠੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਅਨਜਾਣ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਨਾਲ ਚਲੋਂ ਤਦ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਕਾਂਤ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁਛੀਏ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਹੀ ਲੋਕ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਡੀ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੁਰਾਹੇ ਤੋਂ ਡੇਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਬੁਖਾਰ ਸੀ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਖਾਣ ਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਰਖੀ ਸੀ। ਬੁਖਾਰ ਹਟ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਰਹੇ। ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੇਕਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਤਦ ਉਹ ਇਹ ਤੜਾ ਤਾਪ ਆਪ ਹੀ ਉਤਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸੇ ਫਿਰ ਉਹ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਤੇ ਉਸੇ ਹੀ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਪੱਕੀ ਛੁੱਟੀ ਪਰ ਹੀ ਸੀ, ਦਸ਼ਾ ਕਾਫੀ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਲ ਮਨ ਦਾ ਰੁਖ ਬਣ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਗੱਡੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੁੱਜੀ ਤੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਪ ਤੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ ਜਾਣ।

ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਜਲੇਬੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੋਕਿਆ।

ਚਲੋ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਤਦ ਵੇਖੀ ਡਿਠੀ ਜਾਊ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਊਂਗਾ। ਆਪੇ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਸਾਨੂੰ ਸੁਬਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਠੀਕ ਹੀ ਰਖੇਗਾ, ਹੁਣ ਫਿਕਰ ਉਸਨੂੰ ਹੋਊ ਸਾਨੂੰ ਕਾਹਦਾ, ਘਰੋਂ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਹੀ ਚਲੋਂ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਕਰੀਏ? ਇਕ ਸੰਤ ਆਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਹ ਦੁੱਧ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਗਏ। ਦੁੱਧ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ। ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਬੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਫਿਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੌਂ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਹੋਰ ਦੁੱਧ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਇਹ ਡੇਢ ਸੇਰ ਦੁੱਧ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪਾ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਸੌਂ ਰਿਹਾ। ਸੁਬੂਾ ਇਸ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਦ ਵੱਡੇ ਬੁਖਾਰ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮੈਂ ਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਵੱਡਾ ਤਾਪ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਤੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਖੁਆਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਨੌਂ-ਬਰ-ਨੌਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਇਲਾਜ ਕਰ ਲੈ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣੇਗਾ। ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਦੁੱਧ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਰਾਮਪੁਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਚਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹੇ।

ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਕੁਰਸੀ ਪਰ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਪਰ ਭੁਜੰਗੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਛੁੱਟੀ ਪਰ ਹੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਰਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤੇਰੇ ਭਾਗ। ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਨਾਮ ਕਿਤਨਾ ਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਪਾਠਕ ਸਮਝ ਲੈਣ ਕਿ ਆਪ ਅੱਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੇਮੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਅਜੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਗੋਖੇ ਦੀ ਛਪੜੀ ਪਰ ਜਾਣ ਤੇ 11 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਉਹ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ। ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜੋ ਵੀ ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਥੀ ਪਟਿਆਲੇ ਆਏ। ਪਟਿਆਲੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਪਰ ਜਾ ਲੱਗੇ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਪੱਕੀ ਨੌਕਰੀ ਪਰ ਲਗ ਗਏ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਮੰਤਰ ਫੁਕਿਆ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਹਿਕਦੇ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਜੋਤ ਦੀ ਰੰਗਣਾ ਦੇ ਕੇ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਦਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਇਕ ਰਸ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਅਤਿ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਉਤਮ ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜ ਯੋਗੀ ਬਣੇ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਲੋਂ ਮਨ ਫਿਰ ਗਿਆ, ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦਾ ਜੋਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਿਛੋਂ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ, ਇਹ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੁੜਤੇ ਤੇ ਨਰਮ

ਬੂਟ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਣੇ। ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਖਤੀਆਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਸ ਤੁਹਾਡੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੈ। ਭੱਲੇ ਦੇ ਬੂਟ, ਰੇਸ਼ਮ ਤੋਂ ਖਦਰ, ਫਿਰ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਨਰਮ ਬੂਟ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹਨ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਰੱਖੇ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ। ਆਪ ਜੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੋ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਾਬਾ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਲੈ ਭਾਈ ਸਾਡਾ ਗੜਵਾ ਤੇ ਝੋਲੀ ਇਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਬਸ ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ। ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਕੁੜਤਾ ਉਤਰਵਾ, ਖਦਰ ਦੀ ਕੁੜਤੀ ਪਵਾ ਦਿਤੀ, ਭੱਲੇ ਦੇ ਬੂਟ ਉਤਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੋਟੀ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਆ ਗਈ, ਫਿਰ ਉਹ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਜਨਮ।

ਖਦਰ ਦੀ ਕੁੜਤੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਿੱਤ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਧੌੜੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਨੇ ਪੈਰ ਲਹੂ ਲੁਹਾਣ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਫਰ ਪਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਫਰ ਕੰਡਿਆਲਾ ਪਥਰੀਲਾ ਮਾਰੂ ਤੇ ਔਝੜ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਤਸੀਹੇ ਆਪ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲ ਸਰੀਰ ਪਰ ਸਖਤੀਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਵਧਦਾ ਤੱਕ ਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਘਬਰਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਰਮ ਸੇਵਕ ਤੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਤੇ ਸਾਥੀ ਹੋ ਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭੇ। ਬਾਬਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਪੁਰਾ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਹਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਸਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਦੁਖੀਆਂ ਲਈ ਦਰਦਮੰਦ ਹੋ ਕੇ ਦਰਦ ਵੰਡਦੇ ਹੋ, ਫਿਰ ਇਸ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪਰ ਇਤਨੀ ਸਖਤੀ ਕਿਉਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹੋ? ਤਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਹਰ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ, ਸੁਨਿਆਰਾ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਕੁਠਾਲੀ ਪਾ ਕੇ ਅਗਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭੱਠੀ ਅੰਦਰ ਗਾਲਨਾ ਹੀ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਤੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਨੀ ਦਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੋਨਾ ਕੁਠਾਲੀ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਹਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਪਰ ਅੱਜ ਸਖਤੀਆਂ ਹੀ ਕੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਚੌਤਰਫੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਤਿ ਦੇ ਧਾਰਣੀਯ ਸਤਿ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਮੁੱਢ ਅੰਦਰ ਕਰੜੀਆਂ ਘਾਲਣਾਂ ਘਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣਾ ਜੋ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਗੈਰ ਅਹਾਰ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਜਲ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਇਕੋ ਸਥਾਨ ਤੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਨਾ ਨਿਕਲਣਾ, ਫਿਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਕੋਲੀ ਸਬਜ਼ੀ, ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਇਕ ਪਾ ਸਬਜ਼ੀ ਇਕ ਪਾਉ ਦੁੱਧ ਦੇ ਅਹਾਰ ਪਰ ਇਕ ਸਾਲ ਕੱਟਣਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਤੀਸਰੇ ਤਪ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਭੂਰੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਸਨ, ਤਦ ਮੱਥੇ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਾਧਨ ਤੇ ਤਪ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੀ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਤਪ ਸਾਧਨ ਦੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਘਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਇਥੇ ਤਾਂ ਰੁੱਖਾ ਖਾਣਾ ਭੁੰਜੇ ਸੌਣਾ, ਅਹਾਰ ਮੋਟਾ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਦ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਦੇ ਮਗਰ ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰਖਿਆ ਤੇ ਨਾਪਿਆ ਤੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਵਧ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਹ ਕੀਰਤੀ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਬਲਵਾਨ ਬਣੇ, ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਧ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਮਹਾਨ ਤੱਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਘਾਲਣਾ ਕਿਤਨੀ ਸਫਲ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸੇ ਦੇ ਗੁਣ ਤੇ ਉਚਾਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਲਗਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਵਿਹਲੜ ਤੇ ਵਿਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਪੈਦਾ ਹੋਣ, ਉਸ ਸੰਤ ਨਾਲੋਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਸੌ ਦਰਜੇ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਸਾਧ ਦਾ ਧਰਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਤਿ ਧਰਮ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਧ ਦੀ ਉਚਤਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲੀ ਪਰਖ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਗਏ, ਸਾਧ ਸਾਥੀ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਕਿਤਨੇ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮੁੱਢ ਅੰਦਰ ਆਤਮਵਾਦੀ ਸਾਧ ਨੂੰ ਅਧੁਰਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ ਉਸ ਲਈ ਪਰਖ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਾ ਆਵੇ ਜੋ ਹਰ ਘੜੀ ਹੀ ਸੰਤ ਦੇ ਦਰ ਪਰ ਖੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਪਰਖ ਹੋ ਹੀ ਜਾਵੇ ਤਦ ਉਹ ਅਸਫਲ ਘਟ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਮੋਟਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਸਤਿਸੰਗੀ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਐਸੇ ਕਠਨ ਸਾਧਨ ਦੇ ਧਾਰਣੀਯ ਹੋਣ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਉਂਗਲੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸੰਤ ਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਸਕਣ। ਸੌ ਇਸੇ ਹੀ ਆਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਠਨ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਈ ਸਾਧਨ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਸਤਿ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸਣਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਭਾਗ ਹਨ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ
'ਚਲਦਾ.....!')

ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਰੱਖਾਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।

ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ

ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਮਨਾ॥

ਅੰਗ - 133

ਸੌ ਇਹ ਇਕ ਹੁਕ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਭਟਕਦੇ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਉਸਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਭੇਤ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਸੌ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੀਵ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਕਰ। ਦਿਨ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਫਤੇ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ; ਵੇਲਾ ਹੈ ਤੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ -

ਉਮਰ ਓਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ

ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ,

ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ

ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ, ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੌ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਰ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ।

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ

ਪਾਨੀ॥

ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ॥

ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ॥

ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ॥

ਅੰਗ - 726

ਸੌ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਡਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਗੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥

ਅੰਗ - 12

ਪੂਰਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਮਾਰਗ

(A Practical Guide To Holistic Health)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ -60)

ਦੂਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਗੁਰਦੇ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਪੀਣੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹਨ। ਇਹ ਆਂਤੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਗੰਦ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਨਲਕੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਸਾਇਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਖੂਹ ਦਾ ਜਾਂ ਚਸ਼ਮੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਾ। ਖੂਹ ਵੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੋਤਲਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਤਾਜ਼ੇ ਫਲਾਂ ਜਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰਸ, ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਜੂਸ, ਖੀਰੇ ਦਾ ਜੂਸ, ਨਿੰਬੂ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਸਵੇਰੇ ਪੀਣਾ, ਗੁਰਦੇ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜਦੋਂ ਪਿਆਸ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਓਦੋਂ ਜੂਸ ਆਦਿ ਨਹੀਂ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਂਤੜੀਆਂ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਰੱਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਸਵੇਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਪੇਟ ਸਾਫ ਕਰਨਾ, ਪੇਟ ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਨੁਸਖਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਇਕ ਗਿਲਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿੰਬੂ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਪੀਓ, ਇਹ ਪਾਣੀ ਕੋਸਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਚੁੰਡੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੂਣ ਪਾਓ। ਆਮ ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਰੇਤਾ ਮਿੱਟੀ ਮਿਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਮਕ ਸ਼ੁੱਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੂਣ ਖੂਨ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਦ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਸੁਆਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੀਣਾ ਸੌਖਾ ਰਹੇਗਾ, ਸ਼ਹਿਦ ਆਂਤੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਵੱਡੀ ਆਂਤਵੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਭਾਗ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਦ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਸ਼ਹਿਦ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੱਖੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮਧੁਸਾਰ ਚੂਸ ਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਹਨ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮਧੁ ਮੱਖੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲੇ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਸ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਵਿੱਧੀ ਲਈ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ, ਭਾਵ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਹੱਥ ਗੋਡਿਆਂ ਉਤੇ ਰੱਖ ਲਵੋ। ਫੇਰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਗੋਡਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਆਓ ਤੇ ਸੱਜਾ ਗੋਡਾ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਕੋਲ ਰੱਖੋ। ਦੂਸਰੀ ਲੱਤ ਪੇਟ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਲ ਧੱਕੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਬਾਅ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੱਤ ਬਦਲ ਕੇ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਵਾਰੀ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੇਟ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਨਾਲ ਵੀ ਪੇਟ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਤੋਂ ਦਸ ਮਿੰਟ ਹੀ ਲਗਾਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਬਵਾਸੀਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਕਿ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਕਬਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਠੀਕ ਖਾਣਾ ਨਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਚ ਨਾਲ, ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਕਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਾਦਾ ਰੱਖੋਗੇ, ਮੋਟਾ ਸੋਟਾ ਰੱਖੋਗੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਪੇਟ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੇਟ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਕਬਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਫਲ ਖਾਣੇ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ, ਕਣਕ ਦੀ ਰੋਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਨਾਜ ਪਰ ਬਰੀਕ ਪੀਸਿਆ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਬੂਰਾ ਜਾਂ ਛਾਨ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਛਾਣ ਨਾਲ ਪੇਟ ਵਿਚ ਜਲਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪੇਟ ਤਾਂ ਸਾਫ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੰਗਾ ਇਹੋ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਦਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮੋਟੀ ਖੁਰਾਕ ਖਾਓ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੇਟ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਠੀਕ ਰਹੇ।

ਪੇਟ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ, ਕਬਜ਼ ਹੋਣੀ ਜਾਂ ਮਿਹਦੇ ਦਾ ਠੀਕ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਵੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੇਦਕ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤ ਕਿਉਂ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹੋ? ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਜਾਣੋ। ਕਈ ਲੋਕ ਗੱਲਾਂ ਲਈ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਗਲ ਮੰਨਵਾਉਣ ਲਈ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਕੋਈ ਠੀਕ

ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਐਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਖੇਦਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਮਨ ਸਾਫ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵਰਤ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਖਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਇਹ ਵਰਤ ਹੈ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਵਰਤ ਰਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪੂਰੇ ਵਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਵੱਸਥ ਨਹੀਂ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਡਾਕਟਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਪੂਰੇ ਵਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਖਾਓ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਜ਼ਰੂਰ ਪੀਓ, ਜੂਸ ਪੀਓ, ਸੰਤਰੇ ਦਾ ਜੂਸ, ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁ ਵਾਰੀ, ਸ਼ਹਿਦ ਵੀ ਪੀ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹੈ ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਪਾ ਕੇ ਪੀਣਾ।

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਵਰਤ ਰੱਖੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਵਰਤ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਹਫਤੇ ਵਰਤ

ਰੱਖਣਾ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਂਤੜੀਆਂ ਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਲੈਣੀ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਖੁਰਾਕ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਹਤਰ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਦੇ। ਜੇਕਰ ਖੁਰਾਕ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਕਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਖਣਾ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸੁਚੱਜੇ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤ ਰਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵਜ਼ਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ। ਲੋੜ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਖਾਣ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਬਾ ਕੇ ਖਾਣ ਦੀ। ਖੁਰਾਕ ਘੱਟ ਖਾਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੌਸਮ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲਈ ਵਰਤ ਰਖਣਾ ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ

(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 7.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 23 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ -

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

 ਰਿਨਿਊਵਲ

 ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 •	500 •
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 0160-2254900

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
3. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ-ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	"
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
12. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
13. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
14. ਡਾ. ਐਸ.ਮਲਹੋਤਰਾ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
15. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
16. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
18. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"

* ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸੈ: 26, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਸਮਾਂ - 10 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ।

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ। ਸਮਾਂ 12.00 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ।

ਹਰ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ		35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ		
(ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-	
(ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)		
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	55/-	60/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-
20. ਰਾਜ ਯੋਗ		
21. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-
23. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	90/-
24. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-	60/-
25. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-	60/-
26. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
27. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ		
28. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	120/-	
29. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-	
30. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
31. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-	
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ		
32. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ		
33. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-	
34. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-	
35. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ		
36. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
37. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-	
38. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'		
39. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'		
40. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'		
41. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ		
42. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
43. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
44. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-	
45. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-	

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
46. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-
47. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-
48. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
49. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
50. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
51. ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
52. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
53. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
54. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
55. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 9592009106 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : Vishav Gurmat Roohani Mission

Charitable Trust (Atam Marg Magazine)

Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,

Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)

140901, Pb. India

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (Adopt) ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ

ਮੈਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ.....ਮੈਂਬਰ ਅਪਣਾਅ (Adopt) ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰੀਨੀਊਲ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਦਫਤਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝਾਂਗਾ।

ਮਿਤੀ:.....

ਨਾਮ.....

ਪਤਾ.....

ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ.....

ਅਪਣਾਏ (Adopt ਕੀਤੇ) ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ	ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ	ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਤਾ	ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ	ਨਵਾਂ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਰੀਨੀਊਲ	ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਭੇਜਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਰਾਹੀਂ
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ :

ਦਸਤਖਤ

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

*Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh*

(Continued from P. 79, issue February, 2016)

So, this *Gursikh* went there early in the morning and stood on the edge of the pool. The Guru's command was: "Go there at day break and come back as soon as the sun rises." When he returned, he said, "Sir, today I went there. After a long wait I have come back." Guru Sahib asked, "Did you see anything there?" He said, "Sir, a pair of crows was cawing." Guru Sahib said, "Go there again tomorrow." Next day also, he went and returned. Guru Sahib said, "Did you see anything today?" He said, "Sir, today cranes were sitting in place of the crows." Guru Sahib said, "Go there again tomorrow also." On returning, he told Guru Sahib that swans were sitting in place of cranes. Guru Sahib said, "Well! go there tomorrow once again." When he went there the next day, he saw a man and a woman with radiant faces sitting there. They bowed at his feet. He said, "What are you doing? You appear to me to be some gods from heaven." They said, "It is owing to you that we have reached this state. Remember when you came for the first time after meeting with Guru Nanak Sahib, we had a glimpse of you and as a result, from crows we became cranes. Then we had a glimpse of you for the second time, and as a result thereof, we became swans. What we are today is the fruit of our glimpsing you for

the third time." The *Gursikh* was amazed. He said, "O Sovereign! is this the fruit of having a glimpse of the holy?" Guru Sahib said, "My dear! man's nature is like that of a crow. He feeds on the scum of slander, jealousy and backbiting. When he attends the company of the holy and true, his impurity is removed from within him. He eyes others' women secretly. He feels jealous of others' wealth. He looks at their faults. He is white from outside but black like a crow from within. Then he has a crane-like nature. As he receives the blows of God's Name, he imbibes the virtuous nature of swans. He acquires the strength and ability to discriminate between truth and falsehood. God is truth, while Maya is untruth. He puts Maya away and absorbs himself completely in God who is all-pervasive. Then he attains to the exalted state of an angelic soul."

So, in this way, by having a glimpse of holy men, even dark and evil incarnations are liberated. Whosoever had a glimpse of Guru Nanak Sahib was liberated.

So, this very holy man built a hut by digging the ground under the cluster of '*dhak*' trees. God's worship was done there all the time. One day, the Singh on guard duty submitted, "Sir, when you sit cross-legged, a snake - a cobra - comes and sits in front of you with its hood raised. It continues looking at you. Many times, it

lies on the ground but it does not advance towards you. Then again it raises its hood. If you permit, should it be killed?" Sant Maharaj Ji said, "Don't kill it." The guard said, "In that case, sir, it may do some harm unto to your person." Sant Maharaj said, "Don't worry. The poor creature is unhappy and suffering." He said, "Sir, kindly reveal this mystery. What is the secret behind it?" Sant Maharaj said, "Secret ought not to be revealed, but since you are insistent, I will tell you." He said, "During the Mughal rule in India, there was a 'chaudhri' (Headman) in this area. He was very harsh and persecuted the people. He realized land revenue forcibly. He had no respect for others' women and daughters. He troubled the people and made them work like bonded labourers without paying them any wages. When sovereign Sixth Guru Sahib came, he set up his camp at the place where Rara Sahib Gurdwara stands now. Guru Sahib stayed in the village. Food also came here. This *chaudhri* came with ten to twenty armed men as if to attack the holy company. He did not offer greetings to Guru Sahib. Guru Sahib was delivering a discourse. He kept arguing about every utterance of Guru Sahib. As a result, he became a renegade: *'The saint's slanderer assumes the snake's incarnation.'* So he got the birth of a snake. He has been wandering about for a long time. Now the time of his liberation has come as he has got a glimpse of Guru Sahib. Glimpsing and meeting the Guru and the holy does not go in vain. So, don't worry." After two days, this snake was found lying dead at the back of the hut, its mouth pointing towards the holy man. When the guard informed Sant Maharaj Ji, he said, "Brother! he was bound to give up

his mortal existence. So -

'They (men of God) are the erasers of millions upon millions of sins.' P. 392
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ ਕਾਟਨਹਾਰਾ ॥

The holy men are true to their word. Whatever they say always comes to pass.

'They are valiant and men of word. Poor Maya by the devotees of God is beguiled.'
P. 392

ਸੁਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥
ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਫਲੀ ॥

After addressing congregations at Chandigarh, Sant Maharaj left for Bhimtal and Nainital in U.P. He was to pass through Moradabad. When S. Surjit Singh and S. Chanan Singh transporters from Kheray Jagiray learnt about it, they stopped him on the way and put him up at the kothi of Ramesh Kumar Sahu. It was 4 O'clock and Sant Maharaj was ready to leave. At that moment, Surjit Singh said, "Sahu Sahib, God has come into your house. Pray for the grant of any boon you like."

He said, "Is it so?"

He said, "Yes."

Ramesh Sahu asked his wife to bathe. He was the Raja (ruler) of Kotdwar, comprising five-ten villages. In U.P. there used to be small rulers. Now they have all sold their lands. So after bathing, they took grass in their hands and put aprons round their necks and presented themselves before Sant Maharaj Ji. He was sitting on a sofa and talking to the devotees when they came and stood before him. Sant Maharaj smiled when he saw them. He said, "Brother! who are they?" He said, "He is Ramesh Kumar Sahu, owner of this bungalow."

Sant Maharaj Ji said, "What is the

matter, good folk? You are carrying grass in your hands and have put aprons round your necks?"

They said, "Sovereign! we were blessed with a daughter 25 years ago. Since then, we have not had any son. Be merciful to us." Sant Maharaj Ji said, "What do you do by way of God's devotional worship?" They said, "We have visited 68 pilgrim centres and given away donations and charities in the prescribed manner. We have also got 'jagratas' (night-long-hymn-singing) by saints and holy men performed. We had learnt 'what is not obtained anywhere, can be obtained from keeping the company of the holy.'

'He, who prays for four cardinal boons, should apply himself to the service of the holy men.' P. 266

**ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੀ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਰੀ ॥**

So, according to this principle, I have rendered service to holy men. At last, I have come into your refuge."

Sant Maharaj Ji said, "Isn't any portal still left to try?"

He said, 'No sir.'

'Leaving all portals have I come to thine. Save Thou my honour, I am Thy slave, O Lord.' Rehras Sahib

**ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿ ਕੈ
ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ॥**

ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ॥

'O Lord, all other shelters have I seen, Thine alone remains for me.' P. 624

**ਅਵਰ ਓਟ ਮੈ ਸਗਲੀ ਦੇਖੀ
ਇਕ ਤੇਰੀ ਓਟ ਰਹਾਈਐ ॥**

They stood with aprons round their necks. They said, "Master! we have tried everything, but as yet we have not had the

good fortune of having a son." Sant Maharaj Ji said, "If there is still any other portal left, finish with it too." They said, "Sir; they are all finished. No portal is left; we have tried all."

Surjit Singh had instructed him firmly not to give up and continue pressing his suit. So, at that moment, Sant Maharaj Ji said, "Ramesh Kumar! look brother, there is everything in Guru Nanak's abode:

'O my True Lord, what is that which Thou hast not in Thy home?

Within Thy home is everything, but he alone receives it, whom Thou givest.' P. 917

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥

ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ ॥

There is nothing lacking in Guru Nanak's abode. Go; from today onwards offer worship to Guru Nanak. Bring a large picture of Guru Nanak and put it up where you have kept idols. After offering worship, pray to him, "O Sovereign! I have spread my apron before you. Grant me the boon of a son." Ramesh Kumar, we will also pray for you. If Guru Sahib wills, you will be blessed with a son."

After ten months, he was blessed with a son. When I went there, that child was five years of age. He was shown to me serving 'purees' (fried loaves) to the devotees. So, in this manner, holy men are valiant and true to their word.

Once Sant Maharaj Ji had come to Patiala. He was staying with us. There I had a friend named S. Sadhu Singh, who had five daughters. Baba Nand Singh Dussehri Bagh Waley was sitting and Sant Maharaj Ji was also sitting. All the five daughters were called before Sant Maharaj Ji. Sant Maharaj Ji smiled at seeing them. He said, "What is

the matter?" Baba Ji said, "Sir, your slave Sadhu Singh does not talk about it to anyone. But look! God has given five daughters but no son." Sant Maharaj Ji became a little serious, and then said, "He will be blessed with a son too; and he will be a Gursikh." That boy is now posted as a doctor. His name is Jai Singh. I saw him first when he was five years old. He used to sing 'Asa Di Var' alongwith the *Gurbani* singers. He was three years old, when he used to pay obeisance to Tenth Guru Sahib's picture. When he was two years old, he used to say, "Please take me to Baba Ji." When he went, he paid obeisance to him. He knew all the five 'banis' (*Gurbani* compositions) by heart. He lived the life of a true Sikh. Whatever anyone asked for from Sant Maharaj Ji was granted to him.

Bhai Bela Singh of U.P. had his farm 'Makhan Shah Lubana Farm' near Bilaspur. He came and requested me to let him have a talk with Sant Maharaj Ji. I enabled him to have a talk. Sant Maharaj Ji asked, "O Gurmukh! What is the matter?" He said, "Sir, I have come to seek your word whether or not I should sell my cattle. Whatever kind of buffalo may come on my farm, whether yielding five seers or fifteen, twelve seers or eight, it goes dry in a few days." Sant Maharaj Ji said, "Do you drink alcohol?" He said, "Yes sir." Sant Maharaj Ji said, "Give up drinking. Enter the fold of Sikhism. There will be plenty of milk in your cattle." You can see him today. He is thriving. His children too are profitably engaged in work. He has countless heads of cattle. Not one, Maharaj Ji liberated very many persons in U.P. The treasure of bounties and blessings which Sant Maharaj Ji opened in U.P., he, perhaps, never did anywhere else. Two hundred devotees we

would permit to meet Sant Maharaj Ji in one go. We would make groups of them. To all the sick persons, he would make one common utterance, "Go, henceforth you will all be all right." And all of them were cured.

One day, a very serious patient was brought. His name was Narain Singh. His wife was with him. Sant Maharaj Ji said, "Brother! give him 'prasad' ." I obtained Maharaj Ji's touch to the 'prasad' and gave it to the woman, saying, "Give it to him on reaching home." As soon as he was given 'prasad', he died. He had been suffering for six-seven months.

So, in this way, there are countless examples. Holy congregations were being held at Kashipur. A woman kept looking at the community kitchen from a distance and thinking, "O True Sovereign! if there were milk in my house, I also would have brought it. What have you done that all my buffaloes have stopped yielding milk?" When she went back home, her servant said - "All the buffaloes are lowing. I wonder what the matter is." When she saw them, she said, "Bring a bucket." When the bucket was brought, all the three buffaloes, which had stopped yielding milk, yielded milk. Next day, she brought milk for the community kitchen. She said to me, "Announce this incident in the congregation." I said, "Maharaj Ji won't permit this. He will become annoyed with me." What is there in advertising these things. If the holy men wish, they can accomplish anything. I kept quiet about it. But there was one Harcharan Singh of Kashipur. When we were boarding the train, he started narrating this incident to the devotees.

Next day, I asked the lady what had happened. She narrated the whole incident. She said, "I am wonderstruck. Today, I have brought a bucket full of milk. My buffaloes have started yielding milk again." So, holy men are true to their word.

'Their association is cherished even by gods of gods.

Accredited is their sight and fruitful their service.' P. 392

ਤਾ ਕਾ ਸੰਗੁ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰਦੇਵ ॥

ਅਮੋਘ ਦਰਸੁ ਸਫਲ ਜਾ ਕੀ ਸੇਵ ॥

The gods seek the company of the holy. Where it is the congregation of the holy, it is not overcrowded, because gods are sitting there. Brahma, Vishnu and Mahesh, the chief gods sit there. They are seekers after holy company.

'Gods like Shiva themselves quest after the God-enlightened.' P. 273

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

Once Sant Maharaj Ji was holding a holy congregation at Fategarh Sahib. Devotees came, paid obeisance and took their seat. In front, space, where white sheets were spread, was left vacant. Then, there came three holy men. Strange were their clothes and strange, their faces. They sat on the white sheets. Sant Maharaj Ji was sitting in the empty space where 'rumalas' (scarves for the Guru Ganth Sahib) were kept. They listened to every word of the discourse attentively. When the congregation was over, my wife (Biji) said to me, "Why didn't the saints sit on the dais?" I was sitting in the front row. I asked, "Where were they sitting?" She said, "They were sitting before you. I kept quiet." I said, "You must have been deluded." But your Biji said, "All the three were sitting

before you." After listening to the entire discourse, they vanished." I submitted to Sant Maharaj Ji, "Sir, this miracle had taken place. What is its secret? Kindly enlighten me about it." He said, "These happenings should be kept hidden, otherwise there is needless clamour. Rivals start troubling you. By engaging in unwarranted slandering, they become guilty of committing sin. So, these things should not be divulged." But I said, "Who were they?" He said, "They were the chief gods. In their paradise, they do not get to hear of knowledge of God. It is only here in this mortal world that knowledge of God is discussed and imparted. Except here, nowhere is the congregation of the true and holy held. That is why, it is said-

'Saith Kabir: To whom shall we reveal this truth?

In holy company lies Paradise.' P. 325

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਹੀਐ ਕਾਹਿ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬੇਕੁੰਠੇ ਆਹਿ ॥

There is no greater Paradise than the company of the holy, where come even the denizens of Paradise - Vishnu, Shiva and Brahma; Indra and other gods too.

'With folded hands, Nanak makes a supplication:

O Lord, Treasure of excellences, bless me with the service of the saints.' P. 393

ਕਰ ਜੋੜਿ ਨਾਨਕ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ

ਮੋਹਿ ਸੰਤ ਟਹਲ ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸ ॥

O God! if you are pleased with me, then do one thing: Grant me service of the holy.

So, today this is that time of such a holy personage, when hymns like the following are recited:

'As rivers from their courses diverge,

By good fortune alone again they meet.

In each age is the world full of sweet poison.

This to the yogi (enlightened one) alone is known.' P. 439

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥

ਜੁਗੁ ਮੀਠਾ ਵਿਸੁ ਭਰੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਰਾਮ ॥

Holy congregation! this meeting of the body and the soul cannot endure, whoever he may be -

'Jogis (ascetics; practitioners of yoga), jatis (celibates),

Brahmcharis (preservers of continence) and very great kings, the shadow of whose umbrellas spread over many miles.'

Akal Ustat

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਬਡੇ ਬਡੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ,

ਛਤ੍ਰ ਹੀ ਕੀ ਛਾਇਆ, ਕਈ ਕੌਸ ਲੋ ਚਲਤ ਹੈ ॥

Whether -

'There came a Shiva who departed followed by many others who too departed.

Ram Chander and Krishna also became incarnated many times.

Brahma and Vishnu too came in numbers many and passed away.

Same is true of the Vedas and Puranas that have been many.

Creators of all the Smritis too were many who departed.

In this world have been many 'Monadis' (champions and supporters of religion), 'Madaars' (chiefs of dynasties), 'Ashuni Kumars' (physicians of the gods) and 'Ansa Avatars' (incarnations of some of the powers of the gods) to death who have fallen a prey. Many have been saints and prophets on this earth.

Born of earth, they have all mingled with earth.' *Tavprasad Kabit, Akal Ustat*

**ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ, ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ, ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੇ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਾਏ ਹੈ ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ, ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ,
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ, ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈ ॥
ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ, ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ,**

ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੁਇਕੈ, ਫੇਰੇ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈ ॥

So, this was the time 2.30 P.M.; ten to fifteen minutes more are less. Sant Maharaj Ji was putting up at the house of Saudagar Singh Wolverhampton. It was a small corner room - 10x10 ft. on the first floor with a cot in it. Sant Maharaj never used a quilt all his life.

Once he came to us here. Our son Manjit said, "It is cold on the first floor. We haven't given a quilt to Sant Maharaj Ji." Bibi Ji (my wife) sent a quilt. Sant Maharaj Ji kept it there with the instruction of not to open it at night. Next day, he said, "Biba! You had sent a quilt?" Bibi Ji said, "Maharaj Ji! you must be feeling cold?" He said, "We have never used a quilt. We use only a cloth sheet, whether it is summer or winter. In summer, it is not needed at all, but in winter we use it."

So, Sant Maharaj Ji got up early in the morning, took bath and became absorbed in deep meditation. The attendant carried tea for him. He took one cup of tea without sugar. At night, he used to leave instructions, and opened the door at 6 o'clock. On that day, he did not open the door. When the attendant went there, the door was closed from inside. Prior to that, he had said about fifteen to sixteen times: "If I pass away here, take my body to the place where Baba Jawala Singh's body was rolled in flowing water." Then, many times, he would say, "Dispose of my body here itself in the ocean." Another thing, he used to say was: "Don't subject my body to postmortem." Nobody divined what he was conveying. If someone took it seriously, he would say, "No, no! I have said this only by the way."

When he met me, I had come from U.P. At that time, we had got the devotees do one crore (ten millions) 'paths' (readings or recitations) of the 'Mool Mantra' (Initiatory chant of Jap Ji Sahib). It was 15th instant, and he was ready to go to Delhi.' I submitted, "Sir! the devotees have done the 'paths' (readings) and now you should go after bestowing the method of Name meditation, as you are going abroad. If you permit, I will bring the devotees in trucks and buses." He said, "How many are they?" I said, "There are very many devotees." He said, "Then bring them here at Hapur." I said, "All right, sir." Then he said to Master Ji, "When are we to leave? Give them a definite date." He said, "I do not know the exact date; may be 17th or 18th." The holy man saw that they were not going to meet. I asked, "Sir, then, how should we proceed?" He kept quiet. When I went out of the door, he said, "Listen! come in." I went in again. He said, "You should bestow the Name yourself." I said, "Sir, such a big task! It is very difficult; first take all the sins of the other person, and then think of bestowing the Name. It is not a task for the likes of me. It is the job of exalted holy men." I was very much frightened. In that state of fear and apprehension, I forgot to think why Sant Maharaj made this utterance. If I had wisdom and understanding, I would have asked, "Sir, why have you said this?" I could not understand the hidden meaning. Then he said, "Do you have any difficulty or problem?" I said, "I cannot do this task." He said, "Then, give your body to him with whom you are talking." I said, "Sir! as regards my body, from the very beginning, I have never considered it my own. I regard

it as belonging to you." At this, he said, "Then, there is no difficulty." I could not understand this mystery; otherwise, I would have asked him, "Today, sir, why are you talking like this? Earlier, you have never done so." At the holy congregation there, I was told, Sant Maharaj Ji announced a day before that it was his last discourse. They said, "We wondered why Sant Maharaj had made this announcement when the last congregation was scheduled for the next day. We thought he had perhaps said this casually." This was narrated to me by Saudagar Singh as well as other devotees. They said, "We were simply astonished. Neither any secretary's wisdom worked nor of anybody else. Nobody could ask Sant Maharaj Ji - "Sir, a day more is still there." All were deluded by Maya. And this time approached; it is 3 P.M. At Wolverhampton, it is five and a half hours behind. He sat in a state of deep meditation ready to leave for the abode of the Formless One, God. Thereafter, getting up at 8 o'clock, he opened the door of his room. The attendant informed that Sant Maharaj was not rising from his 'samadhi' (deep state of contemplation). The Jathedar came running. At that time, he was breathing. They made him lie down. Two more breaths came and he gave up his mortal body. This was the time when I am speaking.

This was a great loss and separation for the world. Holy congregation! he was a great support and a prop for the people. Where do holy men go? This question has been posed in Gurbani:

*'Beloved friend! our companions towards the Beloved are taking departure -
How shall they now find union with Him?*

*Should they carry merits in their pack,
The Lord union to them shall grant.' P. 729*
ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉ ਮੇਲਾ ਹੋਈ ॥
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ ॥

If the same virtues are acquired, the same frequency of spirituality comes, and the region comes to be known, then union is attained. First, it should be known whether the holy man lives in the physical body or above it. If we live in the body, then no meeting or union is possible. But if we come to abide where the holy abide, then all the secrets are revealed by which union is attained with the Lord. Holy men do not live in the physical body -

'Kabir at the ferry of celestial stillness, in between the Ganga and the Yamuna, There Kabir has made his abode, to which the silent sages and God's slaves seek the way.' P. 1372

ਕਬੀਰ ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਕੇ ਅੰਤਰੇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ ॥
ਤਹਾ ਕਬੀਰੈ ਮਟੁ ਕੀਆ ਖੋਜਤ ਮੁਨਿ ਜਨ ਬਾਟ ॥

So, living in the body, holy men abide at the Tenth Door in a state of tranquil deep meditation undisturbed by thought. When they give up the mortal body, they become the denizens of a world full of joy-

'The City Joyful is the name of that city - Suffering and sorrow abide not there.' P. 345

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥
ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

Even while living, in the body Sant Maharaj Ji abided in a state of 'Sat' (truth), 'Chit' (intellect) and 'Anand' (bliss) - attributes of God Himself. Even after renouncing the body, he lived in that state.

'The City Joyful is the name of the city - Suffering and sorrow abide not there. Neither is their worry of paying taxes, nor does any hold property; Neither fear of punishment for error nor of decline.' P. 345

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥
ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥
ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥
ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ ॥

So, he who becomes the inhabitant of this country, achieves union with the Lord. What type of dealing and conduct is followed there? The world is of three kinds. One is the material world in which we are living. It is full of sorrow and suffering.

'Saith Nanak: The whole world in suffering is involved.' P. 954

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ॥

Above this material world, there is another which is of 'super-matter', where abide gods. Eleven regions of theirs have been mentioned in the scriptures. Seven spheres or heavens are accepted in Islam and Christianity. There abide gods and angels after doing virtuous and charitable deeds.

'Charity and alms that one gives allege to the Righteous Judge.' P. 1414

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਗਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

In that world, there is no sorrow or suffering. There, one enjoys the fruit of one's deeds. Denizens of this world lead a life of celebrations. There is no suffering and death in this world. Neither relatives nor self are there. There is no attachment. This world is called the region of 'super-matter'. Above it is 'anti-matter', which is called 'Sach-khand' the Realm of Truth or Eternity'. It contains -

'In the holy congregation is heard the full note of the five sounds of music; There is played the unstruck melody, unique, wonder-working. God's devotees, absorbed in the immaculate Supreme Being, are there disporting. There is joy-in-poise, abode of bliss.'

Those seated in the company of the holy,
From maladies, grief and transmigration are
exempt.' P. 888

ਪੰਚ ਸਬਦ ਤੇ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ॥
ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥
ਕੇਲ ਕਰਹਿ ਸੰਤ ਹਰਿ ਲੋਗ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਨਿਰਜੋਗ ॥
ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਭਵਨ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਬੈਸਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ
ਤਹ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ॥

It is the country which is inaccessible
to death. That world and region is called
'anti-matter'. So, that country or region is –

*'Where exist spontaneous enlightenment,
Divine laudation, devotion and realization of
the Essence;
Where abides everlasting joy - immutable,
eternal is that spot.'* P. 237
ਸਹਜ ਸਿਫਤਿ ਭਗਤਿ ਤਤੁ ਗਿਆਨਾ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਨਿਹਚਲੁ ਸਚੁ ਥਾਨਾ ॥

It is an immutable spot. It is the Seat
of Truth. It is eternal.

*'There is holy company with joy in God
saturated.
In that city sans fear, does the Lord abide.
There enter not fear, illusion, sorrow or
anxiety;
Neither occurs transmigration there, nor
death
There reigns eternal joy, in assembly of
unstruck music.
There abide God's devotees, by His
laudation sustained.'* P. 237

ਤਹਾ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਗੁਣ ਰਸੈ ॥
ਅਨਭਉ ਨਗਰੁ ਤਹਾ ਸਦ ਵਸੈ ॥
ਤਹ ਭਉ ਭਰਮਾ ਸੋਗੁ ਨ ਚਿੰਤਾ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਵਣੁ ਮਿਰਤੁ ਨ ਹੋਤਾ ॥
ਤਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਅਨਹਤ ਆਖਾਰੇ ॥
ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੀਰਤਨ ਆਖਾਰੇ ॥

Notes of Divine singing by holy men
come from all regions of the world arise
there .

*'By the Guru's grace all the organs are
blessed with five virtues and man abides in
his own home.*

Nanak is the slave of him, who by searching
the Lord's Name obtains this Home of his.'
P. 1297

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥
ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹ ਘਰੁ ਲਹੈ
ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥

Guru Sahib says – 'We are the slave of
him who attains to this Home'.

So Sant Maharaj Ji knew about his
passing away from this world. He always
used to say, "We will leave while singing
God's laudations. We won't become
confined to bed with some ailment and then
pass away." This he used to say from the
very beginning. We heard it several times.
So, the Guru's edict fully applies to the life
of Sant Maharaj Ji.

*'One who is god-directed, is born and dies
from fear of death free.'* P. 932

Chapter XV

"In Kaliyuga, Name Meditation is the Easiest Method" – Saith Nanak

According to Indian civilization, this
world was created long long ago. Nobody
can tell exactly when? In this connection,
Sovereign Guru Nanak Sahib has said –

*'The yogi knows not the date and day,
season or month (when the creation began);
The Creator who made the universe, alone
knows the answer.'* P. 4

ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥

According to Indian saints and sages,
time has been divided into four parts –
Satyuga (age of truth or virtue, the Golden
age with four feet of truth, compassion,

penance and charity); *Treta* (the Silver age, with three feet of penance, compassion and charity), *Duapar* (the Brass age with two feet of compassion and charity), and *Kalyuga* (the Iron age with one foot of charity). The total time of the four ages has been assumed to be 43,20,000 years. *Satyuga* spans 17,28000 years; *Treta* is said to be 12,96000 years, *Duapar*, 8,64,000 years and the age of *Kalyuga* is 4,32,000 years. To keep control over the denizens of these ages, four Godly powers have been assumed. Men's opinions continue changing with the passage of time; their thinking changes and so do their conduct, behaviour and dealings. The spiritual deeds of the people living in different ages have been described, which are like this. In *Satyuga*, man was righteous. He lived a truthful life. He was free from avarice and Maya-attachment. He was not much involved in worldly life and mundane affairs. Duties were performed religiously. In this age, God was regarded as all-pervasive. All contemplated this truth in their innermost consciousness and God-directed persons generally remained absorbed in God's devotional worship. They were fully convinced that only one God is pervading here in different forms. In that age, religion was supported on the prop of truth, penance, continence and charity; these were the four feet of religion. People of that age were enlightened and without guile, rancour, enmity and attachment. In this context, Guru Sahib says-

'In Satyuga (Golden age), everyone spoke the truth.

In every home the Lord's devotional service was performed by the Guru's grace.

In Satyuga, religion had four legs or feet.

By the Guru's grace, a few understand this

through reflection.'

P. 880

**ਸਤਜੁਗਿ ਸਚੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਭਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ॥
ਸਤਜੁਗਿ ਧਰਮੁ ਪੈਰ ਹੇ ਚਾਰਿ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੈ ਕੇ ਬੀਚਾਰਿ॥**

The all-pervasiveness of God can be realized only by reflection through the God-directed. But God's Name has continued to be lauded in every age. Two things are essential: one is Divine Name meditation, and the other is attaining liberation by going into the refuge of the Guru and annulling ignorance.

'In all four Ages exaltation from the holy Name comes: whoever to the Name is devoted, finds liberation.

Without the Guru's guidance devotion to the Name comes not.'

P. 880

**ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ਹੋਈ॥
ਜਿ ਨਾਮਿ ਲਾਗੈ ਸੋ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੈ
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ॥**

So, time advanced further. Man's thinking suffered a change. Belief in the all-pervasiveness of God, which is the Ultimate Truth, became weak. The power, which is called Truth, ceased to impact man's mind and religion was left with three feet which determined man's conduct and dealings in the age of *Treta* (Silver age). Becoming forgetful of the knowledge of God, man became involved in ritualism. Instead of taking God to be present in every being, man started considering Him to be afar. But the deserving did realize Him through the capable and omnipotent Guru. The Guru's edict is: He, who has realization and understanding of the all-pervasive Lord God, attains to joy and peace. In this age, the element of 'ego' started entering man. The Guru's edict is -

'In the Treta Age, one of Dharma's (religion's) leg was lopped off;

*Thereby spread false show of religion
God was viewed as being remote.
By the Guru's guidance come true
understanding and realization:
As the Name in the self is lodged, comes
bliss.'* P. 880

**ੜੇ ਤੇ ਇਕ ਕਲ ਕੀਨੀ ਦੂਰਿ ॥
ਪਾਖੰਡ ਵਰਤਿਆ ਹਰਿ ਜਾਣਨਿ ਦੂਰਿ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ॥
ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥**

In this manner, the Treta Age also passed. Then was ushered in the Duapar Age. In Treta Age was God incarnated in Shri Ram Chander Ji, and in Duapar Age came about the incarnation of Lord Krishna. In this age, the feeling of strangers and foes was born in man's heart. Duality too was born in him. Two feet of religion vanished, and on two feet only the affairs of this age continued to be managed. The five 'bharams' (illusions) seized man in the darkness of *Maya* (Mammon). These illusions are: *Bhed bharam* [Not regarding the Creator as soul-form, imagining many variances in Him]; *sang bharam* [I am a physical form taking birth and dying]; *kartitav bharam* [The thought that I am creator]; *satyatav bharam* [Regarding the world as separate from the Creator]; *vikaar bharam* [Regarding the world as the distortion of the Creator]. These illusions put a veil on the all-pervasiveness of God, but the capable and omnipotent Gurus emphasized Divine Name meditation for the liberation of this age. Guru Sahib says -

*'In the Duapar Age, duality and double-mindedness arose.
Straying in doubt, men thought the Creator and creation separate.
In the Duapar Age, religion was left with only two feet.
If he turns Guru-ward, then is the Name firmly implanted in his mind.'* P. 880

**ਦੁਆਪੁਰਿ ਦੂਜੇ ਦੁਬਿਧਾ ਹੋਇ ॥
ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੇ ਜਾਣਹਿ ਦੋਇ ॥
ਦੁਆਪੁਰਿ ਧਰਮਿ ਦੁਇ ਪੈਰ ਰਖਾਏ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਤ ਨਾਮੁ ਢਿੜਾਏ ॥**

In this age, ritualism had come to be observed. Worship of the gods had commenced. For obtaining powers, gods were regarded as supreme and it was from them that boons were sought. Worldly joys were obtained from the gods by performing their worship. Man had considerably withdrawn himself from Lord God. He had become involved in the worship of gods and goddesses to set their affairs right. In this age, people started battling among themselves. Irreligion started spreading. The age that followed *Duapar* Age is called *Kaliyuga*. Saints and sages in the earlier ages reflected over *Kaliyuga*. They discussed what the thinking, conduct, behaviour, religious beliefs and food of the people in this age would be. The *Kaliyuga* was described as very terrible because in this age rituals, worship and charity were going to be of no avail. Everybody feared *Kaliyuga*. So much so when the Pandavas came to know that *Kaliyuga* had set in, they asked Lord Krishna, "O Lord! in *Kaliyuga* what will be the nature of sunlight? How will the rivers flow?" Lord Krishna said, "Nature continues functioning according to its own laws. However, nature is influenced by man's thoughts and ideas because there is an inner relationship between man and nature." He said, "People's thinking will change in *Kaliyuga*. There will be a rat race among them for the fulfillment of their selfish ends. There will be anarchy. Nobody will listen to anyone." In this connection, Guru Sahib says -

'In Kaliyuga, Dharama (religion) had one

power left.'

P. 880

ਕਲਜੁਗਿ ਧਰਮ ਕਲਾ ਇਕ ਰਹਾਏ ॥

In Kaliyuga, only the power of charity will be left, but it will not bear fruit because pride in charity will increase in man. He will observe fasts for his praise. He will give charities but he will not get any fruit for them. Sovereign Ninth Guru Sahib's edict is -

'One that of ritual bathing at pilgrim centres, fasting and charity grows proud, All his pious acts, saith Nanak, Are of as little worth as the bathing of an elephant.'

P. 1428

**ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ
ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹ
ਜਿਉ ਭੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥**

'In Kaliyuga Dharma (religion) had one power left;

On one leg it moved, with increase of Maya-attachment.

Maya-attachment is great darkness.

By meeting with the Guru (Holy Preceptor) comes devotion to the Name

That liberation brings.'

P. 880

**ਕਲਜੁਗਿ ਧਰਮ ਕਲਾ ਇਕ ਰਹਾਏ ॥
ਇਕ ਪੈਰਿ ਚਲੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਵਧਾਏ ॥
ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਅਤਿ ਗੁਬਾਰੁ ॥
ਸਤਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਨਾਮਿ ਉਧਾਰੁ ॥**

Attachment and love for material riches will increase so much that in the enveloping pitch darkness, man will not be able to see anything; that is, he will lose discernment. Men's spiritual state will become such that ignorance will increase in them; they will become selfish and self-centred concerned about their own interests only. Their life will become ignoble and despicable.

'In Kaliyuga those unattached to the Name are as goblins;

In Sati-yuga (Golden Age), by contemplation men were pure selves (supreme swans).

In Dwapar and Treta were mere human

beings -

Rare were such as their egoism had subdued.'

P. 1131

**ਕਲਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਤ ਜਿਨੀ ਰਾਮੁ ਨ ਪਛਾਤਾ
ਸਤਜੁਗਿ ਧਰਮ ਹੰਸ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਦੁਆਪੁਰਿ ਤ੍ਰੇਤੈ ਮਾਣਸ ਵਰਤਹਿ
ਵਿਰਲੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ ॥**

In all ages is equally pervading one God alone. There is none other than He in the world. Guru Sahib says that unless man sings laudations of this one Sole Reality, he cannot gain joy and peace. It is by obtaining the Name Divine through the Guruward or God-directed that the 'jeev' (man, soul) is liberated. The greatness and glory of the Name has been continuing in all the ages. Rare are the ones who realize this truth through the Guru (Holy Preceptor). The saint contemplating the Name Divine has earned honour and praise in all the ages through. Such is the Guru's edict -

'In all ages is pervasive the One Eternal Divine Being.

In all creation is immanent holy Truth, none other.

From holy laudation of God comes true bliss,

Rare though is the devotee by the Guru's guidance contemplating the Name.

In all ages is the Name Supreme;

This a rare devotee blessed by the Guru's guidance realizes.

On the Lord's Name a rare devotee meditates.

Saith Nanak: In all Ages comes exaltation by devotion to the Name.'

P. 880

ਸਭਿ ਜੁਗ ਮਹਿ ਸਾਚਾ ਏਕੋ ਸੋਈ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਸਚੁ ਦੂਜਾ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਸਾਚੀ ਕੀਰਤਿ ਸਚੁ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ਕੋਈ ॥

ਸਭ ਜੁਗ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਹੋਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ ਭਗਤੁ ਜਨੁ ਸੋਈ ॥

ਨਾਨਕ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ਹੋਈ ॥

In this way, with the passage of time, man continued advancing towards darkness. Indian civilization made an indepth study and research of the intrinsic self and realized that Essence through which the world is running. The western thinkers instead of studying the inner self made a study of nature, and tried to find joy and peace from the boons of nature. The researches in the realm of nature have provided so many facilities and conveniences that they cannot be counted. Miracles being performed through computers have left man surprised and dazed. Medical science has scanned every particle of man's body. But man has not found joy and peace anywhere. The pace of life has become very fast. Getting alienated from the Supreme Bliss, man is continuously rolling towards the abyss of despair and suffering. For his own annihilation, man is making nuclear weapons, chemical weapons and life-stifling poisonous gases. Today, man is following the path of self-annihilation. To combat fear, he is feeling the necessity of weapons. The gentle breeze of truth no longer blows in his life. Life has lost its sweet fragrance. On the contrary, fear, distrust, worries, hopes, misgivings, enmity, rancour, antagonism, lust, wrath and many other polluted thoughts are plaguing his life. Before the advent of Guru Sahib, Indian thinkers created the *Upanishads*, *Simritis* and *Shashtras* for the good and welfare of mankind, in which thoughts and ideas studied and culled from the *Vedas* were expressed. People studied the '*Shastras*' and reflected over them but only one in a million attained to the Truth. In the three ages, people were fed up with listening to

discourses and reading the scriptures but *Maya* did not permit illusions caused by it to be annulled. All the knowledge was confined to the realm of the intellect. Since different opinions were expressed in the '*Shastras*', it was very difficult for any spiritual seeker to swim ashore. Ascetic Gautama studied the *Rigveda* and created the '*Nyaya Shastra*' (Treatise on Logic). He told the world that nothing is in the hands of any mortal just as Guru Sahib has also said -

*'In man's hand lies no power-
Over all creation is the Lord's Will
supreme.'* P. 277

**ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਗਬੁ ॥
ਕਰਨ ਕਰਾਵਨੁ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਬੁ ॥**

In '*Nyaya Shastra*' it has been stated that everything is in the hands of the Lord Creator. Man is helpless. He is the Master of both the worlds - this world and the next. It is He who has shown God to be distinct. Nobody has seen God. In nature was the whole world deluded. In '*Satyug*' (Golden Age), '*Sohamn Brahm*' was recited and meditated upon. In this '*Nyaya Shastra*', it has been stated that due to the veil of illusion, the '*jeev*' (man, soul, sentient being) became distanced from the Supreme Essence. But in the *Rigveda*, it had been stated: 'There is only God Himself, and there is none other than He.' But the world forgot it because without the guidance of the True Guru, this understanding does not dawn upon man. The '*Nyaya Shastra*' (Treatise on Logic) written by Gautam created one illusion. It was that '*jeev*' (man, soul) and God are distinct and separate from each other.

(... to be continued)

JAPU JI SAHIB

Treasure Eternal

Prof. Beant Singh
Mobile - 93160 56182

(Continued from P. 85, issue February, 2016)

There are several other edicts which express the same idea:

There:

ਅਗੈ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ ਬੁਝੈ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੀ ਜੀਉ ॥
ਅਗੈ ਵਿਧੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ ਬੁਝੈ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੀ
ਜੀਤ ॥

*Agai vin naavai ko baylee naahee boojhai gur
beechaaree jee-o.*

*'In the hereafter none our succourer is other
than the holy Name.'* (S.G.G.S., P.1016)

ਗੁਣੀਆ ਗੁਣ ਲੇ ਪੁਭ ਮਿਲੇ ਕਿਉ ਤਿਨ ਮਿਲਉ ਪਿਆਰਿ ॥
ਗੁਣੀਆ ਗੁਣ ਲੇ ਪੁਭ ਮਿਲੇ ਕਿਉ ਤਿਨ ਮਿਲਉ
ਪਿਆਰਿ ॥

*Gunee-aa gun lay parabh milay ki-o-tin
mila-o pi-aar.*

*'Those with merit, through their merit with
the Lord find union...'* (S.G.G.S., P. 936)

What are those merits and how are they obtained?

The Guru's edict is:

ਵਿਣੁ ਸਤਗੁਰ ਗੁਣ ਨ ਜਾਪਨੀ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਵਿਧੁ ਸਤਗੁਰ ਗੁਣ ਨ ਜਾਪਨੀ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ
ਬੀਚਾਰੁ॥

Vin satgur gun na jaapnee

Jichar sabad na karay beechaar.

*'Without the Guru's (Holy Preceptor's)
guidance are not manifested merits,
Till one to the holy Word is devoted.'*
(S.G.G.S., P. 936)

This means that practice of Divine

Name contemplation alone is going to make man virtuous or meritorious and the method is to be learnt from the True Guru (Holy Preceptor). The opportunity to do so is here and now. The Guru's edict is:

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥
ईहा खाटि चलहु हरि लाहा आगै बसनु सुहेला॥
*Eehaa khaat chalhu har laahaa aagai
basan suhaylaa.*

*'In this life earn merit of devotion to God -
In the hereafter shall your life be happy.'*
(S.G.G.S., P. 13)

Again says Guru Sahib:

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥
हुणि वतै हरि नामु न बीजिओ अगै भुखा कਿਆ
खाए॥

*Hun vatai har naam na beeji-o agai
bhukhaa ki-aa khaa-ay.*

*'Anyone, who in the sowing season the
Name*

Divine, has not sown,

*In the hereafter famished shall remain -
what sustenance shall he get?'*

(S.G.G.S., P. 450)

Without the holy Name, what is the worth of living or living long?

ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਜੀਵਨੁ ਬਲਨਾ ਸਰਪ ਜੈਸੇ ਅਰਜਾਰੀ॥
बिनु सिमरन जो जीवनु बलना सरप जैसे
अरजारी॥

*Bin simran jo jeevan balnaa sarap jaisay
arjaaree.*

*'Life without contemplation of the Lord is
like burning in fire, Even though, like a*

serpent, one's life may be long.'
(S.G.G.S., P. 712)

What fruit will the rule over nine continents afford?

ਨਵ ਖੰਡਨ ਕੇ ਰਾਜੁ ਕਮਾਵੈ ਅੰਤਿ ਚਲੈਗੋ ਹਾਰੀ ॥
नव खंडन को राजु कमावै अंति चलैगो हारी ॥

*Nav khandan ko raaj kamaavai
ant chalaigo haaree.*

*'Though man may rule over the nine regions
of the earth,
Yet without Lord's meditation ultimately he
shall depart a loser.'* (S.G.G.S., P. 712)

Therefore,

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ ॥
हरि बिसरत सदा खुआरी ॥

Har bisrat sadaa khu-aaree.

*'In forgetfulness of the Lord lies perpetual
ignominy.'* (S.G.G.S., P. 712)

Howsoever long man may live and practise 'Hath Yoga' (a type of yoga involving austerities and self-imposed physical strains), but if the goal is not gaining union with God, the Supreme state is not attained:

ਸਭਿ ਸਤ ਸਭਿ ਤਪ ਸਭਿ ਚੰਗਿਆਈਆ ॥
सिधा पुरखा कीआ वडिआਈआ ॥
ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਸਿਧੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ॥

सभि सत सभि तप सभि चंगिआईआ ॥
सिधा पुरखा कीआ वडिआईआ ॥
तुधु विणु सिधा किन न पाईआ ॥

*Sabh sat sabh tap sabh chang-aa-ee-aa.
Sidhaa purkhaa kee-aa vadi-aa-ee-aa.
Tudh vin sidhee kinai na paa-ee-aa.*

*'All truths, all austerities, all goodnesses
and the magnificence of the men of occult
powers, Without Thee,
none has ever attained such powers.'*
(S.G.G.S., P. 9)

Now another question arises: 'Can sinners and those without merit be also saved or liberated or are they doomed for

ever?' This should not be because it is by assuming incarnation does a sentient being do deeds. Life spans a limited number of years. Even if all the deeds are sinful, they are countable. Perpetual damnation for a certain number of misdeeds is not justice. To dispel this doubt, Guru Sahib has uttered the sixth verse of this stanza: 'On those without merit, O Nanak, He does merit confer.' That is, even in such persons, God instill the Name Divine; such as:

ਨਿਰਗੁਣੁ ਰਾਖਿ ਲੀਆ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ॥

निरगुणु राखि लीआ संतन का सदका ॥

Nirgun raakh lee-aa santan kaa sadkaa.

'By the intercession of the holy hast Thou saved me, one without merit.'

(S.G.G.S., P. 1117)

Again:

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

सतिगुर बचन तुमारे ॥ निरगुण निसतारे ॥

Satgur bachan tumhaaray. Nirgun nistaaray.

*'By thy words, O True Guru, even those
without merit have been saved.'*

(S.G.G.S., P. 406)

This is because it is His nature to pardon the sinners:

ਅਵਗਣ ਬਖਸਣਹਾਰਾ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੁ ਪਿਆਰਾ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥

अवगण बखसणहारा कामणि कंतु पियारा
घटि घटि रहिआ समाई ॥

*Avgan bakhsanhaaraa kaaman kant pi-
aaraa ghat ghat rahi-aa samaa-ee.*

*'Of faults or sins granting pardon, Beloved
Lord of the devotee - woman,
All creation pervades.'* (S.G.G.S., P. 245)

How does the Lord God pardon and save those without merit?

When the sinner actually regards himself a sinner, he seeks the company of

the holy -

ਨਿਰਗੁਨ ਨੀਚ ਅਨਾਥ ਅਪਰਾਧੀ ਓਟ ਸੰਤਨ ਕੀ ਆਹੀ ॥
ਨਿਰਗੁਨ ਨੀਚ ਅਨਾਥ ਅਪਰਾਧੀ ਓਟ ਸੰਤਨ ਕੀ
ਆਹੀ ॥

*Nirgun neech anaath apraadhee ot santan
kee aahee.*

*'The one without merit, low, destitute and
sinful, Seeks the shelter of God's devotees.'*
(S.G.G.S., P. 610)

In the company of the holy, he then
supplicates for the grant of the Name-boon:

ਨਿਰਗੁਨੀਆਰੇ ਕਉ ਗੁਨੁ ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਜਾਪੇ ॥
ਨਿਰਗੁਨੀਆਰੇ ਕਤ ਗੁਨੁ ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ
ਜਾਪੇ ॥

*Nirgunnee-aaray ka-o gun keejai
har naam mayraa man jaapay.*

*'To me, without merit, grant merit,
that myself the holy Name may
contemplate.'* (S.G.G.S., P. 209)

Divine Name contemplation itself
effaces the demerits of the Name-
practitioner and fills him with merits,
because the nature of the Lord Creator is:

ਅਵਗਣ ਮਾਰਿ ਗੁਣੀ ਘਰੁ ਛਾਇਆ ਪੂਰੈ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ॥
ਅਵਗਣ ਮਾਰਿ ਗੁਣੀ ਘਰੁ ਛਾਇਆ ਪੂਰੈ ਪੁਰਖਿ
ਬਿਧਾਤੈ ॥

*Avgan maar gunee ghar chhaa-i-aa
poorai purakh bidhaatai.*

*'The Creator, perfection incarnate, Annulling
demerits,
a house of merits erects for him.'*
(S.G.G.S., P.765)

Sometimes, that Lord Creator fills the
devotee's heart with merits of His own
accord:

ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ॥
ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ ॥
ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ॥
ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ
ਉਠਾਲਿ ॥

*Daatee saahib sandee-aa ki-aa chalai tis
naal. Ik jaaganday naa lahnih
iknhaa suti-aa day-ay uthaal.*

*'The Lord's blessings out of
His hand forced may not be:
Some may not get these even though awake;
On some He may confer these shaking them
out of slumber.'* (S.G.G.S., P.1384)

Thus, dispelling the despondency of
those without merit, Guru Sahib tells us
about the auspicious and happy state of the
meritorious and virtuous:

ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ ॥

*Naanak nirgun gun karay gunvanti-aa gun
day.*

*'On the meritless, O Nanak, He does merit
confer, And the meritorious He makes
prosper.'* (S.G.G.S., P. 2)

That is, those who already have the
'Name-boon' become virtuous, them the Lord
grants another merit or boon as made out
in the following edict:

ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਲਏ ਗੁਣਦਾਤਾ ਹਉਮੈ ਤਿਸਨਾ ਮਾਰੀ ॥
ਤੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਚਉਥੈ ਵਰਤੈ ਏਹਾ ਭਗਤਿ ਨਿਰਾਰੀ ॥
ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਲਏ ਗੁਣਦਾਤਾ ਹਉਮੈ ਤਿਸਨਾ ਮਾਰੀ ॥
ਤੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਚਉਥੈ ਵਰਤੈ ਏਹਾ ਭਗਤਿ ਨਿਰਾਰੀ ॥
*Aapay mayl la-ay gundaataa ha-umai
tarisnaa maaree.*

*Tarai gun maytay cha-uthai vartai ayhaa
bhagat niraaree.*

*'The Lord, donor of merit,
annulling the mortal's egoism and desire, To
Himself unites him.*

*Effacing three qualities (of Maya) and
abiding in the fourth (the state of absorption
in the Absolute) Is His unique devotional
worship.'* (S.G.G.S., P. 908)

That is, the Lord, Giver of virtue,
destroys the 'egoism and desire' of the
Divine Name practitioners and blesses them
with a unique devotion, which is the

effacement of three qualities of Maya [*tamas* (sloth, darker urges), *rajas* (passion, energy) and '*satva*' (intelligence, poise)]. Rising above them, they merge in the being Supreme:

ਤੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਈ ॥
ਸਹਜੇ ਸਾਚਿ ਮਿਲੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਰੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋई ॥
ਸਹਜੇ ਸਾਚਿ ਮਿਲੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋई ॥

*Tarai gun maytay nirmal ho-ee.
Sehjay saach milai parabh so-ee.*

'Their Three qualities effaced, their self is rendered pure.

To the holy Lord are they spontaneously united.' (S.G.G.S., P. 232)

Guru Sahib again says:

ਤੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਚਉਥੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਰੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਚਤੁਥੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਹਤਮੈ ਮਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਾਇਆ ॥

*Tarai gun maytay cha-uthai chit laa-i-aa.
Naanak ha-umai maar barahm milaa-i-aa.*

'The Three Qualities got effaced and the self in the Fourth State was fixed.

Saith Nanak:

Thus was egoism removed and union with the Absolute found.' (S.G.G.S., P.231)

If, sometimes, the followers of '*Karam Marg*' or '*Hath Yoga*' veer to the path of God's devotional worship, eschewing egoism and depending on God's love, start practising Divine Name meditation, they too can become deserving of gaining liberation because liberation means attaining to the Supreme Lord.

Stanza VIII

Introduction:

In the IV and V Stanza, the Guru had

been requested to grant the boon of the Name Divine. Now that subject starts again. In stanza VI and VII, the reference to visiting pilgrim centres and practising '*Hath Yoga*' is in reply to a question which was quite natural and pertinent in the context of the temper and character of that time. That question was: 'Are deeds like visiting pilgrim centres and practising '*Hath Yoga*' etc. (a type of yoga involving austerities and self-imposed physical strain) not enough to please the Supreme Lord and win His love?' After resolving this issue in the sixth and seventh stanza, Guru Sahib picks up the thread of Divine Name contemplation prescribed in Stanza V. When the devotee prays to the Guru for the grant of the Name-boon, he will bestow the Name, and at the same time, he will dwell upon its greatness, glory and fruit. He will then grant awareness and understanding of Divine qualities and the need to imbibe them, so that Divine Name contemplation may be practised and accomplished unhindered. All this, the Guru will utter and the devotee will listen. After listening to the Guru's teaching, the devotee will imbibe it and act according to it. Guru Sahib describes this entire process as - '*Suniai*' (listening). It does not mean simply learning and forgetting. It means listening in such a manner that it becomes a part of his understanding. In this context, Fourth Guru Sahib's edict is:

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਮਲਾ ਸੁਣਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈਐ ਬੁਝੈ ਜਨੁ ਕੋਈ ॥

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਮਲਾ ਸੁਣਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋई ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈਐ ਬੁਝੈ ਜਨੁ ਕੋई ॥

*Naam niranjan nirmalaa suni-ai sukh ho-ee.
Sun sun man vasaa-ee-ai boojhai jan ko-ee.*

'By listening to the immaculate pure Name

comes joy.

Listening to it, in the heart lodge it.

This a rare one realizes.'(S.G.G.S., P. 1239)

What are the fruits of this listening?
Guru Sahib describes them in stanzas VIII,
IX, X and XI.

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥
ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥
ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੮॥

Suniai sidh pir suri nath.
Suniai dharati dhaval akas.
Suniai dip loa patal.
Suniai pohi na sakai kalu.
Nanak bhagata sada vigasu.
Suniai dukh pap ka nasu.

Word meanings:

suniai: by listening and imbibing the Name Divine; *sidh*: a person, who has attained certain spiritual and miraculous powers through meditation and austerities; *pir*: Muslim holy man; *suri*: God ; *nath*: a sect of Hindu ascetics; *dharati*: earth; *dhaval*: the mythical Bull believed to be supporting the earth; *akas*: sky; *dip*: continent; *loa*: worlds; *patal*: nether regions; *pohi*: affect; *kalu*: death; *bhagata*: devotees of God; *sada*: ever, *vigasu*: joy; *dukh*: pain, suffering; *pap*: sins; *nasu*: destroy, annul

Explanation:

O Nanak! devotees absorbing themselves in meditating on God's Name

are ever in a state of joy and bloom. By listening to God's praises, pains, sufferings and sins are annulled. By lodging the Name Divine in the heart, ordinary men attain to the exalted positions of sidhas, pirs, gods and naths (ascetics). They gain the realization that the prop or support of the earths, skies, nether regions is God Himself, who is all-pervading. Seeing God present everywhere, they rise above the fear of death.

Stanza IX

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ ॥
ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੯॥
ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ ॥
ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੯॥

Suniai Isaru Barama Indu.
Suniai mukhi salahan mandu.
Suniai jog jugati tani bhed.
Suniai Sasat Simriti Ved.
Nanak bhagata sada vigasu.
Suniai dukh pap ka nasu.

Word meanings:

Isaru: Shiva; *Indu*: God Indra; *Barama*: Lord Brahma; *mukhi*: from the mouth with the tongue; *salahan*: God's praises or laudations; *mandu*: bad man; *Jog jugati*: the means or practices of yoga; *tani*: body; *bhed*: secret matters; *sasat*: Hindu scriptures; *Simriti*: Holy books containing Hindu law; *Ved*: Vedas.

Explanation:

O Nanak! those persons who love the Name Divine and contemplate it are ever in a state of joy and bloom because by listening to God's laudations their sorrows, sufferings and sins are annulled. As a result of absorbing one's mind in God and His Name, even ordinary persons attain to the position of gods like Shiva, Indra and Brahma. Even a bad person starts praising the Lord. Even a man of ordinary intelligence understands the secrets of the body and the sense organs. He understands the methods of uniting with the Lord. He comes to understand the scriptures and the lofty ideals enshrined therein, the real purpose, which is gaining absorption in the Supreme Being.

Stanza X

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੧੦॥
Suniaai satu santokhu gianu.
Suniaai athasathi ka isananu.
Suniaai pari pari pavahi manu.
Suniaai lagai sahaji dhianu.
Nanak bhagata sada vigasu.
Suniaai dukh pap ka nasu.

Word meanings:

Satu: truth; *santokhu*: content; *gianu*: knowledge, understanding; *athasathi*: 68 pilgrim centers; *parhi parhi*: by reading holy books; *pavahi*: receive; *manu*: honour; *lagai sehaj dhianu*: spontaneously become absorbed in the Name.

Explanation:

O Nanak! God's devotees absorbed in Divine Name contemplation are always in a state of joy and bloom. All their pains and sufferings, sins and evils are annulled by listening to the Guru's teaching. They gain enlightenment and contentment. They gain knowledge of truth. In a way, they receive the fruit of bathing at 68 pilgrim centers. So potent and powerful is listening to the holy teaching that the mind becomes absorbed in Divine Name contemplation. The honour that the scholars attain by reading holy books is obtained by God's devotees by contemplating the Name.

Stanza XI

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੧੧॥
ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੧੧॥
Suniaai sara guna ke gah.
Suniaai sekh pir patisah.
Suniaai andhe pavahi rahu.
Saniai hath hovai asgahu.
Nanak bhagata sada vigasu.
Suniaai dukh pap ka nasu.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ, ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ Address's ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable
Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji
Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com**

**S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456**

Canada

**Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408**

**Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072**

**Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000**

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 • Euro	500 • Euro
Aus	60 US \$	600 US\$

Australia

**Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :jaspreetkaur20@hotmail.com**